

Gabriela Velenciuc este Researcher la Institutul pentru Dezvoltare Umană și Comunitară, Jurist la Multicultural Business Institute precum și absolventă a Facultății de Drept din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Interesată de domeniul drepturilor omului, în special al protecției copilului, autoarea a ales să exploreze modul în care standardele internaționale și europene pot contribui la construirea unei societăți echitabile și solidare.

Această lucrare marchează debutul său editorial și reflectă o viziune echilibrată între rigoarea științifică și empatia față de cei mai vulnerabili membri ai societății.

Gabriela consideră că drepturile copilului nu sunt doar norme legale, ci oglinda umanității unei societăți.

Pentru autoritățile statelor, cartea Gabrielei Velenciuc oferă perspective asupra obligațiilor pe care statele și le-au asumat în temeiul instrumentelor internaționale și regionale. De asemenea, subliniază importanța alinierii legislației și politicilor interne la aceste standarde și necesitatea unor strategii eficiente de implementare care să includă colectarea de date privind copiii și monitorizarea lor independentă.

Pentru practicienii din domeniul juridic, cartea Gabrielei Velenciuc servește drept referință pentru a sprijini interpretarea și aplicarea standardelor juridice internaționale și europene în sistemele juridice naționale. Secțiunile jurisprudențiale evidențiază modele, principii și precedente care pot ghida luarea deciziilor în cazurile care implică copiii.

Pentru cercetători științifici, cartea Gabrielei Velenciuc constituie un text fundamental pentru studii ulterioare și investigații critice, invitând la cercetare interdisciplinară care să încorporează perspective sociologice, psihologice și politice asupra drepturilor copilului.

Pentru studenți și cadre didactice, cartea Gabrielei Velenciuc propune o prezentare cuprinzătoare a instrumentelor și principiilor cheie, organizate într-un mod care facilitează atât predarea, cât și învățarea.

Pentru societatea civilă și susținătorii drepturilor copilului, cartea Gabrielei Velenciuc poate fi utilizată ca instrument de sensibilizare și advocacy. Înțelegerea cadrelor juridice și a mecanismelor instituționale este esențială pentru tragerea la răspundere a statelor și asigurarea faptului că vocile copiilor sunt auzite și respectate.

Închei invitând să parcurgă în mod conștient cartea Gabrielei Velenciuc toți cei care consideră că protejarea drepturilor copiilor nu este exclusiv responsabilitatea statelor sau a organizațiilor internaționale, ci o obligație societală colectivă.

Conf.univ.dr. Alina Gentimir

Volunt rezultat în urma unui proiect realizat cu sprijinul dlui Davide Tempo și al SC EVEREL SRL, sponsori principali ai Academiei Elitelor, Modelelor și Valorilor, promotori ai emancipării sociale și redresării morale a societății românești, susținători ai mediului educațional și științific precum și ai activităților profesioniștilor din aceste domenii, puse în slujba dezvoltării umane și comunitare.

ISBN: 978-630-354-114-3

Platforma Națională
„Valori Românești”

Institutul pentru Dezvoltare
Umană și Comunitară

Seria Administrație și Guvernământ

Gabriela Velenciuc

DREPTURILE COPILULUI

*perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

Gabriela Velenciuc Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale internaționale și europene

Gabriela Velenciuc

*

*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

GABRIELA VELENCIUC

**DREPTURILE COPILULUI. PERSPECTIVE
NORMATIVE ȘI JURISPRUDENȚIALE
INTERNAȚIONALE ȘI EUROPENE**

**Editura Napoca Star
2025**

© **Gabriela Velenciuc, 2025**

** Întreg meritul și toată responsabilitatea pentru informațiile cuprinse în prezentul volum aparțin autoarei*

** Materialul cuprins în prezentul volum reprezintă rezultatul unui program academic de cercetare-dezvoltare-inovare, realizat sub tutela Facultății de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, din Iași, în perioada anilor 2024-2025, sub coordonarea Conf. Univ. Dr. Alina Gentimir.*

Volum acreditat academic sub tutela *Institutului Delphy pentru Dezvoltare Umană și Comunitară* (<https://delphy-institute.org/>) precum și a *Multicultural Business Institute* (<https://mcb-institute.org/>) și promovat de *Platforma „Valori Românești”* (<http://www.valori.mcb-institute.org/>)

Editura Napoca Star

Strada București, Nr. 1

Cluj-Napoca, România

+40 264 432547

+40 740 167461

dinuvirgil2000@gmail.com

www.napocastar.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VELENCIUC GABRIELA

Drepturile copilului - Perspective normative și jurisprudențiale internaționale și europene / Gabriela Velenciuc. - Cluj-Napoca

Napoca Star, 2025

ISBN 978-630-354-114-3

34

CUPRINS

PREFAȚĂ	9
LISTA ABREVIERILOR.....	15
INTRODUCERE	17
CAPITOLUL 1	
FUNDAMENTAREA CONCEPTUALĂ ȘI	
INTERDISCIPLINARĂ A DREPTURILOR COPILULUI...	23
Secțiunea 1. Conceptul de drepturi ale copilului	23
§ 1. Definiție și caracteristici	23
§ 2. Evoluția protecției drepturilor copilului	26
Secțiunea 2. Protecția drepturilor copilului la nivel	
internațional.....	31
§ 1. Caracter universal și caracterul indivizibil al drepturilor	
copiilor.....	31
§ 2. Rolul Organizației Națiunilor Unite: adoptarea unui	
standard comun internațional de protecție a drepturilor	
copilului.....	34
Secțiunea 3. Protecția drepturilor copilului la nivel	
european	38
§ 1. Rolul Consiliului Europei de a aplica standarde generale	
de protecție a drepturilor omului în cazurile particulare	
ale copiilor.....	38
§ 2. Rolul Uniunii Europene de a institui un standard specific	
de protecție a drepturilor copilului	41

CAPITOLUL 2

CADRUL NORMATIV INTERNAȚIONAL PRIVIND

DREPTURILE COPILULUI 44

Secțiunea 1. Convenția ONU privind Drepturile Copilului.....44

§ 1. Principii directoare: nediscriminarea, interesul superior
al copilului, participarea 44

§ 2. Drepturile economice, sociale, culturale și civile 47

Secțiunea 2. Protocoale adiționale ale Convenției ONU privind drepturile copilului 51

§ 1. Protocolul adițional privind vânzarea de copii, prostituția și
pornografia infantilă 51

§ 2. Protolul adițional privind implicarea copiilor în conflicte
armate 54

§ 3. Mecanismul de garantare a respectării Convenției
ONU privind drepturile copilului și a Protocoalelor sale
adiționale 57

Secțiunea 3. Acte normative internaționale cu caracter general relevante pentru protecția drepturilor copilului 59

§ 1. Declarația Universală a Drepturilor Omului.....59

§ 2. Pactele internaționale privind drepturile omului 61

§ 3. Convențiile OIM privind munca copiilor 63

CAPITOLUL 3

CADRUL NORMATIV EUROPEAN PRIVIND

DREPTURILE COPILULUI 66

Secțiunea 1. Convenția Europeană a Drepturilor Omului 66

§ 1. Drepturi prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor
Omului în vederea asigurării protecției copiilor 66

Gabriela Velenciuc
*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

§ 2. Principiile juridice jurisprudențiale cu caracter general care asigură protecția drepturilor copilului.....	71
Secțiunea 2. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.....	74
§ 1. Drepturile copilului prevăzute în articolul 24 și în alte articole din Carta Drepturilor Fundamentale a UE.....	74
§ 2. Influența standardului Uniunii Europene de protecție a drepturilor copilului asupra dreptului național al statelor membre	78
Secțiunea 3. Alte instrumente normative europene cu caracter general sau specific de protejare a drepturilor copilului.....	81
§ 1. Convenția de la Lanzarote privind exploatarea sexuală a copiilor.....	81
§ 2. Directiva UE privind combaterea traficului de persoane.....	83
§ 3. Strategia Consiliului Europei pentru drepturile copilului.....	85
CAPITOLUL 4	
PRINCIPII JURIDICE SPECIFICE DE ASIGURARE A PROTECȚIEI DREPTURILOR COPILULUI	89
Secțiunea 1. Principii juridice de asigurare a protecției drepturilor copilului aplicabile la nivel internațional	89
§ 1. Principii juridice de asigurare a protecției drepturilor copilului. Jurisprudența Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului	89
§ 2. Principii juridice de asigurare a protecției drepturilor copilului. Jurisprudența instanțelor internaționale.....	94

Gabriela Velenciuc
*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

Secțiunea 2. Principii juridice de asigurare a protecției drepturilor copilului aplicabile la nivel european. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.....	98
§ 1. Principii juridice jurisprudențiale privind drepturile specifice ale copilului	98
§ 2. Principii juridice privind interacțiunea dintre drepturile copilului și drepturile părinților	104
Secțiunea 3. Principii juridice de asigurare a protecției drepturilor copilului aplicabile la nivel european. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene	107
CAPITOLUL PROVOCĂRI ȘI SOLUȚII ÎN PROTECȚIA DREPTURILOR COPILULUI.....	113
Secțiunea 1. Provocări actuale în protecția drepturilor copilului	114
§ 1. Provocări globale.....	114
§ 2. Provocări europene	119
§ 3. Rolul digitalizării și protecția copiilor online	123
Secțiunea 2. Soluții pentru îmbunătățirea protecției drepturilor copilului	127
§ 1. Consolidarea mecanismelor internaționale și europene	127
§ 2. Rolul statelor membre în implementarea standardelor internaționale	130
CONCLUZIE	139
BIBLIOGRAFIE	144

PREFAȚĂ

Recunoașterea și protejarea drepturilor copilului reprezintă unul dintre cele mai semnificative progrese juridice și sociale ale erei moderne. Întrădăcinată în cadrul mai larg al drepturilor omului, arhitectura juridică specifică dedicată copiilor reflectă atât vulnerabilitățile specifice ale minorilor, cât și imperativul protejării dezvoltării, demnității și libertății lor de acțiune. Confirmarea copiilor ca titulari independenți de drepturi, îndreptățiți la întregul spectru de drepturi civile, politice, economice, sociale și culturale, marchează o evoluție semnificativă atât în gândirea juridică, cât și în politica socială. Această schimbare de paradigmă, de la considerarea copiilor în primul rând ca obiecte de protecție la subiecte de drepturi, a fost determinată de evoluții complexe și interconectate în dreptul internațional, științele sociale, psihologia copilului și advocacy-ul politic. Aceste dinamici au culminat cu stabilirea unui cadru normativ și instituțional cuprinzător pentru protejarea și promovarea drepturilor copilului, atât la nivel global, cât și regional.

Prin lucrarea „Drepturile copilului: perspective normative și jurisprudențiale internaționale și europene”, Gabriela Velenciuc oferă o analiză structurată și aprofundată a fundamentelor conceptuale, a cadrelor normative și a interpretărilor judiciare care modelează protecția drepturilor copilului atât la nivel internațional, cât și european. Autoarea propune cititorilor nu numai o înțelegere detaliată a fundamentelor normative ale drepturilor copilului, ci și o lentilă critică prin care să examineze modul în care aceste drepturi sunt interpretate și aplicate în practică. Scopul este de a realiza conexiuni între fundamentele teoretice de realitățile instituționale și juridice și de a oferi un

Gabriela Velenciuc
*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

punct de referință pentru cercetători, practicieni în drept, factori de decizie politică, studenți și toți cei dedicați promovării drepturilor copiilor în cadrul unei ordini internaționale și europene bazate pe statul de drept.

Gabriela Velenciuc a structurat lucrarea în cinci capitole substanțiale, fiecare oferind o explorare distinctă, dar interconectată, a arhitecturii juridice a drepturilor copilului. Împreună, acestea formează o narațiune coerentă care debutează cu rădăcinile conceptuale ale subiectului și se încheie cu o evaluare a provocărilor actuale și a potențialelor soluții.

În primul capitol, Gabriela analizează fundamentele conceptuale și interdisciplinare ale drepturilor copilului. Conform canoanelor academice, precizează definiția, natura și caracteristicile drepturilor copilului, subliniindu-se autonomia lor în cadrul discursului mai larg al drepturilor omului. Capitolul explorează în continuare dezvoltarea istorică a protecției drepturilor copilului, urmărind evoluția de la abordările bazate pe asistență socială la cadrele bazate pe drepturi. Procedând astfel, autoarea evidențiază schimbarea gândirii juridice internaționale și regionale către recunoașterea copiilor ca indivizi cu putere de acțiune. Secțiunile finale ale capitolului examinează rolurile instituționale ale actorilor cheie la nivel internațional și european, în special Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei și Uniunea Europeană, în conturarea unui standard coerent de protecție a drepturilor copilului.

În al doilea capitol, Gabriela se concentrează asupra cadrului normativ internațional, concentrându-se pe Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului (CDC) - cel mai ratificat tratat internațional privind drepturile omului. Sunt prezentate principiile directe ale CDC, inclusiv nediscriminarea, interesul superior al copi-

Gabriela Velenciuc

*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

lului, dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare și dreptul de a fi ascultat. În plus, autoarea examinează drepturile substanțiale menționate în Convenție și în cele trei Protocoale opționale ale sale, care tratează aspecte precum vânzarea de copii, pornografia infantilă, prostituția infantilă și implicarea copiilor în conflicte armate. De asemenea, insistă asupra mecanismelor de monitorizare a conformității, cum ar fi Comitetul pentru Drepturile Copilului, și instrumente complementare, inclusiv Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactele Internaționale și convențiile relevante ale Organizației Internaționale a Muncii.

Capitolul trei se concentrează pe cadrul juridic european, autoarea explorând modul în care drepturile copiilor sunt articulate în cadrul Convenției Europene a Drepturilor Omului, al Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și al altor instrumente cheie. Gabriela identifică prevederile specifice care protejează copiii în temeiul acestor cadre și investighează modul în care principiile generale ale dreptului european al drepturilor omului se aplică situației minorilor. Capitolul evidențiază, de asemenea, tratate specializate, cum ar fi Convenția de la Lanzarote privind protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și a abuzului sexual, și instrumente legislative, cum ar fi Directiva UE privind combaterea traficului de ființe umane. În plus, inițiativele strategice ale instituțiilor europene, cum ar fi Strategia Consiliului Europei privind Drepturile Copilului, sunt examinate de Gabriela în funcție de influența lor normativă și aplicarea practică.

Capitolul patru explorează dimensiunea jurisprudențială a protecției drepturilor copiilor. Gabriela fundamentează rolul jurisprudenței în conturarea și asigurarea respectării drepturilor copiilor atât la nivel internațional, cât și european. În prima secțiune se concentrează asu-

Gabriela Velenciuc
*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

pra jurisprudenței Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului și a rolului său interpretativ în clarificarea obligațiilor din tratate, pentru ca în secțiunea ulterioară să opteze pentru o examinare a deciziilor curților internaționale, cum ar fi Curtea Penală Internațională și alte tribunale, privind chestiuni care afectează copiii. O atenție deosebită este acordată jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, cu o analiză a modului în care Curtea echilibrează drepturile copiilor cu interesele concurente, cum ar fi drepturile părintești sau preocupările de politică publică. În cele din urmă, autoarea condensează în mod admirabil jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, în special în ceea ce privește interpretarea Cartei Drepturilor Fundamentale și implicațiile acesteia pentru statele membre raportat la drepturile copiilor.

În cincilea capitol, Gabriela abordează provocările contemporane și soluțiile orientate spre viitor legate de protecția drepturilor copiilor. Acesta discută atât provocările globale, cât și cele regionale, inclusiv conflictele armate, migrația, traficul de persoane, exploatarea și inegalitatea în accesul la educație, asistență medicală și justiție. Autoarea pune un accent deosebit pe digitalizare și pe nevoia emergentă de a asigura drepturile copiilor în mediul online - o frontieră din ce în ce mai importantă în protecția drepturilor copiilor. Capitolul se încheie cu propuneri pentru îmbunătățirea implementării și aplicării drepturilor copiilor printr-o cooperare internațională mai puternică, mecanisme de monitorizare îmbunătățite și integrarea drepturilor copiilor în sistemele juridice naționale.

Cu siguranță, scriind această lucrare, Gabriela nu a intenționat doar să fundamenteze documentat standardele juridice existente, ci să ofere

Gabriela Velenciuc
*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

o analiză critică, multidisciplinară, care încurajează reflecția, dialogul și acțiunea informată, care să fie utilă unor actori diferiți.

Pentru autoritățile statelor, cartea Gabrielei Velenciuc oferă perspective asupra obligațiilor pe care statele și le-au asumat în temeiul instrumentelor internaționale și regionale. De asemenea, subliniază importanța alinierii legislației și politicilor interne la aceste standarde și necesitatea unor strategii eficiente de implementare care să includă colectarea de date privind copiii și monitorizarea lor independentă.

Pentru practicienii din domeniul juridic, cartea Gabrielei Velenciuc servește drept referință pentru a sprijini interpretarea și aplicarea standardelor juridice internaționale și europene în sistemele juridice naționale. Secțiunile jurisprudențiale evidențiază modele, principii și precedente care pot ghida luarea deciziilor în cazurile care implică copii.

Pentru cercetători științifici, cartea Gabrielei Velenciuc constituie un text fundamental pentru studii ulterioare și investigații critice, invitând la cercetare interdisciplinară care să încorporează perspective sociologice, psihologice și politice asupra drepturilor copilului.

Pentru studenți și cadre didactice, cartea Gabrielei Velenciuc propune o prezentare cuprinzătoare a instrumentelor și principiilor cheie, organizate într-un mod care facilitează atât predarea, cât și învățarea.

Pentru societatea civilă și susținătorii drepturilor copilului, cartea Gabrielei Velenciuc poate fi utilizată ca instrument de sensibilizare și advocacy. Înțelegerea cadrelor juridice și a mecanismelor instituționale este esențială pentru tragerea la răspundere a statelor și asigurarea faptului că vocile copiilor sunt auzite și respectate.

Gabriela Velenciuc
*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

Închei invitând să parcurgă în mod conștient cartea Gabrielei Velenciuc toți cei care consideră că protejarea drepturilor copiilor nu este exclusiv responsabilitatea statelor sau a organizațiilor internaționale, ci o obligație societală colectivă.

Conf.univ.dr. Alina Gentimir

LISTA ABREVIERILOR

CAT- Convenția împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante

CDC - Centrul pentru Controlul și Prevenirea Bolilor

CEDO - Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CEDAW - Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor

CJUE - Curtea de Justiție a Uniunii Europene

CRC - Convenția privind Drepturile Copilului

CtEDO - Curtea Europeană a Drepturilor Omului

DUDO - Declarația Universală a Drepturilor Omului

FRA - Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene

GRETA- Grupul de Experți al Consiliului Europei pentru combaterea traficului de ființe umane

INTERPOL- Organizația Internațională a Poliției Criminale

IRDO - Institutul Român pentru Drepturile Omului

OHCHR- Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului

Gabriela Velenciuc
*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

OIM - Organizația Internațională a Muncii

ONU- Organizația Națiunilor Unite

UE- Uniunea Europeană

INTRODUCERE

Evoluția drepturilor omului după cel de-al Doilea Război Mondial a marcat o schimbare majoră în concepția juridică asupra demnității și valorii persoanei umane. În acest context, drepturile copilului au evoluat separat, impunând crearea unor norme, principii și instituții specifice, adaptate caracteristicilor de vârstă și vulnerabilității acestora. Timp de decenii, copilul a fost perceput în drept ca obiect al protecției sociale, decât ca titular deplin de drepturi. Doar în a doua jumătate a secolului XX, odată cu Declarațiile ONU și consacrarea Convenției privind Drepturile Copilului (1989), se produce o transformare semnificativă a perspectivei: copilul este recunoscut ca subiect activ de drept, cu demnitate proprie și autonomie progresivă.¹

Copilul „este definit ca o ființă în sens deplin, în globalitatea ei și luând în considerare toate aspectele vieții sale”². Prin urmare, înțelegerea cadrului normativ și instituțional care reglementează și garantează aceste drepturi nu este doar un exercițiu teoretic, ci o necesitate pentru evaluarea corectă a funcționalității statului de drept. În acest cadru, cercetarea de față își propune să analizeze

¹ UNICEF, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Geneva, 2007, p. 2–4, disponibil la: <https://www.unicef.org/media/66171/file/Implementation-Handbook-CRC-2007.pdf>, accesat la 1 mai 2025.

² Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), *Drepturile copilului: dreptul la educație*, Editura IRDO, București, 2019, p. 6.

modul în care principiile consacrate în plan internațional și european sunt transpuse și aplicate în contextul juridic actual.

În prezent, drepturile copilului sunt supuse unor provocări fără precedent (migrație, războaie, crize climatice, exploatare online), protecția acestora depinde de eficiența și aplicabilitatea normelor internaționale și europene. Deși cadrul normativ internațional și european – în special Convenția privind Drepturile Copilului (CRC), Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene – oferă un fundament solid pentru protecția copilului, aplicarea acestora este adesea neuniformă sau insuficientă în practică.

Așa cum subliniază un raport UNICEF, „fără acces la justiție, angajamentele privind drepturile copilului vor rămâne doar promisiuni pe hârtie”³. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene vine să completeze acest cadru, dar nu de puține ori se constată lipsa unei perspective unificate între cele două instanțe. România, ca stat parte la CRC și membru al Uniunii Europene, are obligația legală și morală de a transpune aceste standarde în dreptul intern și de a le aplica efectiv prin intermediul instanțelor, administrației publice și sistemului educațional.

³ UNICEF, *Equitable Access to Justice for Children in Central and Eastern Europe and Central Asia*, 2020, p. 8, disponibil la: https://www.unicef.org/media/50996/file/Equitable_access_to_justice_for_children_in_Central_and_Eastern_Europe_and_Central_Asia_-_v2_1.pdf, accesat la 26 aprilie 2025.

Alegerea acestei teme este fundamentată atât de actualitatea sa juridică, cât și de complexitatea interacțiunii dintre nivelurile normativ-instituționale implicate. Drepturile copilului se află la intersecția dintre dreptul internațional, european și cel național, ceea ce impune o analiză integrată și riguroasă. În contextul vulnerabilității accentuate a minorilor, protecția juridică devine un indicator al maturității statului și al eficienței sistemului de drept. Tema reflectă un interes profesional constant pentru drepturile fundamentale, dar și o preocupare civică autentică față de condiția copilului în societatea actuală.

Așa cum subliniază unele opinii doctrinare, „drepturile copilului fac obiectul a numeroase documente, cu sau fără forță juridică, cu caracter universal sau regional, ce enunță principiile, standardele și normele ce trebuie respectate de către state în raporturile cu cei mai tineri cetățeni sau resortisanți ai lor”⁴. Această perspectivă evidențiază evoluția conceptuală a protecției copilului de la o formă derivată a drepturilor generale ale omului către un sistem specializat și autonom, fundamentat pe principiile egalității, participării și interesului superior al copilului.

Lucrarea propusă își asumă rolul de a examina critic modul în care drepturile consacrate formal sunt transpuse în realitatea juridică și instituțională contemporană. Scopul acesteia este de a analiza fundamentele normative și jurisprudențiale care garan-

⁴ I. Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului – un sistem în evoluție*, București, Editura IRDO, 2008, p. 182.

tează drepturile copilului, atât în cadrul internațional și european, cât și în contextul aplicării acestora în dreptul românesc.

În acest sens, cercetarea are următoarele obiective:

1. Prezentarea principiilor cuprinse în Convenția privind Drepturile Copilului și în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene;
2. Analiza jurisprudenței relevante a Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene;
3. Identificarea discrepanțelor dintre cadrul normativ și realitatea aplicării;
4. Evidențierea provocărilor actuale și a posibilelor soluții;
5. Propunerea unei abordări integrate care să îmbine dimensiunea juridică, educațională și instituțională.

Urmărind o analiză aprofundată, cercetarea va răspunde la următoarea întrebare centrală: „Cum contribuie standardele și mecanismele internaționale și europene la protecția efectivă a drepturilor copilului în România și care sunt limitele în aplicarea acestora în practică?” Răspunsul la această întrebare va permite o evaluare critică a modului în care legislația și instituțiile naționale răspund provocărilor actuale în protecția drepturilor copilului.

Metoda analitico-juridică va consta într-o analiză doctrinară și normativă, bazată pe surse relevante din literatura de specialitate și din actele normative internaționale și europene. În para-

lel, abordarea comparativă va reliefa raportul dintre dreptul internațional, în special Convenția ONU privind Drepturile Copilului, și dreptul european, cu accent pe reglementările din Uniunea Europeană. De asemenea, metoda jurisprudențială va include o analiză a deciziilor relevante ale Curții Europene a Drepturilor Omului și ale Curții de Justiție a Uniunii Europene. Cercetarea va fi completată cu consultarea surselor relevante: legislație, doctrină, rapoarte instituționale și decizii judiciare.

În urma aplicării metodologiilor descrise, lucrarea își propune să contribuie semnificativ la analiza aplicabilității drepturilor copilului în contextul internațional și european. Este utilă viitorilor juriști, practicienilor din domeniul drepturilor copilului, dar și instituțiilor care interacționează direct cu minori, cum ar fi instanțele, autoritățile administrative și organizațiile neguvernamentale. Într-un context de provocări globale – migrație, conflicte, crize economice – clarificarea și aplicarea acestor norme devine de mare interes pentru asigurarea unei protecții reale și eficiente a copilului.

Lucrarea este structurată în cinci capitole, fiecare explorând un aspect diferit al drepturilor copilului, de la fundamentele teoretice până la provocările actuale. În Capitolul 1, se va face o fundamentare conceptuală și interdisciplinară, definind copilul ca subiect de drept și urmărind evoluția acestuia în dreptul internațional și național. Capitolul 2 va explora cadrul normativ internațional, cu un accent deosebit pe Convenția privind Drepturile Copilului și protocoalele opționale, precum și aplicabili-

tatea acestora în diverse jurisdicții. În Capitolul 3, se va analiza cadrul normativ european, cu referire la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și impactul acestora asupra legislației naționale. Capitolul 4 va examina jurisprudența internațională și europeană, cu studii de caz relevante din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene. În Capitolul 5, se va discuta despre provocările actuale în protecția drepturilor copilului și se vor propune soluții și bune practici pentru îmbunătățirea aplicabilității acestora în contextul globalizat.

Cercetarea a abordat evoluția și aplicarea drepturilor copilului în context internațional și european, evidențiind importanța cadrului normativ și a mecanismelor de protecție. Deși progresele sunt semnificative, aplicarea efectivă a acestor drepturi continuă să se confrunte cu provocări, precum lipsa de coerență între nivelurile juridice și realitățile sociale. De asemenea, protecția copilului nu depinde doar de legislație, ci și de implementarea educației și a măsurilor instituționale eficiente care să garanteze aplicarea acestor drepturi.

CAPITOLUL 1

FUNDAMENTAREA CONCEPTUALĂ ȘI INTERDISCIPLINARĂ A DREPTURILOR COPILULUI

În contextul evoluției dreptului internațional și al consacrării universale a drepturilor omului, protecția copilului a dobândit o recunoaștere juridică distinctă, justificată de vulnerabilitatea specifică acestei categorii sociale. Așa cum subliniază literatura de specialitate, „protecția și promovarea drepturilor copilului este unul din indicatorii cei mai sensibili ai sănătății unei so-cietăți”⁵.

Capitolul își propune să contureze cadrul teoretic și juridic al drepturilor copilului, pornind de la definirea și caracterizarea acestora, continuând cu fundamentele normative internaționale și europene și încheind cu identificarea principiilor directoare relevante pentru înțelegerea aprofundată a fenomenului.

Secțiunea 1. Conceptul de drepturi ale copilului

§ 1. Definiție și caracteristici

Definirea copilului este fundamentală în înțelegerea regimului juridic aplicabil acestei categorii vulnerabile. Conform Convenției Organizației Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului

⁵ E. Florian, *Protecția juridică a drepturilor copilului*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 1.

(CRC), „prin copil se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazul în care, potrivit legii aplicabile copilului, majoratul este atins mai devreme”⁶. Această formulare stabilește un standard internațional uniform, utilizat pe scară largă în elaborarea normelor interne.

La nivelul Uniunii Europene și al Consiliului Europei se regăsește aceeași limită de vârstă, cu unele variații punctuale în funcție de contextul juridic. De exemplu, anumite sisteme naționale permit recunoașterea capacității juridice a copilului sub 18 ani în cazuri precum emanciparea sau răspunderea penală. Definirea juridică a copilului are rol cheie în aplicarea coerentă a drepturilor garantate la nivel național, european și internațional.

Noțiunea de drepturi ale copilului se referă la ansamblul normelor juridice care consacră copilul ca titular de drepturi distincte, recunoscute la nivel internațional, regional și național. Aceste drepturi nu derivă din voința părinților sau a statului, ci sunt recunoscute copilului în mod direct, în virtutea demnității sale și a nevoii de protecție specială. Potrivit literaturii de specialitate, „prin drepturi ale copilului se înțelege nu regula juridică incidentă copilului, ci drepturile și libertățile copilului ca

⁶Articolul 1 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului, adoptată la 20 noiembrie 1989 la New York, intrată în vigoare la 2 septembrie 1990, disponibilă la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/28982>, accesat la 25 martie 2025.

drepturi subiective”⁷. Această abordare plasează copilul într-o poziție activă, cu dreptul de a fi protejat, ascultat și respectat.

Drepturile copilului prezintă trăsături specifice care justifică reglementarea lor într-un cadru juridic distinct. Acestea sunt, mai întâi, caracterizate prin universalitate, fiind aplicabile tuturor copiilor fără nicio formă de discriminare, indiferent de sex, naționalitate, religie, statut juridic sau social. În al doilea rând, ele sunt indivizibile și interdependente, în sensul că nu pot fi aplicate izolat: drepturile sociale, civile, economice și culturale trebuie garantate împreună, în mod coerent. Pentru suținerea acestor idei Alina Gentimir subliniază că drepturile omului „reprezintă o particularitate special în măsura în care sunt raportate la activitatea statului în orice circumstanță de exercitare, stabilită în acord cu toate variabilele de spațiu și timp”⁸ inclusiv copiilor.

O trăsătură de bază este particularitatea: copilul este o ființă în formare, cu nevoi distincte, iar reglementarea juridică trebuie să țină cont de nevoile specifice acestei vârste. Astfel, se impune o protecție specială, însoțită de o abordare centrată pe dezvoltarea și participarea copilului. În sfârșit, drepturile copilului sunt guvernate de principiul interesului superior, care trebuie să prevaleze în orice decizie care privește copilul, așa cum este consa-

⁷ A. Drăghici, *Protecția juridică a drepturilor copilului*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 97.

⁸ A. Gentimir, *Drepturile omului în Uniunea Europeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 63.

crat în articolul 3 din CRC⁹ și reiterat în jurisprudența CtEDO.

Drepturile copilului sunt clasificate, în general, în trei categorii principale: drepturi de protecție (ex. împotriva abuzului, exploatării), drepturi de dezvoltare (educație, sănătate, locuire) și drepturi de participare (libertatea de exprimare, opinie, asociere). După cum arată doctrina, „este evidentă interconexiunea și interdependența drepturilor recunoscute copilului, a căror delimitare, de grup sau individuală, este acceptabilă doar în ideea de a oferi lămuriri cât mai riguroase în conținut și sens”¹⁰.

Elementele definitorii și caracteristicile juridice ale drepturilor copilului conturează un regim special de protecție, fundamentat pe principii distincte. Pentru a înțelege pe deplin acest cadru, este necesar să analizăm evoluția istorică a consacrării acestor drepturi în plan internațional.

§ 2. Evoluția protecției drepturilor copilului

Protecția copilului, în sensul juridic al termenului, a evoluat semnificativ începând cu secolul al XX-lea, trecând de la o abordare morală sau filantropică la una structurată normativ. Primul document internațional relevant a fost Declarația de la Geneva din 1924, adoptată sub egida Societății Națiunilor, care sublinia responsabilitatea adulților față de copil, fără a recunoaște acestuia calitatea de subiect de drept. Ulterior, Declarația

⁹ Articolul 3 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

¹⁰ E. Florian, *op. cit.*, p. 42.

Drepturilor Copilului din 1959, adoptată de Adunarea Generală a ONU, a reiterat aceleași principii, dar în absența unei forțe juridice obligatorii.¹¹

Un moment marcant a fost adoptarea, în 1989, a Convenției ONU privind Drepturile Copilului, tratat cu valoare juridică, care a consacrat pentru prima dată copilul ca titular de drepturi propria. Așa cum afirmă unii autori, „stabilirea cadrului juridic internațional și a oferit un reper în elaborarea unor instrumente și directive internaționale precum Convenția cu privire la drepturile copilului”¹². Astfel, protecția copilului a devenit parte integrantă a dreptului internațional al drepturilor omului.

Unul dintre cele mai semnificative progrese aduse de Convenția din 1989 constă în schimbarea de perspectivă asupra copilului, care nu mai este considerat doar un beneficiar pasiv al protecției, ci un veritabil subiect de drept. Această transformare este reflectată în introducerea unor principii precum respectarea opiniei copilului (articolul 12 CRC), recunoașterea capacității evolutive și participarea activă în decizii care îl privesc direct.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, în Comentariul General nr. 12/2009, arată că „dreptul tuturor copiilor de a fi ascultați și luați în serios constituie una dintre valorile fundamen-

¹¹ UNICEF, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, pp. 2–3.

¹²I. Moroianu Zlătescu, *op. cit.*, p. 164.

tale ale Convenției”¹³. În literatura de specialitate, Dorina Talpaș observă că „adoptarea Convenției cu privire la drepturile copilului, document care instituie o nouă concepție asupra copilului și a drepturilor lui”¹⁴.

Ratificarea CRC a determinat numeroase state să-și revizuiască legislația internă, pentru a o alinia principiilor consacrate la nivel internațional. România a ratificat CRC prin Legea nr. 18/1990, asumându-și obligația de a implementa drepturile prevăzute în convenție. Un pas fundamental în acest sens a fost adoptarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, care transpune în plan intern standardele internaționale, inclusiv principiile interesului superior al copilului și dreptul de a fi ascultat.

Reglementările naționale actuale reflectă angajamentul statului român de a transpune prevederile Convenției ONU privind Drepturile Copilului, consolidând rolul instituțional al autorităților în protecția copilului. Această influență se reflectă și în instituționalizarea unor mecanisme specializate de protecție, precum direcțiile generale de asistență socială și Avocatul Copilului, structură în cadrul Instituției Avocatului Poporului, care

¹³Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 12 (2009) on the right of the child to be heard*, CRC/C/GC/12, par. 2, disponibil la: <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2009/en/70207>, accesat la 25 martie 2025.

¹⁴ Institutul Român pentru Drepturile Omului, *Drepturile copilului: dreptul la educație*, p. 3.

are competența de a apăra, promova și monitoriza respectarea drepturilor copilului în România.¹⁵

Instituțiile internaționale și organizațiile neguvernamentale au un rol central în monitorizarea și promovarea drepturilor copilului. Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului evaluează periodic aplicarea CRC prin rapoarte și recomandări adresate statelor.¹⁶ Organizații precum UNICEF și Save the Children contribuie activ la dezvoltarea politicilor publice, educației juridice și intervenției în situații de criză.¹⁷ În plan intern, ONG-urile completează eforturile instituționale, prin programe de sprijin, advocacy și acțiuni de watchdog civic.¹⁸ După cum se reliefează, „organizații guvernamentale sau neguvernamentale com-petente cooperând cu ONU, pentru a proteja și ajuta copiii”¹⁹.

În plan european, protecția drepturilor copilului a fost consolidată prin jurisprudența CtEDO, care interpretează Convenția

¹⁵ Instituția Avocatului Poporului, *Avocatul Copilului – prezentare generală*, disponibil la: <https://avp.ro/index.php/domenii-de-activitate/domeniul-apararea-protectia-si-promovarea-drepturilor-copilului-avocatul-copilului/prezentare/>, accesat la 2 mai 2025.

¹⁶ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 5 (2003) on General Measures of Implementation of the Convention on the Rights of the Child*, disponibil la: <https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/12/Nr.-5.pdf>, accesat la 2 mai 2025.

¹⁷ UNICEF, *Child Protection Strategy 2021–2030*, New York, 2021, disponibil la: <https://www.unicef.org/media/104416/file/Child-Protection-Strategy-2021.pdf>, accesat la 2 mai 2025.

¹⁸ Save the Children România, *Raport anual 2022*, disponibil la: <https://www.salvaticopiii.ro>, accesat la 2 mai 2025.

¹⁹ Institutul Român pentru Drepturile Omului, *Drepturile copilului: dreptul la educație*, p. 72.

CEDO în lumina interesului superior al copilului. În cauza *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, CtEDO a afirmat că „în toate deciziile care privesc copiii, interesul lor superior trebuie să fie primordial”²⁰, subliniind prevalența acestui principiu față de alte interese. De asemenea, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, prin articolul 24, consacră dreptul copilului la protecție și exprimarea liberă a opiniei în cadrul procedurilor judiciare care îl privesc.²¹ Această evoluție arată că, în spațiul european, copilul nu mai este doar protejat pasiv, ci este recunoscut ca participant activ în procesul juridic, iar statele au obligația pozitivă de a-i garanta drepturi reale și efective.

Evoluția protecției copilului reflectă o trecere semnificativă de la asistență morală la recunoaștere juridică deplină, într-un cadru internațional și european complex. În continuare, vom analiza cadrul normativ internațional și european, pentru a înțelege concret mecanismele juridice care susțin aceste drepturi.

²⁰CtEDO, *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, cererea nr. 41615/07, hotărârea Marii Camere din 6 iulie 2010, par. 135, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99817>, accesată la 2 martie 2025.

²¹Articolul 12 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, proclamată la 7 decembrie 2000 la Nisa, intrată în vigoare la 1 decembrie 2009, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 326 din 26 octombrie 2012, disponibilă la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT>, accesat la 2 martie 2025.

Secțiunea 2. Protecția drepturilor copilului la nivel internațional

§ 1. Caracter universal și caracterul indivizibil al drepturilor copiilor

Drepturile copilului sunt parte integrantă a sistemului general al drepturilor omului, dar necesită o abordare diferențiată, adaptată condiției de vulnerabilitate și dependență specifică vârstei. În literatura de specialitate, acestea sunt clasificate în două mari categorii: drepturi civile și politice (precum dreptul la identitate, naționalitate, libertate de exprimare, protecția vieții private), respectiv drepturi economice, sociale și culturale (precum dreptul la educație, sănătate, protecție socială și participare culturală).

Această clasificare reflectă principiul indivizibilității drepturilor, recunoscând că toate drepturile copilului sunt interdependente și trebuie garantate împreună. Literatura juridică conturează ideea conform căreia, „omul se naște cu drepturi pe care le deține din propria sa natură, nu din bunăvoința divină, nici din cea umană. Sunt drepturi nederivate, neatribuite, legate de însăși natura omului, independente față de orice putere, anterioare dreptului pozitiv”²². În susținerea informațiilor, unele opinii doctrinare subliniază că drepturile omului „nu sunt consacrate în varianta clasică de organizare a drepturilor în funcție de apar-

²² I. Moroianu Zlătescu, *op. cit.*, p. 27.

tenența la generația drepturilor civile și politice sau la generația drepturilor sociale, culturale, economice”²³.

Abordarea unitară a acestor drepturi este importantă pentru aplicarea lor efectivă în plan juridic și social. Consacrat în articolul 2 din Convenția privind Drepturile Copilului, principiul nediscriminării impune statelor să asigure aplicarea tuturor drepturilor fără excepție, indiferent de rasa, sexul, limba, religia, dizabilitatea, originea sau statutul social al copilului ori al părinților săi. Această normă are o funcție transversală, fiind aplicabilă în toate domeniile care privesc copilul: educație, sănătate, protecție socială.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului subliniază că statele părți au obligația de a întreprinde acțiuni deliberate, vizibile și eficiente pentru a reduce inegalitățile și a combate discriminarea care afectează copiii, în special cei aparținând grupurilor vulnerabile.²⁴ Un exemplu relevant este obligația pozitivă de a asigura acces egal la educație pentru copiii proveniți din comunități marginalizate, inclusiv romi sau copii cu dizabilități.

Prevăzut în articolul 3 din CRC, principiul interesului superior al copilului este considerat un criteriu fundamental în toate deciziile administrative, judiciare sau legislative care privesc copilul. Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului afirmă că „interesul superior al copilului este un concept triplu: un drept

²³ A. Gentimir, *op. cit.*, p. 66.

²⁴ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 5 (2003)*, par. 12–24.

substanțial, un principiu juridic fundamental și o regulă de procedură”²⁵. În jurisprudența CEDO, cauza *Neulinger și Shuruk c. Elveția* subliniază că interesul superior trebuie să prevaleze chiar și în raport cu drepturile parentale, atunci când acestea intră în conflict cu bunăstarea copilului.²⁶ Acest principiu are caracter dinamic și trebuie evaluat în funcție de context, vârsta și nevoile fiecărui copil, fiind prioritar pentru aplicarea concretă a tuturor celorlalte drepturi consacrate de convenție.

Articolul 6 din Convenția privind Drepturile Copilului consacră dreptul inerent al fiecărui copil la viață și obligă statele să asigure supraviețuirea și dezvoltarea acestuia în mod cât mai deplin. Acest drept nu se limitează la existența fizică, ci implică dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală și socială a copilului.²⁷ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului arată ca importantă în sensul acestui cocept „„dezvoltarea” în sensul său cel mai larg ca un concept holistic, cuprinzând dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală, psihologică și socială a copilului.”²⁸. Prin urmare, măsurile de implementare vizează nu doar sănă-

²⁵Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 14 (2013) on the Right of the Child to Have His or Her Best Interests Taken as a Primary Consideration* (articolul 3 alin. (1)), par. 6, disponibilă la: <https://www.ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/02/Com-Gener-Nr.-14-.pdf>, accesat la 25 martie 2025.

²⁶CtEDO, *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, cererea nr. 41615/07, hotărâre din 6 iulie 2010, par. 136.

²⁷ Articolul 6 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

²⁸Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 5 (2003)*, par. 12.

tatea și nutriția, ci și condițiile familiale.

Articolul 12 din CRC recunoaște copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia în toate chestiunile care îl privesc, iar opinia sa trebuie luată în considerare, ținând seama de vârsta și maturitatea sa.²⁹ În practică, aceasta presupune audierea copilului în proceduri judiciare privind custodia, adopția sau plasamentul, în condiții adecvate vârstei și stării sale emoționale.³⁰ Cele patru principii fundamentale ale CRC nu funcționează izolat, ci ghidează interpretarea și aplicarea tuturor drepturilor copilului.³¹ Ele sunt utilizate de legiuitori, instanțe și autorități administrative pentru a asigura o protecție coerentă, efectivă și adaptată realității fiecărui copil. În absența acestora, normele convenției riscă să fie aplicate formal, fără valoare practică.

§ 2. Rolul Organizației Națiunilor Unite: adoptarea unui standard comun internațional de protecție a drepturilor copilului

Convenția ONU privind Drepturile Copilului a fost adoptată în 1989 într-un context global în care reglementările internaționale privind copilul erau fragmentare și lipsite de eficiență juridică. Declarațiile anterioare – din 1924 și 1959 – aveau

²⁹ Articolul 12 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

³⁰ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 12* (2009), par. 32–35.

³¹ UNICEF, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, pp. 16–17.

valoare morală, dar nu produceau obligații concrete pentru state. Convenția a fost adoptată la 20 noiembrie 1989 și a intrat în vigoare în 1990, devenind tratatul cu cea mai largă ratificare din istoria drepturilor omului.³² Așa cum precizează doctrina, „principiul interesului superior al copilului este consacrat și în Convenția asupra protecției copiilor”³³.

Convenția cuprinde 54 de articole, dintre care majoritatea consacră drepturile copilului, iar restul reglementează mecanismele de implementare și cooperare internațională. Drepturile sunt grupate în patru categorii tematice: drepturi de supraviețuire (ex. sănătate), de dezvoltare (ex. educație), de protecție (ex. Împotriva abuzului) și de participare (ex. libertatea de exprimare). CRC este întărită prin trei protocoale opționale, care extind protecția în domenii sensibile: implicarea copiilor în conflicte armate, vânzarea de copii și procedura de plângere individuală. UNICEF, „semnalează în mod clar faptul că Convenția consideră copilul drept subiect activ al drepturilor”³⁴.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului este un organism de monitorizare format din 18 experți independenți, desemnați de statele părți la CRC. Acesta are rolul de a supraveghea aplicarea convenției și a protocoalelor sale opționale, prin analiza rapoartelor periodice depuse de state. În urma examinării, Comi-

³²Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

³³ L. Irinescu, *Dreptul familiei*, Ed.Hamangiu, 2024 p. 421.

³⁴ UNICEF, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, p. 75.

tetul emite observații finale (Concluding Observations), prin care oferă recomandări concrete de îmbunătățire.

De asemenea, Comitetul elaborează Comentarii Generale, ce oferă interpretări oficiale ale articolelor CRC și principii directe pentru implementare. Printre cele mai importante se numără Comentariul General nr. 5 (privind aplicarea convenției), Comentariul General nr. 12 (ascultarea copilului) și Comentariul General nr. 14 (interesul superior). Comentariile generale ale Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului au un rol semnificativ în clarificarea conținutului normativ al prevederilor Convenției și contribuie la dezvoltarea standardelor internaționale privind aplicarea coerentă a drepturilor copilului.³⁵ Statele care au ratificat CRC au obligația de a prezenta Comitetului ONU rapoarte periodice privind măsurile adoptate pentru punerea în aplicare a convenției. Raportul inițial se transmite la doi ani de la ratificare, iar cele periodice la fiecare cinci ani.³⁶ Procedura permite și participarea societății civile, prin depunerea de rapoarte alternative (shadow reports), care oferă o imagine independentă asupra situației drepturilor copilului.³⁷

³⁵Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comments*, Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/general-comments>, accesat la 6 mai 2025.

³⁶Articolul 44 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

³⁷Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *Reporting to the Committee*, Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/reporting-guidelines>, accesat la 2 mai 2025.

Comitetul analizează ambele surse și emite observații finale, în care formulează recomandări specifice fiecărui stat. Deși nu au caracter obligatoriu, aceste recomandări generează presiune diplomatică și influențează politicile publice. După ratificarea Convenției ONU prin Legea nr. 18/1990, România a inițiat un amplu proces de reformă legislativă în domeniul protecției copilului.³⁸ Principalul instrument de transpunere a CRC în dreptul intern este Legea nr. 272/2004, care reflectă principii fundamentale precum interesul superior al copilului, dreptul de a fi ascultat și nediscriminarea.³⁹ Această lege a introdus și obligații instituționale clare pentru autorități, stabilind mecanisme de monitorizare și intervenție.

După cum arată Andreea Drăghici, „având ca puncta de plecare Convenția internațională privind drepturile copilului și Constituția României (care stabilește cadrul general al ocrotirii copilului și familiei), aceste principii⁴⁰ sunt consacrate în articolul 6 din Legea nr. 2772/2004, scopul lor fiind acela de a asigura respectarea și garantarea drepturilor copilului în orice împrejurare s-ar afla”⁴¹. Comitetul ONU a remarcat în observațiile sale progresul sistemului românesc în domeniul protecției copilului, dar și nevoia unei aplicări unitare. CRC constituie

³⁸ Legea nr. 18/1990 privind ratificarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului, publicată în Monitorul Oficial nr. 145 din 17 iunie 1990.

³⁹ Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată în Monitorul Oficial nr. 159 din 5 martie 2014.

⁴⁰ I. Boghirnea, C. Dinică, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Sitech, Craiova, 2011, p. 52-62.

⁴¹ A. Drăghici, *op. cit.*, p. 30.

instrumentul fundamental al protecției internaționale a drepturilor copilului, cu aplicabilitate universală și mecanisme eficiente de monitorizare.

Secțiunea 3. Protecția drepturilor copilului la nivel european

§ 1. Rolul Consiliului Europei de a aplica standarde generale de protecție a drepturilor omului în cazurile particulare ale copiilor

Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu consacră în mod expres un regim juridic distinct pentru copii, însă toate drepturile prevăzute în convenție sunt aplicabile acestora în egală măsură. Curtea a subliniat în jurisprudența sa că minorii beneficiază de o protecție echivalentă, iar în anumite situații chiar întărită, datorită vulnerabilității specifice. Interpretarea standardelor CEDO în favoarea interesului superior al copilului a devenit constantă, influențând atât deciziile interne, cât și practicile administrative.⁴² În jurisprudența sa, Curtea a afirmat că protecția copilului presupune măsuri adaptate vulnerabilității acestuia, reflectând cerințele interesului său superior.⁴³

⁴²CtEDO, *Fișă tematică – Drepturile copilului*, disponibilă la: <https://rm.coe.int/thematic-factsheet-children-s-rights-rom/1680a48cd6>, accesat la 2 mai 2025.

⁴³CtEDO, *Sahin c. Germania*, cererea nr. 30943/96, hotărâre din 8 iulie 2003, par. 39, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61194>, accesată la 6 mai 2025.

În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cele mai frecvente articole invocate în cauzele care implică copii sunt articolele 2, 3 și 8 din Convenție. Articolul 2, care garantează dreptul la viață, a fost aplicat în spețe referitoare la responsabilitatea statului de a proteja minorii împotriva pericolelor cunoscute sau previzibile.⁴⁴ Articolul 3, care interzice în mod absolut tratamentele inumane și degradante, a fost esențial în cazuri privind detenția minorilor și abuzurile instituționale. Articolul 8, ce consacră dreptul la respectarea vieții private și de familie, este central în litigii legate de custodie, adopție și separarea copilului de familie.

În cauza *K. și T. c. Finlanda*, Curtea a subliniat că orice intervenție a statului în viața familială trebuie justificată de un interes superior clar și să respecte echilibrul dintre drepturile copilului și cele ale părinților.⁴⁵ Într-un alt caz relevant, *Sahin c. Germania*, instanța a analizat dreptul unui părinte de a menține contactul cu copilul său, conchizând că refuzul autorităților de a facilita această legătură fără o justificare solidă constituie o încălcare a articolului 8.⁴⁶

Cauza *Neulinger și Shuruk c. Elveția* a consolidat doctrina potrivit căreia interesul superior al copilului trebuie să prevaleze

⁴⁴CtEDO, *Fișă tematică – Drepturile copilului*, 2023.

⁴⁵CtEDO, *K. și T. c. Finlanda*, cererea nr. 25702/94, hotărâre din 12 iulie 2001, par. 151–155, disponibilă în baza de date HUDOC la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-58576>, accesat la 1 mai 2025.

⁴⁶CtEDO, *Sahin c. Germania*, cererea nr. 30943/96, hotărâre din 8 iulie 2003, par. 41.

în toate procedurile privind returnarea internațională.⁴⁷ Astfel, instanța a pus accent pe necesitatea unei evaluări individualizate, dincolo de considerentele formale ale cooperării între state.

Rolul blocului de convenționalitate în sfera drepturilor copilului este consolidat de instituțiile legislative și executive ale Consiliului Europei prin elaborarea politicilor publice. Programul "Building a Europe for and with Children", lansat în 2006, promovează o abordare integrată în toate politicile relevante, iar Strategia pentru perioada 2022–2027 vizează combaterea violenței, încurajarea participării și facilitarea accesului la justiție.⁴⁸

Un instrument important în această direcție este *Ghidul pentru o justiție prietenoasă copilului*, adoptat de Consiliul Europei, care recomandă adaptarea sistemului judiciar la nevoile minorilor, subliniind importanța respectării demnității și participării lor în toate etapele procesului.⁴⁹ Documentul afirmă că justiția trebuie să fie accesibilă, informativă, adaptată vârstei, promptă și respectuoasă față de copil.⁵⁰

⁴⁷CtEDO, *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, cererea nr. 41615/07, hotărâre din 6 iulie 2010, par. 135.

⁴⁸Consiliul Europei, *Strategy for the Rights of the Child (2022–2027)*, Strasbourg, 2022, disponibil la: <https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/11015-council-of-europe-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027.html>, accesat la 1 mai 2025.

⁴⁹Consiliul Europei, *Guidelines on Child-Friendly Justice*, Strasbourg, 2010, disponibil la: <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>, accesat la 1 mai 2025.

⁵⁰ Ibidem.

§ 2. Rolul Uniunii Europene de a institui un standard specific de protecție a drepturilor copilului

Articolul 24 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene consacră explicit drepturile copilului, oferind o protecție distinctă în cadrul dreptului primar al Uniunii. Dispoziția stabilește trei direcții de bază: recunoașterea dreptului copilului la protecție și îngrijire, dreptul de a-și exprima liber opinia în funcție de maturitate și dreptul de a păstra relații personale cu părinții săi. Acest articol reflectă o abordare modernă, în care copilul este tratat ca subiect autonom de drept, iar interesul său superior devine un criteriu de analiză prioritară în toate măsurile care îl privesc.⁵¹

În completarea articolului 24, Carta include și alte prevederi relevante pentru drepturile copilului. Articolul 14 consacră dreptul la educație, subliniind accesul gratuit și obligatoriu, articolul 21 interzice discriminarea pe criterii de vârstă, iar articolul 33 reafirmă importanța vieții de familie, atribuind responsabilități comune părinților și statului pentru protecția copilului. Aceste prevederi creează un sistem coerent de garanții, care sprijină dezvoltarea integrală a minorului.⁵²

⁵¹ Articolul 24 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

⁵² Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) și Consiliul Europei, *Manual de drept european privind drepturile copilului*, ediția 2022, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, pp. 15–18, disponibil la: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_rights_child_ROM, accesat la 1 mai 2025.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) are un rol decisiv în aplicarea și interpretarea acestor dispoziții. În cauza Chakroun (C-578/08), instanța a subliniat că măsurile privind reîntregirea familială nu pot fi aplicate într-un mod care să împiedice nejustificat exercitarea drepturilor copilului, fiind necesară o evaluare în funcție de interesul superior al acestuia.⁵³ O altă hotărâre relevantă este cauza M.A. și alții c. Belgiei (C-648/11), în care Curtea a arătat că autoritățile trebuie să efectueze o evaluare individualizată a cererii de azil depusă de un minor neînsoțit, luând în considerare protecția unității familiale și particularitățile situației copilului.⁵⁴

Pe lângă cadrul normativ, Uniunea Europeană a elaborat politici complementare pentru consolidarea protecției copilului. Agenda UE pentru Drepturile Copilului (2011) a stabilit priorități strategice în domenii precum participarea copilului și prevenirea violenței. Strategia UE pentru Drepturile Copilului 2021–2024 dezvoltă aceste direcții, insistând asupra egalității de acces la educație și servicii sociale, precum și asupra implicării active a copiilor în procesele decizionale. Conform documentului, fiecare copil din Uniune trebuie să fie respectat și protejat, indife-

⁵³ CJUE, *Chakroun c. Țările de Jos*, C-578/08, hotărâre din 4 martie 2010, par. 43–46, disponibil în baza de date EUR-Lex la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:62008CJ0578>, accesat la 1 mai 2025.

⁵⁴ CJUE, *M.A. și alții c. Belgia*, C-648/11, hotărâre din 6 iunie 2013, par. 54–60, disponibil în baza de date EUR-Lex la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:62011CJ0648>, accesat la 1 mai 2025.

rent de contextul familial sau social.⁵⁵

Analiza realizată în cadrul acestui capitol a evidențiat evoluția și complexitatea drepturilor copilului, de la fundamentele teoretice și conceptuale până la consacrarea lor în sistemele internațional și european. A fost reliefată contribuția semnificativă a Convenției ONU privind Drepturile Copilului, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și a documentelor programatice ale Uniunii Europene.

⁵⁵Comisia Europeană, *Strategia UE privind drepturile copilului 2021–2024*, Bruxelles, 2021, disponibilă la: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/child_rights_strategy2021_2024_en.pdf, accesată la 1 mai 2025.

CAPITOLUL 2

CADRUL NORMATIV INTERNAȚIONAL PRIVIND DREPTURILE COPILULUI

Având în vedere fundamentele conceptuale ale drepturilor copilului și consacrarea lor în plan internațional și european, acest capitol își propune o analiză detaliată a cadrului normativ internațional relevant. Obiectivul principal constă în examinarea principalelor instrumente juridice dezvoltate sub egida Organizației Națiunilor Unite, accentul fiind plasat pe forța juridică și aplicabilitatea concretă a fiecărui act.

Secțiunea 1. Convenția ONU privind Drepturile Copilului

§ 1. Principii directoare: nediscriminarea, interesul superior al copilului, participarea

Cele patru principii esențiale consacrate de Convenția ONU privind Drepturile Copilului – nediscriminarea (articolul2), interesul superior al copilului (articolul3), dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare (articolul6) și respectul pentru opiniile copilului (articolul12) – constituie fundamentul protecției juridice internaționale a copilului.⁵⁶ Aceste principii sunt interdependente și contribuie la formarea unei viziuni unitare privind drepturile copilului, în care „principiul esențial al drepturilor copilului este

⁵⁶ Articolele 2, 3, 6 și 12 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

principiul interesului superior al copilului, toate drepturile acestuia trebuind să fie interpretate în lumina acestuia”⁵⁷.

Articolul 2 al Convenției privind Drepturile Copilului consacră principiul nediscriminării, impunând statelor obligația de a garanta toate drepturile convenționale fără discriminare de origine, sex, limbă, religie sau opinie. Doctrina subliniază că „Adunarea Generală a Națiunilor Unite a subliniat în repetate rânduri deosebita importanță a aplicării efective a principiului nediscriminării, principiu care este un obiectiv principal al tuturor organelor și instituțiilor ONU”⁵⁸. În același sens, s-a arătat că „drepturile enunțate de această Convenție trebuie să fie garantate tuturor copiilor care țin de jurisdicția statelor părți, fără nicio distincție”⁵⁹. Legătura cu articolul 14 CRC relevă faptul că diferențele religioase pot genera forme subtile de excludere, iar principiul nediscriminării este esențial în combaterea acestora.

Articolul 3 din Convenție prevede că „interesul superior al copilului trebuie să fie o considerație primordială în toate acțiunile care îl privesc”⁶⁰. Acest principiu nu are doar un rol declarativ, ci funcționează ca un criteriu de interpretare și de aplicare a tuturor dispozițiilor convenționale.

Articolul 6 al Convenției prevede că „statele părți recunosc

⁵⁷ A. Gentimir, *op. cit.*, p. 115.

⁵⁸ I. Moroianu Zlătescu, *op. cit.*, p. 54.

⁵⁹ N. Voiculescu, *Protecția internațională a drepturilor omului*, Ed. Hamangiu, ediția a II-a revizuită, București, 2017, p. 23.

⁶⁰ Articolul 3 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

că fiecare copil are dreptul inerent la viață” și că „statele părți vor asigura, în cea mai mare măsură posibilă, supraviețuirea și dezvoltarea copilului”⁶¹. Dreptul copilului la dezvoltare nu se limitează la dimensiunea biologică, ci presupune asigurarea unor condiții adecvate de viață, sănătate, educație și protecție socială. Astfel cum evidențiază doctrina, „legea stabilește obligații corelative clare și ferme în sarcina statului, prin intermediul organelor sale”⁶². În acest sens, statul are nu doar un rol pasiv, ci trebuie să creeze activ un mediu propice dezvoltării integrale a copilului.

Articolul 12 din Convenția privind Drepturile Copilului consacră faptul că „statele părți vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia în toate problemele care îl privesc, opiniile copilului fiind luate în considerare în funcție de vârsta și gradul său de maturitate”⁶³. Această reglementare marchează o schimbare de paradigmă: copilul nu mai este perceput exclusiv ca beneficiar de protecție, ci ca participant activ în procesele decizionale care îl afectează. Comitetul CRC a subliniat aplicabilitatea acestui drept atât în proceduri administrative, judiciare, cât și în cadrul familial. Astfel cum evidențiază doctrina, „exprimarea opiniei copilului presupune o obligație pozitivă a statului și a părinților de a crea un cadru adecvat pentru ascultarea și luarea în considerare efectivă a punctului său de

⁶¹ Articolul 6 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

⁶² A. Drăghici, *op. cit.*, pp. 183–184.

⁶³ Articolul 12 alin. (1) din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

vedere”⁶⁴. Aplicarea articolului implică adaptări instituționale, formare profesională și proceduri accesibile adaptate copilului. Politicile publice privind copilul nu trebuie evaluate doar prin prisma eficienței administrative, ci și prin aplicarea efectivă a celor patru principii fundamentale din Convenția ONU.

§ 2. Drepturile economice, sociale, culturale și civile

Convenția ONU privind Drepturile Copilului clasifică drepturile recunoscute copilului în cinci mari categorii: civile, politice, economice, sociale și culturale. „doar o perspectivă interdisciplinară satisface obiectivele de a se însuși, apoi de a se aplica principii juridice specifice”⁶⁵ permite această tipologie. Drepturile civile și politice garantează libertățile fundamentale, în timp ce drepturile economice, sociale și culturale reflectă angajamentele statului privind bunăstarea copilului. Aceste categorii nu funcționează izolat, ci se intercondiționează, conturând o viziune coerentă a protecției copilului în dreptul internațional. Convenția garantează drepturi civile și politice precum dreptul la identitate (articolul 7 și 8 CRC), la exprimarea liberă a opiniei (articolul 13 CRC), la libertatea religioasă (articolul 14 CRC) și la accesul la informație (articolul 17 CRC), esențiale pentru afirmarea personalității juridice și a participării active a copilului în societate.⁶⁶

⁶⁴ A. Gentimir, *op. cit.*, p. 198.

⁶⁵ Idem, p. 9.

⁶⁶ Articolele 7, 8, 13, 14 și 17 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

Deși inițial drepturile civile și politice au fost concepute pentru adulți, doctrina și practica au adaptat aplicabilitatea lor la nevoile copilului, în funcție de nivelul său de dezvoltare. Astfel cum s-a remarcat în literatura de specialitate, acestea nu pot fi realizate „decât dacă se creează condiții care permit fiecăruia să se bucure de drepturile sale civile și politice”⁶⁷. Drepturile civile protejează integritatea și libertatea individuală, iar cele politice pregătesc copilul pentru un rol activ în viața democratică.

Conform doctrinei, dreptul ascultării opiniei copilului este un principiu „general, însoțește dreptul fundamental al copilului la libera exprimare atât în relațiile oficiale cu autoritățile judiciare sau administrative, cât și în relațiile cu părinții”⁶⁸. Alături de libertatea de exprimare, sunt necesare dreptul la confidențialitate, accesul la justiție și garantarea posibilității de a-și exprima opiniile în proceduri instituționale. Drepturile politice, deși restrânse, rămân fundamentale pentru formarea civică a copilului. Recunoașterea drepturilor civile ale copilului implică afirmarea treptată a capacității sale juridice, în funcție de maturitate.

Drepturile economice, sociale și culturale ale copilului, prevăzute în CRC, includ accesul la educație (articolul 28), servicii de sănătate (articolul 24), un nivel de trai adecvat (articolul 27) și participarea culturală (articolul 31).⁶⁹ Acestea exprimă obligația

⁶⁷ N. Voiculescu, *op. cit.*, p. 214.

⁶⁸ E. Florian, *op. cit.*, p. 29.

⁶⁹ Articolele 24, 27, 28 și 31 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

statului de a crea condiții reale pentru dezvoltarea copilului, nu doar de a formula politici declarative.

Pentru a fi efective, drepturile economice, sociale și culturale ale copilului implică măsuri concrete: școli accesibile, servicii medicale gratuite, sprijin pentru familii vulnerabile, hrană, locuință și suport educațional. Așa cum se arată în literatura de specialitate, drepturile economice, sociale și culturale, „determină la rândul lor, ca realizarea drepturilor omului să fie condiționată de evoluția factorilor economici și sociali, multe dintre acestea rămânând ca obiective de atins în viitor”⁷⁰. Educația nu este doar un mijloc de formare, ci un drept care trebuie garantat tuturor copiilor, indiferent de statut social.

Drepturile culturale ale copilului, prevăzute de articolul 14 și articolul 31 din CRC, includ libertatea religioasă, dreptul de a participa la viața culturală și de a avea acces la patrimoniul cultural propriu.⁷¹ Aceste drepturi reflectă recunoașterea diversității identitare și presupun măsuri prin care copilul să își păstreze și dezvolte cultura, limba și religia, în special atunci când aparține unei minorități.

Libertatea religioasă implică atât libertatea interioară de credință, cât și posibilitatea de a-și manifesta public religia, în funcție de vârsta și maturitatea copilului. Dreptul la identitate culturală consolidează sentimentul apartenenței și respectul de sine.

⁷⁰ I. Vida, *Drepturile omului în reglementări internaționale*, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 20.

⁷¹ Articolele 14 și 31 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

Așa cum se arată în doctrina de specialitate, „copilul care aparține unei minorități naționale, etnice, religioase sau lingvistice are dreptul la viață culturală proprie, la declararea apartenenței sale etnice, religioase, la practica propriei sale religii, precum și dreptul de a folosi limba proprie în comun cu alți membri ai comunității din care face parte^{72,73}. Pentru ca aceste drepturi să fie reale, statul trebuie să asigure acces egal la educație culturală, activități recreative și patrimoniu pentru toți copiii, inclusiv cei din grupuri vulnerabile.

Asigurarea efectivă a drepturilor economice, sociale și culturale presupune din partea statului transformarea normelor internaționale în măsuri concrete, conforme cu nevoile copiilor.⁷⁴ Aplicarea acestor drepturi presupune cooperare instituțională și înlăturarea barierelor sociale sau economice care limitează accesul la servicii esențiale. Toate drepturile copilului sunt interdependente și esențiale pentru dezvoltarea sa completă, iar statul are obligația de a asigura implementarea lor efectivă în fiecare etapă a copilăriei.⁷⁵

⁷² Articolul 32 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

⁷³ L. Irinescu, *op. cit.*, p. 429.

⁷⁴ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 5* (2003), par. 6–9.

⁷⁵ UNICEF, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, pp. 18–20.

Secțiunea 2. Protocoale adiționale ale Convenției ONU privind drepturile copilului

Deși Convenția ONU privind Drepturile Copilului oferă un cadru extins de recunoaștere și garantare a drepturilor copilului, realitățile sociale și juridice contemporane au impus adoptarea unor instrumente suplimentare. Astfel, au fost dezvoltate trei protocoale opționale care consolidează aplicarea convenției în domeniile deosebit de sensibile: implicarea copiilor în conflicte armate, vânzarea de copii și exploatarea sexuală, precum și accesul individual la mecanisme internaționale de justiție.⁷⁶ Aceste instrumente reflectă nevoia unei protecții mai aprofundate, adaptate provocărilor actuale, și marchează o etapă importantă în consolidarea standardelor internaționale în materia drepturilor copilului.

§ 1. Protocolul adițional privind vânzarea de copii, prostituția și pornografia infantilă

Protocolul opțional privind vânzarea de copii, prostituția infantilă și pornografia cu minori completează Convenția prin impunerea unor măsuri penale, administrative și sociale adaptate formelor grave de exploatare a copilului.⁷⁷ Acest instrument

⁷⁶UNICEF, *Strengthening the Convention on the Rights of the Child: Optional Protocols*, disponibil la: <https://www.unicef.org/child-rights-convention/strengthening-convention-optional-protocols>, accesat la 2 mai 2025.

⁷⁷ Protocolul opțional la Convenția ONU privind Drepturile Copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, adoptat la New York la 25 mai 2000, intrat în vigoare la 18 ianuarie 2002,

consolidează standardele internaționale și urmărește aplicarea coerentă a obligațiilor statale. Statele semnatare trebuie să incrimineze vânzarea, recrutarea și exploatarea sexuală a copiilor, să asigure sprijin victimelor și să coopereze internațional pentru prevenirea acestor infracțiuni. În mod similar, literatura de specialitate arată că „violențele sexuale afectează în special copii care au intrat în pubertate și adolescenții”⁷⁸. În dreptul românesc, aceste angajamente se reflectă în Codul penal și în strategiile naționale privind combaterea traficului de persoane.

Infracțiunile vizate de Protocolul opțional includ vânzarea de copii în scopuri comerciale, exploatarea sexuală, recrutarea forțată pentru muncă și pornografia infantilă, indiferent dacă acestea se manifestă fizic sau în mediul digital. Având caracter transnațional și deseori legături cu rețele de criminalitate organizată, aceste fapte necesită un răspuns legislativ și instituțional ferm. Codul penal român prevede în mod expres infracțiuni relevante precum traficul de minori (articolul 211), proxenetismul (articolul 213), coruperea sexuală a minorilor (articolul 221) și pornografia infantilă (articolul 374), în acord cu obligațiile internaționale asumate.⁷⁹

disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-sale-children-child>, accesat la 2 mai 2025.

⁷⁸ Irina Moroianu Zlătescu, *op. cit.*, p. 184.

⁷⁹ Articolele 211, 213, 221 și 374 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial nr. 510 din 24 iulie 2009, republicată, disponibilă online la: <https://legislatie.just.ro>, accesat la 2 mai 2025.

Combaterea eficientă implică nu doar sancționare, ci și politici active de prevenire, asistență specializată și reintegrare socială. În acest sens, se arată că „copilul are dreptul la protecția legii contra unor astfel de imixtiuni sau atacuri”⁸⁰.

Combaterea exploatării copiilor nu poate fi realizată în mod izolat, deoarece fenomenul implică rețele internaționale și metode tot mai sofisticate. Prin urmare, cooperarea dintre state și organizațiile internaționale devine indispensabilă pentru identificarea, investigarea și sancționarea autorilor acestor infracțiuni. INTERPOL are un rol central în această arhitectură, întrucât „Ajutăm unitățile specializate să lucreze dincolo de frontiere și sectoare pentru a se asigura că infractorii nu exploatează copii.”⁸¹.

De asemenea, UNICEF oferă asistență tehnică și servicii pentru victime, consolidând capacitatea statelor de a proteja copiii. Așa cum declară oficial organizația, protecția copilului necesită o colaborare coerentă între multiple sectoare, care să includă atât măsuri de prevenție, cât și intervenții eficiente în cazurile de abuz, neglijare, exploatare și violență.⁸² Astfel de intervenții susțin aplicarea Protocolului opțional și dezvoltarea unui sistem coerent de prevenție și răspuns. În acest sens, literatura juridică

⁸⁰ E. Florian, *op. cit.*, p. 59.

⁸¹ INTERPOL, *Our response to crimes against children*, disponibil la: <https://www.interpol.int/en/Crimes/Crimes-against-children/Our-response-to-crimes-against-children>, accesat la 30 aprilie 2025.

⁸² UNICEF, *Child Protection*, disponibil la: <https://www.unicef.org/protection/>, accesat la 30 aprilie 2025.

românească subliniază că „pentru a-și îndeplini rolul pentru care au fost create, structurile comunitare consultative vor beneficia de programe de formare în domeniul asistenței sociale și protecției copilului”⁸³.

§ 2. Protocolul adițional privind implicarea copiilor în conflicte armate

Acest protocol interzice recrutarea forțată a minorilor sub 18 ani în armată, iar participarea voluntară este permisă doar începând cu 16 ani, cu măsuri suplimentare de protecție. Normele protocolului completează articolul 38 din CRC, care anterior permitea recrutarea de la 15 ani — aspect ce a provocat numeroase controverse juridice și etice.⁸⁴ Această modificare este rezultatul unei conștientizări globale privind gravitatea fenomenului copilului-soldat și impactul său asupra dezvoltării umane. La nivel internațional, ONU și UNICEF monitorizează aplicarea acestor standarde, iar încălcarea lor este recunoscută ca crimă de război, conform Statutului de la Roma.⁸⁵

Statele care ratifică Protocolul opțional privind implicarea copiilor în conflicte armate se angajează să interzică recrutarea

⁸³ Institutul Român pentru Drepturile Omului, *Drepturile copilului: dreptul la educație*, p. 235.

⁸⁴ Articolul 38 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

⁸⁵ Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, adoptat la 17 iulie 1998, intrat în vigoare la 1 iulie 2002, articolul 8 lit. (b)(xxvi) și (e)(vii), disponibil la: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>, accesat la 2 mai 2025.

forțată a minorilor, să prevină utilizarea acestora în ostilități și să adopte măsuri concrete de reintegrare a victimelor.⁸⁶ Aceste angajamente nu sunt de ordin simbolic, ci presupun intervenții juridice, educaționale și sociale, atât în timp de pace, cât și în zonele de conflict armat, unde riscul de abuzuri este major.

Potrivit unui raport UNICEF, în perioada 2005–2022, peste 105.000 de copii au fost verificați ca fiind recrutați și utilizați de părți implicate în conflicte armate, deși se estimează că numărul real este mult mai mare.⁸⁷ Acești copii sunt adesea folosiți nu doar ca luptători, ci și ca cercetași, bucătari, purtători, paznici, mesageri și în alte roluri. Mulți dintre ei, în special fetele, sunt supuși violenței bazate pe gen. Recrutarea și utilizarea copiilor de către forțele armate reprezintă o încălcare gravă a drepturilor copilului și a dreptului internațional umanitar.⁸⁸ În multe cazuri, statele nu dispun de mecanisme eficiente de monitorizare, iar implicarea grupărilor armate non-statale complică aplicarea protocoalelor internaționale. În plus, unele regiuni afectate de instabilitate cronică sau război civil ignoră standardele internaționale privind protecția copilului.

⁸⁶ Protocolul opțional la Convenția ONU privind Drepturile Copilului privind implicarea copiilor în conflicte armate (OPAC), adoptat la New York la 25 mai 2000, intrat în vigoare la 12 februarie 2002, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-involvement-children>, accesat la 2 mai 2025.

⁸⁷ UNICEF, *Children recruited by armed forces or armed groups*, disponibil la: <https://www.unicef.org/protection/children-recruited-by-armed-forces>, accesat la 26 mai 2025.

⁸⁸ UNICEF, *Children Recruited by Armed Forces or Armed Groups*.

Implementarea standardelor privind drepturile copilului este influențată de voința politică internă și de presiunea exercitată la nivel internațional.⁸⁹ Aplicarea efectivă a interdicției privind implicarea copiilor în conflicte armate presupune nu doar angajamente juridice, ci și măsuri administrative, financiare și educaționale. Colaborarea internațională și presiunea publică rămân esențiale în combaterea acestui fenomen, în special în zonele unde instituțiile statului sunt slăbite sau absente.

Rapoartele organizațiilor internaționale confirmă că recrutarea copiilor-soldați persistă, în ciuda normelor internaționale în vigoare. Potrivit raportului anual al UNICEF privind copiii și conflictele armate, în țări precum Mali, Myanmar, Yemen și Republica Centrafricană, copiii continuă să fie recrutați și utilizați de către forțele armate și grupurile înarmate în diverse roluri, inclusiv ca luptători și în sarcini auxiliare, în ciuda angajamentelor legale internaționale asumate de aceste state.⁹⁰ Amnesty International arată că, în Siria și Sudan, copiii au fost recrutați forțat de grupări armate, cu încălcarea gravă a normelor de protecție.⁹¹ Deși există măsuri declarative de demobilizare, implementarea lor rămâne adesea superficială. Acest mecanism

⁸⁹Salvați Copiii, *Raport privind monitorizarea drepturilor copilului în România*, disponibil la: <https://www.salvaticopiii.ro>, accesat la 30 aprilie 2025.

⁹⁰ UNICEF, *Children Recruited by Armed Forces or Armed Groups*.

⁹¹Amnesty International, *Children at War: Violations in Syria and Sudan*, 2024, disponibil la: <https://www.amnesty.org/en/latest/reports/2024/children-at-war/>, accesat la 27 aprilie 2025.

reflectă o evoluție semnificativă în consolidarea protecției juridice a minorilor, punând accent pe responsabilizarea statelor.

§ 3. Mecanismul de garantare a respectării Convenției ONU privind drepturile copilului și a Protocoalelor sale adiționale

Cel de-al treilea Protocol opțional la CRC, adoptat în anul 2011, introduce o procedură prin care copiii pot formula plângeri împotriva unor încălcări ale drepturilor lor, adresate direct Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului. Această posibilitate este disponibilă doar în cazul în care mecanismele naționale au fost deja epuizate, accentuând astfel caracterul său subsidiar.

Obiectivul principal al acestui instrument constă în creșterea accesului la justiție pentru minori și consolidarea controlului internațional asupra statelor semnatare. Astfel cum precizează literatura de specialitate, „s-a creat, pentru prima oară, posibilitatea pentru orice individ de a se adresa cu o plângere împotriva propriului stat, în cazul în care el consideră că nu a fost judecat în mod echitabil, de instrumentele statului său, pentru încălcarea unor drepturi civile sau politice în fața unui for internațional”⁹².

Comitetul pentru Drepturile Copilului (CRC) este organismul responsabil de monitorizarea aplicării Convenției și a protocoalelor sale opționale de către statele părți. Format din 18 experți

⁹² I. Vida, *op. cit.*, p. 38.

independenți, acesta examinează periodic rapoartele naționale transmise de state privind măsurile adoptate și dificultățile întâmpinate în implementarea drepturilor copilului.

În contextul Protocolului III, Comitetul este abilitat să analizeze plângeri individuale, după verificarea admisibilității acestora. Dacă sesizarea este admisă, membrii Comitetului pot emite observații finale și recomandări adresate statului vizat, însă acestea nu au caracter obligatoriu. Activitatea Comitetului este susținută de Secretariatul OHCHR, iar unele dintre deciziile relevante pot fi regăsite în baza de date oficială a ONU.⁹³ Funcționarea acestui mecanism contribuie la consolidarea dimensiunii justițiare a drepturilor copilului, într-un cadru accesibil și adaptat minorilor. Deși deciziile Comitetului nu sunt obligatorii, ele pot influența jurisprudența internă atunci când sunt invocate de instanțe sau susținute de o presiune internațională constantă.

Deși Protocolul III a adus un progres important în dreptul internațional al copilului, aplicarea sa este limitată din cauza faptului că multe state nu l-au ratificat. Conform unui raport ONU, „până în decembrie 2023, Protocolul a fost semnat de 53 de state și ratificat sau la care au aderat 52 de state”⁹⁴. În mod

⁹³ Oficiul Înaltului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului (OHCHR), *Jurisprudence database – CRC decisions*, disponibil la: <https://juris.ohchr.org/>, accesat la 27 aprilie 2025.

⁹⁴ Națiunile Unite, *Protocolul opțional la Convenția ONU privind Drepturile Copilului privind o procedură de comunicare*, adoptat la 19 decembrie 2011, intrat în vigoare la 14 aprilie 2014, disponibil la: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?chapter=4&clang=_en&mtds_g_no=IV-11-d&src=TREATY, accesat la 27 aprilie 2025.

concret, doctrina remarcă și dificultățile de acces la procedură, în special pentru copiii aflați în situații de vulnerabilitate. Totuși, în practică, unele decizii ale Comitetului au fost preluate în jurisprudența națională, ceea ce confirmă potențialul progresiv al acestui instrument, în ciuda limitărilor sale.

Analiza mecanismului individual de plângeri a evidențiat consolidarea dimensiunii justițiare a protecției copilului în dreptul internațional. Totuși, cadrul normativ nu se limitează la CRC și protocoalele sale. Există o serie de instrumente internaționale generale, cu aplicabilitate extinsă, care contribuie la protejarea și afirmarea drepturilor copilului.

Secțiunea 3. Acte normative internaționale cu caracter general relevante pentru protecția drepturilor copilului

§ 1. Declarația Universală a Drepturilor Omului

Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO), deși nu consacră o secțiune distinctă pentru drepturile copilului, prevede în articolul 25 alin. (2) că „maternitatea și copilăria au dreptul la ajutor și ocrotire deosebite”⁹⁵. Această formulare, deși generală, a fost interpretată în doctrină ca o obligație morală și politică pentru state de a institui politici speciale în favoarea copilului.

⁹⁵ Națiunile Unite, *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată la 10 decembrie 1948, articolul 25 alin. (2), disponibilă la: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>, accesat la 27 aprilie 2025.

Articolul 26 al Declarației Universale a Drepturilor Omului reglementează dreptul la educație, prevăzând caracterul gratuit și obligatoriu al învățământului elementar, idee preluată ulterior și de CRC. În pofida caracterului său declarativ, DUDO a oferit fundația conceptuală pentru dezvoltarea unui sistem normativ robust în domeniul protecției internaționale a copilului. Astfel cum afirmă doctrina, „în ceea ce privește învățământul obligatoriu, fiecare copil să aibă acces la o instituție gratuită”⁹⁶.

Adoptată în 1948, în contextul postbelic, Declarația Universală a Drepturilor Omului a reprezentat primul document cu vocație universală care a afirmat demnitatea umană ca valoare centrală. Dincolo de conținutul său juridic, DUDO are un rol simbolic major: marchează momentul în care comunitatea internațională a recunoscut, în mod explicit, că drepturile fundamentale aparțin tuturor indivizilor, indiferent de vârstă. Potrivit ONU, Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost proclamată ca un ideal comun pentru toate popoarele și națiunile, oferind un reper esențial pentru dezvoltarea sistemelor internaționale de protecție a drepturilor omului.⁹⁷

Declarația Universală a Drepturilor Omului stă la baza elaborării ulterioare a Pactelor internaționale din 1966 și a Convenției ONU privind Drepturile Copilului. Potrivit ONU, Declarația Universală a Drepturilor Omului a servit drept sursă de inspirație pentru peste 80 de tratate și declarații internaționale privind

⁹⁶ A. Gentimir, *op. cit.*, p. 95.

⁹⁷ Preambulul Declarației Universale a Drepturilor Omului.

drepturile omului, contribuind semnificativ la dezvoltarea sistemului juridic internațional de protecție a drepturilor omului.⁹⁸

§ 2. Pactele internaționale privind drepturile omului

Pactul internațional privind drepturile civile și politice, adoptat în 1966, consacrează un set esențial de libertăți aplicabile tuturor persoanelor, inclusiv copiilor.⁹⁹ Articolele privind libertatea de exprimare, protecția vieții private, libertatea de religie sau dreptul la un proces echitabil sunt relevante și pentru minorii aflați în contact cu sistemul de justiție.

Deși Pactul nu are dispoziții explicite despre copii, Comitetul ONU pentru Drepturile Omului a subliniat în observațiile sale generale că statele trebuie să ia în considerare vârsta și vulnerabilitatea copilului în aplicarea acestor drepturi.¹⁰⁰ Acest tratat a influențat redactarea CRC și este frecvent utilizat în jurisprudența internațională ca instrument complementar. Așa cum afirmă literatura de specialitate, „drepturile civile și politice sunt denu-

⁹⁸ Națiunile Unite, *The Foundation of International Human Rights Law*, disponibil la: <https://www.un.org/en/about-us/udhr/foundation-of-international-human-rights-law>, accesat la 27 aprilie 2025.

⁹⁹ Organizația Națiunilor Unite, *Pactul internațional privind drepturile civile și politice*, adoptat la 16 decembrie 1966, intrat în vigoare la 23 martie 1976, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>, accesat la 2 mai 2025.

¹⁰⁰ Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, *Observația generală nr. 17 (1989) privind drepturile copilului*, par. 2–3, disponibilă la: <https://www.refworld.org/docid/453883f73.html>, accesat la 2 mai 2025.

mite ca și drepturi din “prima generație”, cele mai ușor de asigurat sub aspectul implementării, presupunând numai măsuri de ordin legislativ”¹⁰¹.

Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale (1966) consacră, în articolul 12, dreptul oricărei persoane la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mintală, iar în articolul 13 – dreptul la educație. Aceste drepturi sunt esențiale în contextul protecției copilului, având aplicabilitate directă în politicile publice privind accesul minorilor la servicii medicale și educaționale.

Comitetul ONU pentru Drepturile Economice și Sociale a subliniat că statele au obligația pozitivă de a asigura acces egal și nediscriminatoriu la servicii sociale, inclusiv pentru copiii aparținând grupurilor vulnerabile. Doctrina afirmă că „drepturile economice și sociale concurează la realizarea dreptului la educație, dreptul copilului la identitate”¹⁰².

Convențiile OIM nr. 138 și 182 privind munca copiilor completează normele CRC printr-o reglementare specifică a vârstei minime pentru angajare și a formelor grave de exploatare economică. CRC stabilește cadrul general al protecției copilului, în timp ce normele OIM oferă standarde detaliate și mecanisme de supraveghere.

¹⁰¹ I. Vida, *op. cit.*, p. 19.

¹⁰² A. Drăghici, *op. cit.*, p. 99.

Pe lângă tratatele generale ale ONU, protecția copilului împotriva exploatării economice este întărită prin reglementări specializate adoptate de Organizația Internațională a Muncii. Aceste instrumente răspund unor realități grave precum munca infantilă forțată, traficul de minori și implicarea lor în activități periculoase.

§ 3. Convențiile OIM privind munca copiilor

Convențiile OIM nr. 138 și nr. 182 completează cadrul internațional al protecției copilului împotriva exploatării prin muncă.¹⁰³ Convenția nr. 138 stabilește vârsta minimă generală pentru angajare la 15 ani, cu posibilitatea reducerii la 14 în anumite state în curs de dezvoltare. Convenția nr. 182 vizează interzicerea celor mai grave forme de muncă, precum sclavia, prostituția infantilă sau implicarea copiilor în activități ilicite.

Potrivit unor autori, „considerați a fi persoane care pot fi caracterizate prin vulnerabilitate, copiii și tinerii sunt protejați și din perspectiva implicării lor în activități lucrative”¹⁰⁴. De asemenea, se subliniază că „sărăcia este indicată ca factor nega-

¹⁰³ Organizația Internațională a Muncii (OIM), *Convenția nr. 138 privind vârsta minimă de admitere la muncă*, adoptată la 26 iunie 1973, intrată în vigoare la 19 iunie 1976, și *Convenția nr. 182 privind cele mai grave forme de muncă ale copiilor*, adoptată la 17 iunie 1999, intrată în vigoare la 19 noiembrie 2000, disponibile la:

<https://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/child-labour/lang--en/index.htm>, accesat la 2 mai 2025.

¹⁰⁴ A. Gentimir, *op. cit.*, p. 130.

tiv”¹⁰⁵. România este stat parte la Convențiile OIM nr. 138 și 182, pe care le-a ratificat în anul 2000, asumându-și obligația de a elimina munca copiilor și de a reglementa vârsta minimă pentru angajare.¹⁰⁶ Legea nr. 53/2003 (Codul muncii) interzice angajarea persoanelor sub 16 ani, cu excepții limitate în domeniul artistic, în conformitate cu cerințele internaționale.¹⁰⁷

Strategia ONU pentru perioada 2021–2030 privind abolirea muncii copilului reafirmă angajamentul statelor membre de a elimina până în 2025 cele mai grave forme de muncă infantilă, prin reglementare, educație și cooperare internațională. După cum observă literatura de specialitate, „scopurile ONU sunt următoarele: menține pacea și securitatea internațională; să dezvolte relații prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și a dreptului lor de a dispune ele însele; să realizeze cooperarea internațională în rezolvarea problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural și umanitar”¹⁰⁸.

Cadrul internațional privind drepturile copilului s-a dezvoltat printr-o rețea coerentă de tratate și convenții, începând cu CRC și extinzându-se prin protocoale opționale și instrumente conexe

¹⁰⁵ N. Karacsony, *Copilul aflat în conflict cu legea*, Ed. Universității “Al. I. Cuza”, Iași, 2019, p. 236.

¹⁰⁶ OIM, *Convențiile nr. 138 și 182 ratificate de România*, 2000.

¹⁰⁷ Articolul 13 alin. (1) din Legea nr. 53/2003 – Codul muncii, republicată, disponibilă la: <https://legislatie.just.ro>, accesat la 2 mai 2025.

¹⁰⁸ C. Moldovan, *Drept internațional public*, Ed. Universul Juridic, ediția a II-a, București, 2019, p. 336.

adoptate la nivel global.¹⁰⁹ Pactele ONU, Declarația Universală a Drepturilor Omului, convențiile OIM și mecanismele ONU oferă un sistem plural de norme și principii aplicabile în domenii esențiale: educație, sănătate, protecție împotriva exploatării și acces la justiție.

Aceste instrumente, deși diverse ca structură și aplicabilitate, converg într-o direcție comună: protejarea interesului superior al copilului în plan internațional.¹¹⁰ Capitolul următor va examina fundamentele juridice europene în materie de protecție a copilului, evidențiind contribuțiile CEDO și ale Uniunii Europene în dezvoltarea standardelor specifice.

¹⁰⁹ Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

¹¹⁰ Organizația Națiunilor Unite, *International Human Rights Instruments*, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/core-international-human-rights-instruments-and-their-monitoring-bodies>, accesat la 2 mai 2025.

CAPITOLUL 3

CADRUL NORMATIV EUROPEAN PRIVIND DREPTURILE COPILULUI

Europa a dezvoltat un cadru propriu pentru protejarea drepturilor copilului, complementar celui internațional, dar adaptat realităților regionale. În centrul acestui sistem se află Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, fiecare contribuind prin instrumente și mecanisme proprii. Aceste norme oferă o protecție suplimentară în fața unor provocări moderne precum migrația, inegalitatea și pericolele mediului digital, asigurând un echilibru între protecția juridică și interesul superior al copilului.

Secțiunea 1. Convenția Europeană a Drepturilor Omului

§ 1. Drepturi prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului în vederea asigurării protecției copiilor

Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) nu conține o secțiune distinctă dedicată copiilor, însă aplicabilitatea sa în raport cu minorii a fost dezvoltată prin jurisprudența Curții de la Strasbourg. Principiile generale ale Convenției sunt extinse în mod constant pentru a răspunde vulnerabilităților specifice copilului. Această evoluție interpretativă reflectă nevoia de a adapta

drepturile consacrate adulților la particularitățile minorilor, fără a le diminua conținutul. În consecință, Curtea a recunoscut indirect protecția copilului printr-o aplicare contextualizată a articolelor fundamentale.

Dreptul la viață, prevăzut de articolul 2 din CEDO, constituie una dintre garanțiile fundamentale, aplicabilă în mod egal tuturor, inclusiv copiilor. Chiar dacă articolul nu distinge explicit între adulți și minori, jurisprudența Curții a evidențiat că statul are un rol amplificat în apărarea vieții copilului, mai ales în situații de vulnerabilitate sau pericol iminent. În această direcție, Conform Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, statele au obligația de a lua măsuri proactive pentru a proteja viața copilului, în special atunci când sunt informate despre riscuri potențiale la adresa integrității acestuia.¹¹¹

În cauzele ce implică neglijență instituțională, violență domestică sau lipsa de intervenție a autorităților, articolul 2 capătă un rol central în evaluarea răspunderii statului. Așa cum afirmă literatura de specialitate, dreptul la viață trebuie înțeles în cazul copilului „statele- părți, printre care și țara noastră, s-au angajat să ia toate măsurile legislative, administrative și de altă natură necesare”¹¹².

¹¹¹ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), *Manual de drept european privind drepturile copilului*, ediția 2015, Luxemburg: Publications Office of the European Union, p. 27, disponibil la: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_ro.pdf, accesat la 30 aprilie 2025.

¹¹²E. Florian, *op. cit.*, p. 40.

Articolul 3 din CEDO interzice, în termeni absoluți, orice formă de tortură, tratament inuman sau degradant, fără posibilitatea derogării.¹¹³ În cazul copiilor, aplicarea acestuia capătă o dimensiune particulară, întrucât vulnerabilitatea lor obligă statul la standarde mai ridicate de protecție. Curtea Europeană apreciază severitatea tratamentului în funcție de vârsta, starea de sănătate și maturitatea minorului, iar pragul de încălcare este mai ușor de atins. Conform Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, copiii sunt deosebit de vulnerabili la tratamente inumane sau degradante, iar statele au obligația de a le asigura protecție efectivă, în special în instituții sau în contact cu autoritățile publice.¹¹⁴

Articolul 5 din CEDO garantează dreptul la libertate și siguranță, inclusiv în cazul copiilor.¹¹⁵ Pentru minori, privarea de libertate trebuie să fie o măsură de ultimă instanță, aplicată pentru o perioadă cât mai scurtă și în condiții strict reglementate.¹¹⁶ Detenția preventivă, internarea forțată sau alte forme de restricționare a libertății trebuie să respecte legalitatea și să fie în mod real necesare. Curtea Europeană impune un control strict asupra acestor măsuri, având în vedere riscul sporit de traumă asupra copilului.

¹¹³ Articolul 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adoptată la 4 noiembrie 1950, intrată în vigoare la 3 septembrie 1953, disponibilă la: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf, accesat la 2 mai 2025.

¹¹⁴ FRA, *Manual de drept european privind drepturile copilului*, 2015, p. 39.

¹¹⁵ Articolul 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

¹¹⁶ Articolul 37 lit. b) din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

Articolul 6 din CEDO recunoaște dreptul oricărei persoane la un proces echitabil, ceea ce implică, în cazul minorilor, adaptarea garanțiilor procedurale la particularitățile vârstei și nivelului lor de înțelegere.¹¹⁷ Copiii trebuie să înțeleagă natura procedurilor în care sunt implicați și să aibă posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere, direct sau prin reprezentare specializată. Participarea copilului nu trebuie să fie formală, ci efectivă, iar comunicarea juridică trebuie adaptată nevoilor sale. Lipsa acestor garanții poate afecta grav dreptul la apărare și la o justiție corectă. Potrivit Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, copiii implicați în proceduri judiciare trebuie să fie ascultați și sprijiniți prin măsuri adaptate vârstei și nivelului lor de înțelegere.¹¹⁸

Articolul 8 din CEDO consacră dreptul la respectarea vieții private și de familie, un principiu important pentru copiii afectați de separare de părinți, adopție sau măsuri de protecție specială. Intervenția autorităților în viața de familie trebuie să fie justificată, proporțională și orientată exclusiv către interesul superior al copilului. Curtea Europeană a subliniat că statul nu trebuie doar să respecte, ci și să faciliteze relațiile familiale.¹¹⁹ Acest drept nu se reduce la filiația biologică, ci include conexiunile afective stabilite prin îngrijire, coabitare și atașament. „Înțelesul

¹¹⁷ Articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

¹¹⁸ FRA, *Manual de drept european privind drepturile copilului*, p. 42.

¹¹⁹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Ghid privind articolul 8 din Convenție – Viața privată și de familie*, 2023, pp. 7–13, disponibil la: https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf, accesat la 26 mai 2025.

noțiunii de viață de familie a copilului este mult mai profund și implică părăsirea paradigmei clasificatorii a dreptului familiei și pătrunderea în viziunea sistematică a drepturilor subiective, care, păstrându-și individualitatea, se articulează într-o valoare comună a cărei menire este de a da sens valoric existenței umane exprimate de copil¹²⁰, afirmă doctrina.

Articolul 14 din CEDO consacră principiul nediscriminării în exercitarea drepturilor prevăzute de Convenție. Deși nu oferă o protecție autonomă, acest articol completează celelalte dispoziții atunci când se invocă un tratament diferențiat nejustificat. În cazul copiilor, aplicarea acestui articol este esențială pentru prevenirea inegalităților bazate pe origine, dizabilitate, apartenență etnică sau statut socio-economic.¹²¹

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului contribuie semnificativ la consolidarea standardelor de protecție a drepturilor copilului în Europa. În cauza *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, Curtea a subliniat că interesul superior al copilului trebuie să fie luat în considerare cu prioritate în orice decizie care îl privește.¹²² În jurisprudența sa, inclusiv în cauza *Sahin c. Germania*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că legătura

¹²⁰ M. Pivniceru, C. Luca, *Interesul superior al copilului. Expertiza psihologică în caz de separarea/divorțul părinților*, Editura Hamangiu, București, 2016, p. 24.

¹²¹ CtEDO, *Ghid privind articolul 14 din Convenție și articolul 1 din Protocolul nr. 12 – Interzicerea discriminării*, actualizat la 28 februarie 2025, disponibil la: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_14_art_1_protocol_12_eng, accesat la 2 mai 2025.

¹²² CtEDO, *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, par. 135.

dintre părinte și copil este un aspect important al vieții familiale, iar întreruperea acestei legături de către autorități constituie o ingerință în dreptul la respectarea vieții de familie.¹²³ Deciziile au clarificat obligația statului de a acționa activ, nu doar pasiv, în protejarea acestor drepturi. Ele impun autorităților să nu se limiteze la formulări legale generale, ci să ia măsuri efective, adaptate fiecărui caz în parte.

Jurisprudența CEDO reflectă un efort creativ constant al instanței de a adapta dispozițiile convenționale la specificul situațiilor care implică minori. În absența unor prevederi dedicate, Curtea a acționat dinamic, oferind o interpretare evolutivă a drepturilor fundamentale în raport cu nevoile copilului. Această abordare transformă CEDO într-un veritabil garant al protecției copilului, depășind limitele literei legii printr-o jurisprudență profund orientată spre interesul superior al acestuia.

§ 2. Principiile juridice jurisprudențiale cu caracter general care asigură protecția drepturilor copilului

În absența unor prevederi explicate referitoare la drepturile copilului în textul Convenției, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost nevoită să construiască, prin jurisprudență, un cadru de interpretare adaptat specificului minorilor. Această evoluție jurisprudențială a permis extinderea garanțiilor convenționale într-un mod progresiv, consolidând standardele europene de pro-

¹²³CtEDO, *Sahin c. Germania*, par. 66.

tecție a copilului în context familial, instituțional sau procedural.

Interesul superior al copilului este consacrat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului ca un principiu fundamental, care trebuie să ghideze interpretarea și aplicarea tuturor drepturilor prevăzute de Convenție în cauzele care implică minori. Curtea nu îl tratează ca pe un ideal abstract, ci ca pe un criteriu operațional, cu o valoare prioritară în raport cu alte interese – inclusiv cele parentale sau ale statului.¹²⁴

În jurisprudența sa constantă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că orice ingerință în viața familială a copilului trebuie să fie justificată de o nevoie socială imperioasă și să fie proporțională cu scopul urmărit. În cauza *K. și T. c. Finlanda*, Curtea a observat că intervențiile autorităților publice în îngrijirea copiilor pot varia între statele contractante, în funcție de tradițiile legate de rolul familiei, de gradul de implicare a statului în afacerile familiale și de resursele disponibile pentru măsurile de protecție a copilului.¹²⁵

Aplicarea principiului proporționalității impune o evaluare atentă a fiecărei intervenții: autoritățile trebuie să demonstreze că măsura este necesară, adecvată și raportată la interesul superior al copilului. În cauza *R. și H. c. Regatul Unit*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că adopția fără consim-

¹²⁴ FRA și CtEDO, *Manual de drept european privind drepturile copilului*, pp. 25–30.

¹²⁵ CtEDO, *K. și T. c. Finlanda*, par. 154.

țământul părinților nu a fost proporțională cu obiectivul protecției copilului, considerând că măsura a încălcat dreptul la respectarea vieții de familie.¹²⁶

Curtea recunoaște o marjă de apreciere statelor membre, însă aceasta este semnificativ restrânsă în cauzele care vizează aspecte centrale ale relației părinte – copil. În cauza *Johansen c. Norvegia*, Curtea a constatat că autoritățile naționale au depășit marja de apreciere acordată, încălcând astfel drepturile reclamantei în temeiul articolului 8 din Convenție.¹²⁷

În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat importanța participării părintelui și a copilului în procedurile care afectează relațiile familiale. În cauza *W. c. Regatul Unit*, Curtea a constatat că excluderea părintelui din procedura privind tutela copilului a constituit o încălcare a articolului 6 § 1 din Convenție, care garantează dreptul la un proces echitabil.¹²⁸

Deși jurisprudența CtEDO a contribuit semnificativ la consolidarea protecției copilului, absența unor prevederi dedicate în Convenție determină, uneori, aplicări neunitare. Statele membre

¹²⁶CtEDO, *R. și H. c. Regatul Unit*, cererea nr. 35348/06, hotărâre din 31 mai 2011, par. 81, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104972>, accesat la 30 aprilie 2025.

¹²⁷CtEDO, *Johansen c. Norvegia*, cererea nr. 17383/90, hotărâre din 7 august 1996, par. 78, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58059>, accesat la 30 aprilie 2025.

¹²⁸CtEDO, *W. c. Regatul Unit*, cererea nr. 9749/82, hotărâre din 8 iulie 1987, par. 65, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57568>, accesat la 30 aprilie 2025.

interpretează diferit principiile generale în funcție de cultura juridică internă. Jurisprudența CtEDO a avut un rol fundamental în conturarea unei protecții reale pentru copil, compensând absența unor norme explicite în Convenție.

Secțiunea 2. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene

§ 1. Drepturile copilului prevăzute în articolul 24 și în alte articole din Carta Drepturilor Fundamentale a UE

Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene aduce un progres esențial, consacrand în mod expres drepturile copilului. Adoptată pentru a consolida valorile comune ale Uniunii, aceasta reflectă o viziune coerentă privind protecția minorilor. Potrivit doctrinei, „integrarea principiilor și dispozițiilor CDC în actele juridice obligatorii și în jurisprudența de la nivel european se conferă o mai mare forță CDC și se deschid căi mai eficiente de aplicare a legii pentru cei care caută să invoce drepturile copilului în Europa”¹²⁹.

Articolul 24 din Carta prevede o triadă de drepturi fundamentale: dreptul copilului la protecție și îngrijire, dreptul de a fi ascultat și dreptul de a întreține relații personale cu părinții, indiferent de structura familială.¹³⁰ Aceste garanții reflectă priori-

¹²⁹ FRA. *Manual de drept european privind drepturile copilului*, p. 27.

¹³⁰ Articolul 24 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

tatea interesului superior al copilului în dreptul european contemporan.

Aceste dispoziții reflectă influența directă a Convenției ONU privind Drepturile Copilului, care prevede în articolul 12 că „statele trebuie să asigure copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima opinia liber în toate problemele care îl privesc”¹³¹. Această dispoziție a fost preluată în dreptul Uniunii Europene prin articolul 24 din Carta Drepturilor Fundamentale, care are efect direct și poate fi invocat în fața instanțelor naționale fără a necesita transpunere prealabilă.

În cauza *Chavez-Vilchez*, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a subliniat că, în evaluarea dreptului de ședere al părinților, interesul superior al copilului trebuie să primeze, iar separarea de părintele care îi asigură îngrijirea zilnică poate afecta echilibrul emoțional și dezvoltarea copilului.¹³² Această abordare reflectă convergența dintre standardele internaționale și cele europene în materie de protecție a copilului. Astfel, articolul 24 funcționează ca un punct de legătură între dreptul internațional al copilului și ordinea juridică europeană.

Pe lângă articolul 24, Carta UE consacră și alte dispoziții relevante pentru protecția copilului, cu impact în domenii pre-

¹³¹ Articolul 12 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

¹³² CJUE, C-133/15, *Chavez-Vilchez și alții c. Țările de Jos*, hotărâre din 10 mai 2017, ECLI:EU:C:2017:354, par. 71, disponibilă la: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190018>, accesat la 30 aprilie 2025.

cum educația, familia și prevenirea discriminării. Articolul 14 garantează accesul la educație gratuită și respectarea dreptului părinților de a asigura o formare conform convingerilor proprii, cu efecte semnificative pentru minorii din medii culturale diferite. Articolul 21 interzice orice formă de discriminare, fiind crucial pentru protejarea copiilor expuși riscurilor de marginalizare, cum ar fi copiii romi sau copiii cu statut de refugiat.¹³³

Articolul 33 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene întărește protecția vieții de familie și drepturile copilului, fiind direct legat de aplicarea interesului superior în cauze privind custodia, separarea sau măsurile de plasament.¹³⁴ Mona-Maria Pivniceru remarcă faptul că „interesul superior al copilului, noțiune ce include în conținutul său un drept, un principiu și o regulă de procedură, este un imperativ major care fundamentează orice decizie/măsură luată cu privire la copil, care trebuie stabilit în fiecare caz în parte”¹³⁵.

Intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la 1 decembrie 2009, a transformat Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene într-un instrument cu forță juridică obligatorie, echivalentă cu cea a tratatelor constitutive. Această schimbare a permis aplicarea directă a Cartei în fața instanțelor naționale,

¹³³ Articolele 14 și 21 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

¹³⁴ Articolul 33 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

¹³⁵ M. Pivniceru, C. Luca, op. cit., p. 17.

fără a mai fi necesară o transpunere formală în legislația internă a statelor membre.

Literatura juridică conturează ideea conform căreia „este important ca fiecare copil să conștientizeze apartenența sa la Uniunea Europeană, calitatea sa de cetățean European contribuind la complinirea identității sale”¹³⁶. Astfel, dispozițiile Cartei nu mai au caracter programatic, ci devin temei juridic efectiv, accesibil persoanelor în căutarea protecției drepturilor fundamentale. În aceeași direcție, se afirmă că „în conformitate cu principiile proclamate de Carta Națiunilor Unite, recunoașterea demnității și a drepturilor egale și inalienabile ale tuturor membrilor familiei umane constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume”¹³⁷. Prin urmare, Carta a depășit stadiul de document declarativ, devenind un izvor real de drept în materie de drepturi fundamentale, inclusiv ale copilului.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a avut un rol în consolidarea aplicabilității articolului 24 și a altor dispoziții relevante din Carta Drepturilor Fundamentale, oferind interpretări care protejează în mod concret interesele copilului. CJUE a clarificat că drepturile fundamentale consacrate de Cartă pot fi invocate direct în fața instanțelor naționale, inclusiv în domenii sensibile precum imigrația, educația și custodia. Astfel, jurisprudența CJUE sprijină aplicabilitatea directă și efectivă a drepturilor copilului în dreptul intern al statelor membre.

¹³⁶ A. Drăghici, *op. cit.*, p. 131.

¹³⁷ Institutul Român pentru Drepturile Omului, *op. cit.*, p. 63.

§ 2. Influența standardului Uniunii Europene de protecție a drepturilor copilului asupra dreptului național al statelor membre

Implementarea Cartei Drepturilor Fundamentale în dreptul statelor membre presupune mai mult decât recunoașterea formală a principiilor sale. Ea implică integrarea coerentă a drepturilor copilului în legislațiile naționale, în special în acele domenii care intră sub incidența dreptului Uniunii Europene. Nicolae Voiculescu evidențiază că „Carta mai accentuează un adevăr, și anume acela conform căruia faptul de a beneficia de aceste drepturi implică responsabilități și îndatoriri atât față de terți, precum și față de comunitatea umană în general și față de generațiile viitoare”¹³⁸. Statele membre ale Uniunii Europene au obligația de a respecta, promova și aplica dispozițiile Cartei în toate domeniile în care acționează în temeiul dreptului UE.

Această obligație nu presupune extinderea universală a Cartei, ci aplicarea ei punctuală, în acele cazuri în care statele implementează norme europene. Prin urmare, protecția drepturilor copilului este garantată acolo unde legislația națională transpune sau pune în aplicare dispoziții din dreptul Uniunii Europene.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a avut un rol determinant în configurarea protecției efective a copilului în spațiul european, printr-o jurisprudență coerentă care aplică în mod extensiv prevederile Cartei. Cazuri precum *Chavez-Vilchez* sau

¹³⁸ N. Voiculescu, *op. cit.*, p. 163.

C-540/03 privind reîntregirea familială au consolidat aplicabilitatea directă a articolului 24, oferind judecătorilor naționali repere clare în evaluarea interesului superior al copilului. În spețele privind custodia transfrontalieră sau drepturile minorilor în procedurile de azil, Curtea a reafirmat că principiile Cartei prevalează atunci când statele acționează în domeniul reglementat de dreptul UE. Potrivit doctrinei, „Curtea de Justiție este organul principal al Națiunilor Unite. Secretariatul, ca organ principal, exprimă voința de a se da o mai mare greutate activității permanente a Organizației”¹³⁹.

Deși Carta Drepturilor Fundamentale și Convenția Europeană a Drepturilor Omului se completează în multe privințe, ele diferă în abordarea drepturilor copilului. Carta reglementează explicit acest domeniu prin articolul 24, în timp ce CEDO aplică interpretări extinse ale drepturilor generale. CEDO protejează copilul prin prisma interesului său superior, fără o dispoziție specială, spre deosebire de Carta, care oferă recunoaștere directă. Jurisprudența CJUE și a CtEDO tinde să se armonizeze, mai ales în custodie, educație și reîntregire familială.

Agencia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale (FRA) contribuie la implementarea Cartei Drepturilor Fundamentale printr-un proces continuu de monitorizare a respectării drepturilor copilului în statele membre. Prin rapoartele sale, FRA evidențiază vulnerabilitățile la care sunt expuși copiii, precum accesul inegal la educație, riscul de violență sau discriminare,

¹³⁹ I. Moroianu Zlătescu, *op. cit.*, p. 37.

subliniind că aceștia sunt afectați în mod accentuat de lipsa serviciilor de bază și de incertitudinea juridică.¹⁴⁰

Strategia UE pentru Drepturile Copilului 2021–2024 este un document strategic menit să asigure implementarea coerentă a Cartei, punând accent pe incluziune, egalitate și protecție. Documentul stabilește șase domenii prioritare, printre care participarea copiilor la viața democratică, combaterea violenței, precum și accesul echitabil la educație și sănătate. Strategia subliniază importanța transpunerii obiectivelor în legislațiile naționale și reafirmă angajamentul Uniunii Europene de a garanta că fiecare copil beneficiază de sprijin și oportunități egale, fără a fi neglijat sau exclus.¹⁴¹

Aplicarea efectivă a Cartei Drepturilor Fundamentale depinde de angajamentul statelor membre în transpunerea standardelor europene în legislațiile interne. Jurisprudența CJUE, sprijinul instituțional și documentele strategice precum Strategia UE 2021–2024 oferă repere esențiale în această direcție. Convergența cu normele CEDO și monitorizarea FRA contribuie la conturarea unui sistem european coerent de protecție a copilului.

¹⁴⁰ Agenția Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale (FRA), *Violence against children with disabilities*, 2015, disponibil la: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2015-violence-against-children-with-disabilities_en.pdf, accesat la 30 aprilie 2025.

¹⁴¹ Comisia Europeană, *op. cit.*, p. 5.

Secțiunea 3. Alte instrumente normative europene cu caracter general sau specific de protejare a drepturilor copilului

§ 1. Convenția de la Lanzarote privind exploatarea sexuală a copiilor

Adoptată la Lanzarote în 2007 sub egida Consiliului Europei, Convenția privind protecția copiilor împotriva exploatării și abuzului sexual este primul instrument internațional cu caracter obligatoriu dedicat acestui domeniu. Ea stabilește norme comune pentru incriminarea abuzurilor sexuale, inclusiv în mediul digital. Preambulul convenției subliniază necesitatea unei abordări cuprinzătoare, care să includă măsuri preventive, de urmărire penală și de sprijin pentru victime.¹⁴² Convenția acoperă fapte precum pornografia infantilă, turismul sexual și recrutarea online.

Statele părți la Convenția de la Lanzarote trebuie să incrimineze toate formele de exploatare sexuală a copiilor, indiferent dacă acestea se petrec în familie, în instituții sau în mediul online. Potrivit articolului 6 din convenție, statele au obligația de a adopta măsuri legislative sau de altă natură pentru a preveni

¹⁴²Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării și abuzului sexual (*Convenția de la Lanzarote*), adoptată la 25 octombrie 2007, intrată în vigoare la 1 iulie 2010, preambul, disponibilă la: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/201>, accesat la 30 aprilie 2025.

exploatarea și abuzul sexual al copiilor, inclusiv prin educație.¹⁴³

Statele părți la Convenția de la Lanzarote trebuie să adopte măsuri legislative și administrative pentru protecția victimelor, inclusiv în timpul procesului penal. Acestea includ sprijin psihologic, medical și juridic. Conform raportului GRETA, implementarea acestor măsuri este crucială pentru a asigura o abordare care să răspundă nevoilor specifice ale copiilor.¹⁴⁴ Doctrina subliniază că „statului este complementară; statul asigură protecția copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor sale prin activitatea specifică realizată de instituțiile statului și de autoritățile publice cu atribuții în acest domeniu.”¹⁴⁵

Grupul de Experți pentru combaterea traficului de ființe umane este organismul de monitorizare responsabil cu supravegherea aplicării Convenției de la Lanzarote. Acesta efectuează vizite de evaluare în statele membre, analizează legislația națională și publică rapoarte periodice. Conform raportului GRETA, o monitorizare activă a obligațiilor asumate este crucială pentru menținerea coerenței normative și asigurarea unei protecții eficiente a copilului.¹⁴⁶

¹⁴³ Articolul 6 din Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării și abuzului sexual.

¹⁴⁴ GRETA, *Raport de evaluare – România (al treilea ciclu de evaluare)*, Strasbourg, Consiliul Europei, 2020, p. 14, disponibil la: <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/-/greta-publishes-its-third-report-on-romania>, accesat la 30 aprilie 2025

¹⁴⁵ Institutul Român pentru Drepturile Omului, *op. cit.*, p. 196.

¹⁴⁶ GRETA, *Raportul din cel de-al treilea ciclu de evaluare – România*, Strasbourg, Consiliul Europei, 2022, p. 18, disponibil la:

Convenția de la Lanzarote completează arhitectura europeană de protecție a copilului, oferind reglementări specifice pentru combaterea exploatarei sexuale. Ea se corelează cu articolul 24 din Carta UE și cu jurisprudența CtEDO privind protecția împotriva tratamentelor degradante. Prin aplicare convergentă, aceste instrumente consolidează un standard european coerent și multidimensional al drepturilor copilului. Aceasta oferă un cadru juridic detaliat și adaptat realităților moderne ale abuzului sexual asupra copiilor. Integrarea sa în sistemul european de protecție a drepturilor copilului contribuie la consolidarea unei abordări unitare și eficiente în fața acestor forme grave de violență.

§ 2. Directiva UE privind combaterea traficului de persoane

Directiva 2011/36/UE a fost adoptată pentru a înlocui Decizia-cadru 2002/629/JAI, asigurând un cadru unitar și consolidat în combaterea traficului de persoane. Documentul vizează în mod special protejarea victimelor vulnerabile, în special a copiilor, prin măsuri de prevenire, protecție și sancționare. Conform articolului 1 al directivei, aceasta instituie norme minime privind definirea infracțiunilor și a sancțiunilor penale în materie de trafic de persoane.¹⁴⁷

<https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/romania>, accesat la 30 aprilie 2025.

¹⁴⁷ Articolul 1 din *Directiva 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia*, adoptată la 5 aprilie 2011, intrată

Directiva 2011/36/UE prevede că minorii sunt considerați victime ale traficului indiferent de consimțământul exprimat, beneficiind astfel de protecție automată. Statele membre trebuie să asigure accesul la adăpost, sprijin psihologic, reprezentare juridică și consiliere adaptată vârstei. Documentul consacră principiul non-pedepsirii copiilor pentru infracțiuni comise ca urmare a constrângerii. Conform Strategiei UE pentru combaterea traficului de persoane 2021–2025, este esențial ca victimele minore ale traficului să primească asistență specializată adaptată nevoilor lor specifice.¹⁴⁸

Punerea în aplicare a Directivei 2011/36/UE este susținută prin cooperarea dintre Eurojust, Europol și autoritățile naționale, în scopul combaterii eficiente a rețelelor transfrontaliere. Agenția pentru Drepturi Fundamentale (FRA) contribuie prin monitorizare și recomandări în favoarea victimelor minore. Rețeaua Națională de Raportori facilitează colectarea datelor și elaborarea politicilor naționale. Comisia Europeană subliniază importanța colaborării cu organizațiile neguvernamentale și a schimbului de bune practici în combaterea traficului de persoane¹⁴⁹

Directiva 2011/36/UE este aplicabilă în numeroase spețe pri-

în vigoare la 15 aprilie 2011, disponibilă la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036>, accesat la 30 aprilie 2025.

¹⁴⁸ Comisia Europeană, *Strategia UE pentru combaterea traficului de persoane 2021–2025*, COM(2021) 171 final, p. 9, disponibilă la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0171>, accesat la 30 aprilie 2025.

¹⁴⁹ Idem, p. 12.

vind traficul de minori în scopuri sexuale, muncă forțată sau exploatare prin cerșetorie. Identificarea victimelor minore neînsoțite continuă să reprezinte o provocare majoră, mai ales în contextul migrației. Practicile statelor membre diferă în ceea ce privește mecanismele de recunoaștere și protecție. Conform raportului FRA, standardele naționale pentru identificarea victimelor traficului de persoane variază considerabil între statele membre.¹⁵⁰

Ea reflectă principiile cuprinse în Protocolul ONU de la Palermo, consolidând obligațiile statelor privind prevenirea, protecția și pedepsirea traficului. Conform Strategiei UE pentru combaterea traficului de persoane 2021–2025, este necesară o abordare coerentă și coordonată la nivelul Uniunii Europene și internațional pentru a proteja eficient victimele traficului de persoane, în special minorii.¹⁵¹

§ 3. Strategia Consiliului Europei pentru drepturile copilului

Începând cu anul 2006, Consiliul Europei și-a asumat un rol central în promovarea și consolidarea drepturilor copilului la nivel continental. Strategiile sale multianuale sunt elaborate în

¹⁵⁰ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), *Raport privind drepturile fundamentale 2020 – Opiniile FRA*, p. 45, disponibil la: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-fundamental-rights-report-2020-opinions_ro.pdf, accesat la 30 aprilie 2025.

¹⁵¹ Comisia Europeană, *Strategia UE pentru combaterea traficului de persoane 2021–2025*, COM(2021) 171 final, p. 12.

consultare cu statele membre, organizațiile neguvernamentale și copiii înșiși. Potrivit documentului de referință, „Consiliul Europei se angajează să adopte o abordare participativă a drepturilor copilului în toate dimensiunile acestei strategii și să sprijine statele sale membre în acest sens”¹⁵².

Strategia Consiliului Europei pentru perioada 2016–2021, intitulată „Creștem împreună cu drepturile copilului”, a fost fundamentată pe cinci priorități: egalitatea de șanse, eliminarea violenței, participarea copilului, accesul la o justiție adaptată vârstei și protecția în mediul digital.¹⁵³

Accentul a fost pus pe educația în drepturile copilului, prevenirea exploatării și implicarea copiilor în luarea deciziilor. Colaborarea strânsă cu ONG-urile și instituțiile europene a reprezentat o constantă. Strategia a oferit un cadru de acțiune pentru statele membre, facilitând implementarea drepturilor copilului și promovând colaborarea între diferiți actori implicați.¹⁵⁴

Strategia Consiliului Europei pentru perioada 2022–2027, intitulată „Drepturile copilului în acțiune”, se concentrează pe consolidarea drepturilor copilului în contexte sociale și digitale în continuă schimbare. Printre domeniile prioritare se regăsesc protecția în spațiul digital, incluziunea socială, sănătatea mintală

¹⁵² Council of Europe, *Strategy for the Rights of the Child (2016–2021)*, Strasbourg, 2016, p. 5, disponibilă la: <https://rm.coe.int/168066cff8>, accesat la 30 aprilie 2025.

¹⁵³ Ibidem.

¹⁵⁴ Ibidem.

și participarea reală a copiilor în viața publică. Strategia vizează și sprijinirea copiilor migranți, refugiați și a celor expuși violenței. Strategia subliniază importanța implicării autorităților locale în implementarea drepturilor copilului, recunoscându-le rolul fundamental în aplicarea măsurilor la nivel comunitar.¹⁵⁵

Implementarea strategiei 2022–2027 este susținută prin ghiduri practice destinate profesioniștilor care lucrează cu și pentru copii, precum judecători, educatori și personal polițienesc. Consiliul Europei coordonează campanii europene împreună cu ONG-uri și instituții naționale, utilizând platforma Children's Rights Coordination Framework pentru schimbul de bune practici. Strategia evidențiază necesitatea implicării copiilor în procesele de evaluare a politicilor care îi privesc, pentru a asigura relevanța și eficacitatea acestora.¹⁵⁶

Strategia Consiliului Europei pentru 2022–2027 influențează în mod direct politicile naționale în domeniile educației, protecției sociale și justiției juvenile. Aceasta contribuie la crearea unui cadru unitar de acțiune pentru statele membre, favorizând convergența legislativă. Se promovează o abordare participativă, centrată pe prevenție și pe respectarea interesului superior al

¹⁵⁵Council of Europe, *Strategy for the Rights of the Child (2022–2027)*, Strasbourg, 2022, disponibilă la: <https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/11015-council-of-europe-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027.html>, accesat la 30 aprilie 2025.

¹⁵⁶ Ibidem.

copilului. Documentul este aliniat cu alte instrumente europene majore, precum Carta UE, CEDO și Convenția Lanzarote.¹⁵⁷

Capitolul a evidențiat contribuția sistemului european în consolidarea protecției juridice a copilului. CEDO, Carta UE și instrumente precum Convenția de la Lanzarote și Directiva 2011/36/UE funcționează în complementaritate, oferind o rețea normativă coerentă și funcțională. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a CJUE întărește aplicabilitatea acestor norme, adaptându-le la realitățile copiilor din Europa. Strategiile Consiliului Europei orientează politicile statale și promovează participarea activă a minorilor.

În ansamblu, cadrul european oferă valoare adăugată față de cel internațional, punând accent pe protecția efectivă și multi-dimensională. În continuare, analiza se va concentra asupra transpunerii acestor standarde în dreptul intern.

¹⁵⁷Consiliul Europei, *Strategia pentru Drepturile Copilului 2022–2027: Drepturile copilului în acțiune*, Strasbourg, 2022, disponibilă la: <https://rm.coe.int/strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027/1680a5ef27>, accesat la 2 mai 2025.

CAPITOLUL 4

PRINCIPII JURIDICE SPECIFICE DE ASIGURARE A PROTECȚIEI DREPTURILOR COPILULUI

În analiza drepturilor copilului, principiile juridice consacrate prin interpretările instituțiilor internaționale și europene joacă un rol fundamental în conturarea unor standarde coerente și aplicabile în practică. Aceste principii nu sunt simple orientări teoretice, ci fundamente normative utilizate în evaluarea măsurilor legislative și administrative care vizează copilul. Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene contribuie decisiv la dezvoltarea acestor repere, adaptându-le contextelor sociale și juridice contemporane.

Secțiunea 1. Principii juridice de asigurare a protecției drepturilor copilului aplicabile la nivel internațional

§ 1. Principii juridice de asigurare a protecției drepturilor copilului. Jurisprudența Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului este alcătuit din 18 experți independenți, aleși de statele părți ale Convenției în funcție de „competență recunoscută în domeniul acoperit de

prezenta Convenție”¹⁵⁸. Aceștia acționează cu titlu individual, fără a reprezenta interesele guvernelor.

Potrivit articolul 44 alin. (1) din Convenția ONU, Comitetul are atribuția de a analiza rapoartele statelor privind măsurile adoptate și progresele înregistrate în aplicarea drepturilor prevăzute în Convenție.¹⁵⁹ Activitatea sa se desfășoară prin sesiuni periodice organizate la Geneva, în cadrul cărora sunt analizate rapoartele oficiale și alternative, iar concluziile sunt sintetizate în recomandări adresate statelor.

Comitetul cooperează activ cu alte organisme ale ONU, organizații internaționale și societatea civilă, susținând un cadru global coerent pentru protejarea și promovarea drepturilor copilului.

Statele părți ale Convenției ONU privind Drepturile Copilului au obligația de a transmite Comitetului rapoarte periodice referitoare la aplicarea prevederilor convenționale. Potrivit articolul 44 alin. (1) din CRC, fiecare stat trebuie să „prezinte rapoarte privind măsurile pe care le-a adoptat și progresele înregistrate în exercitarea drepturilor recunoscute în prezenta Convenție”¹⁶⁰.

Primul raport este transmis la doi ani de la ratificare, următoarele la fiecare cinci ani. Comitetul desfășoară un dialog cons-

¹⁵⁸Articolul 43 alin. (2) din *Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului*, disponibilă la:
<https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf>, accesat la 30 aprilie 2025.

¹⁵⁹Idem, articolul 44 alin. (1).

¹⁶⁰Ibidem.

tructiv cu delegațiile statelor, analizând informațiile oficiale și paralele, incluzând contribuțiile ONG-urilor și opiniile exprimate de copii. La finalul fiecărui ciclu de evaluare, Comitetul formulează „observații finale” (Concluding Observations), care, deși nu sunt obligatorii juridic, au un impact considerabil în orientarea politicilor publice.¹⁶¹

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului elaborează „observații generale” menite să clarifice conținutul articolelor Convenției și să orienteze aplicarea acestora în dreptul intern. Aceste documente oferă explicații detaliate despre modul în care statele trebuie să transpună și să interpreteze drepturile copilului. De exemplu, în General Comment nr. 5 se afirmă că acestea sunt „menite să promoveze exercitarea deplină a tuturor drepturilor din Convenție de către toți copiii, prin legislație, înființarea organelor de coordonare și monitorizare - guvernamentale și independente - colectarea cuprinzătoare de date, conștientizarea și formarea și dezvoltarea și implementarea politicilor, serviciilor și programelor corespunzătoare.”¹⁶². Astfel, aceste observații contribuie la dezvoltarea unei practici uniforme și influențează deciziile judiciare și politicile publice în numeroase state.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului încurajează implicarea reală a copiilor în procesul de monitorizare a punerii

¹⁶¹OHCHR – Committee on the Rights of the Child, *Working Methods of the Committee*, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/working-methods>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁶² Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 5 (2003)*, par. 9.

în aplicare a Convenției, recunoscând importanța contribuției lor la elaborarea rapoartelor oficiale ale statelor părți și ale organizațiilor neguvernamentale. Pentru a facilita această participare, sunt utilizate metode adaptate nivelului de dezvoltare al copiilor, cum ar fi chestionare, ateliere interactive sau audieri tematice. În cadrul Observației generale nr. 12, Comitetul evidențiază faptul că opiniile copiilor trebuie avute în vedere în toate etapele de formulare și aplicare a politicilor publice care îi privesc.¹⁶³

Comitetul evidențiază faptul că dreptul copilului de a fi ascultat nu trebuie perceput ca o simplă formalitate, ci ca o obligație substanțială a statelor părți. Această exigență se reflectă direct în modul de formulare a observațiilor finale ale Comitetului. Participarea activă a copiilor a avut deja un impact concret asupra conținutului recomandărilor în numeroase contexte.¹⁶⁴

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului nu se limitează la supravegherea aplicării Convenției, ci contribuie activ la extinderea standardelor internaționale în domeniul protecției copilului. Un exemplu elocvent este elaborarea celor trei Proto-coale Opționale la Convenția privind Drepturile Copilului, care abordează teme esențiale precum implicarea copiilor în conflicte armate, combaterea vânzării de copii, a prostituției și pornografiei infantile, precum și instituirea unei proceduri individuale

¹⁶³ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No.. 12* (2009) par. 12.

¹⁶⁴ Idem, par. 2.

de comunicare în fața Comitetului.¹⁶⁵

Prin activitatea sa interpretativă și consultativă, Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului a influențat orientările altor instituții internaționale și a fost invocat în cauze soluționate de instanțe naționale și regionale. În Observația generală nr. 5, Comitetul subliniază că aceste contribuții au sprijinit dezvoltarea unei culturi juridice globale, în care copilul este recunoscut ca titular de drepturi, cu demnitate și capacitate de participare proprie.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, Protocoale opționale la Convenția privind Drepturile Copilului:

– *Protocolul opțional privind implicarea copiilor în conflicte armate*, adoptat la 25 mai 2000, intrat în vigoare la 12 februarie 2002, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-involvement-children-armed-conflict>, accesat la 1 mai 2025;

– *Protocolul opțional privind vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă*, adoptat la 25 mai 2000, intrat în vigoare la 18 ianuarie 2002, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-sale-children-child>, accesat la 1 mai 2025;

– *Protocolul opțional privind o procedură de comunicare*, adoptat la 19 decembrie 2011, intrat în vigoare la 14 aprilie 2014, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-communications>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁶⁶ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 5 (2003)*, par. 12.

§ 2. Principii juridice de asigurare a protecției drepturilor copilului. Jurisprudența instanțelor internaționale

Jurisprudența internațională contribuie în mod esențial la înțelegerea și aplicarea concretă a drepturilor copilului, completând cadrul normativ internațional. Organismele ONU cu competențe în domeniul drepturilor omului au dezvoltat, prin soluționarea plângerilor individuale, un corpus interpretativ valoros. Aceste decizii nu doar clarifică dispozițiile convențiilor, ci influențează și modificările legislative la nivel național. Analiza cazurilor relevante oferă o perspectivă practică asupra eficienței mecanismelor internaționale în protejarea minorilor.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului a analizat numeroase plângeri individuale referitoare la încălcări ale drepturilor minorilor, în special în contextul detenției administrative a copiilor migranți. În cauza B.B. împotriva Australiei, Comitetul a concluzionat că detenția copiilor pe motive legate de imigrare poate constitui o încălcare a interesului superior al copilului, subliniind că astfel de măsuri ar trebui să fie o ultimă soluție și pentru o perioadă cât mai scurtă posibil.¹⁶⁷

De asemenea, Comitetul a subliniat obligația statului de a căuta alternative neprivative de libertate și de a analiza cazul fiecărui copil în parte. În alte decizii, s-au abordat dreptul la

¹⁶⁷ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *Cauza B.B. împotriva Australiei*, CRC/C/86/D/51/2018, 26 octombrie 2020, par. 9.3, disponibilă la: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/86/D/51/2018&Lang=en, accesat la 1 mai 2025.

educație, accesul la îngrijire medicală și protecție socială, în special pentru copiii refugiați sau aflați în situații vulnerabile.

Aceste hotărâri, deși nu au caracter obligatoriu, funcționează ca instrumente interpretative relevante și sunt frecvent invocate în jurisprudența instanțelor naționale și în rapoartele statale către ONU.¹⁶⁸

Comitetul ONU pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor (CEDAW) și Comitetul ONU împotriva Torturii (CAT) au emis hotărâri esențiale privind minorii, mai ales în cazuri care implică violență de gen și detenție abuzivă. În cauza *R.P.B. v. Philippines*, CEDAW a apreciat că inacțiunea autorităților în fața unei acuzații grave de viol asupra unei minore cu dizabilități constituie o formă de discriminare de gen, reflectând stereotipuri și lipsă de acces efectiv la justiție.¹⁶⁹

La rândul său, Comitetul împotriva Torturii a analizat situații în care copiii au fost supuși tratamentelor degradante în centre de detenție și a subliniat necesitatea unor acțiuni preventive clare și măsuri eficiente de protecție adaptate vulnerabilității acestor-

¹⁶⁸Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *Working Methods*, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/working-methods>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁶⁹ CEDAW, *R.P.B. împotriva Filipinelor*, CEDAW/C/57/D/34/2011, decizie adoptată la 14 februarie 2014, disponibilă la: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?Lang=en&symbolno=CEDAW%2FC%2F57%2FD%2F34%2F2011, accesat la 1 mai 2025.

ra.¹⁷⁰ Aceste decizii au evidențiat nevoia unei abordări intersecționale, care să țină cont simultan de vârstă, gen și vulnerabilitate socială în analiza încălcărilor drepturilor copilului.

Mecanismul individual de plângeri instituit prin Protocolul Opțional III la Convenția ONU privind Drepturile Copilului permite minorilor să adreseze Comitetului ONU cazuri de încălcare a drepturilor. Procedura este accesibilă, dar presupune epuizarea căilor interne de atac, ceea ce poate reprezenta un obstacol practic.

Un raport al unei organizații internaționale care monitorizează aplicarea Convenției a evidențiat că punerea în practică a recomandărilor Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului variază considerabil între state și, în numeroase cazuri, se confruntă cu lipsa unui angajament real din partea autorităților naționale.¹⁷¹ În plus, lipsa ratificării Protocolului de către multe state limitează universalitatea mecanismului. Cu toate acestea, sistemul a consolidat treptat o cultură a răspunderii și a contribuit la dezvoltarea standardelor internaționale privind protecția copilului.

¹⁷⁰Organizația Mondială împotriva Torturii, *How the Convention Against Torture Applies to Children and Whether CAT Should Address Aspects of It More Robustly*, disponibil la: <https://www.omct.org/en/resources/blog/how-the-convention-against-torture-applies-to-children-and-whether-cat-should-address-aspects-of-it-more-robustly>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁷¹Child Rights Connect, *2024 in Review: Our Critical Support to Ensure a Meaningful Engagement of Civil Society with the CRC Committee*, disponibil la: <https://childrightsconnect.org/2024-in-review-crc-reporting/>, accesat la 1 mai 2025.

Deciziile Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului și ale altor organisme internaționale sunt tot mai frecvent invocate de instanțele naționale în cauze privind dreptul la educație, azil sau protecție împotriva detenției abuzive.¹⁷² În unele sisteme juridice, acestea au condus la modificări legislative importante, cum ar fi eliminarea detenției pentru copiii migranți sau garantarea accesului universal la educație.

Comitetele internaționale contribuie activ la definirea unor obligații pozitive pentru state, precum prevenirea, protejarea eficientă a copiilor și oferirea de remedii în cazurile de încălcare a drepturilor. Deși deciziile acestora nu au caracter juridic obligatoriu, ele sunt frecvent utilizate ca repere interpretative valoroase și contribuie la dezvoltarea unui cadru internațional coerent de protecție a copilului.¹⁷³

Jurisprudența internațională oferă nu doar interpretări relevante ale drepturilor copilului, ci și un cadru formativ pentru dezvoltarea legislației interne. Prin deciziile comitetelor ONU, standardele juridice sunt nuanțate și adaptate nevoilor reale ale copiilor. Totuși, rămân provocări legate de aplicabilitatea practică a acestor hotărâri, în special în absența unor mecanisme de imple-

¹⁷² Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 6 (2005) – Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside Their Country of Origin*, par. 63–66, disponibil la:

https://www.refworld.org/docid/42dd174b_4.html, accesat la 2 mai 2025

¹⁷³ OHCHR, *Human Rights Treaty Bodies – Individual Communications*, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/individual-communications>, accesat la 1 mai 2025.

mentare eficiente. În continuare, analiza se va concentra asupra modului în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene contribuie la consolidarea protecției minorilor în Europa.

***Secțiunea 2. Principii juridice de asigurare a protecției
drepturilor copilului aplicabile la nivel european.***

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

***§ 1. Principii juridice jurisprudențiale privind drepturile
specifice ale copilului***

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a jucat un rol esențial în consolidarea protecției juridice a copilului, adaptând interpretările Convenției Europene la nevoile specifice ale minorilor, chiar în absența unei secțiuni dedicate acestora.¹⁷⁴ Interpretările sale evolutive au permis adaptarea articolelor Convenției la nevoile și vulnerabilitățile specifice ale copiilor. Această jurisprudență, formată prin decizii în cauze concrete, a contribuit la dezvoltarea unui drept european al copilului coerent, dinamic și în continuă rafinare, influențând legislațiile și practicile statelor membre.

Dreptul la educație este consacrat de articolul 2 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană, fiind aplicabil în mod direct

¹⁷⁴CtEDO, Ghid privind articolul 2 din Protocolul nr. 1 – Dreptul la educație, disponibil la: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_2_protocol_1_eng, accesat la 1 mai 2025.

și copiilor. Curtea a afirmat că acest drept presupune nu doar accesul la învățământ, ci și respectarea convingerilor religioase și filosofice ale părinților.

În cauza *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen c. Danemarcei*, Curtea a stabilit că introducerea educației sexuale obligatorii în școli nu încalcă drepturile părinților, atâta timp cât informațiile sunt prezentate într-un mod obiectiv, critic și pluralist.¹⁷⁵ Ulterior În cauza *Ponomaryovi c. Bulgaria*, Curtea a concluzionat că impunerea de taxe școlare doar copiilor migranți, în timp ce alți elevi beneficiau de educație gratuită, constituie o discriminare pe baza statutului de imigrare, încălcând dreptul la educație și principiul nediscriminării.¹⁷⁶ Aceste hotărâri au avut un impact direct asupra reformelor în domeniul educației incluzive în mai multe state europene.

Articolul 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului interzice în mod absolut tortura, precum și tratamentele inumane sau degradante, interdicție ce dobândește o relevanță sporită în cazul copiilor, având în vedere vulnerabilitatea acestora. Curtea a subliniat că obligațiile statelor nu se limitează la interzicerea directă a abuzurilor, ci includ și prevenirea pasivității instituțio-

¹⁷⁵ CtEDO, *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen c. Danemarcei*, cererile nr. 5095/71, 5920/72 și 5926/72, hotărâre din 7 decembrie 1976, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57509>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁷⁶ CtEDO, cauza *Ponomaryovi c. Bulgaria*, cererea nr. 5335/05, hotărâre din 28 noiembrie 2011, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105295>, accesat la 1 mai 2025.

nale care poate pune în pericol integritatea fizică sau psihică a minorilor.¹⁷⁷

În cauza *A. c. Regatului Unit*, Curtea a considerat că lipsa reacției autorităților în fața unor acte de violență domestică asupra unui copil, deși cunoscute sau previzibile, constituie o încălcare a articolului 3¹⁷⁸. Ulterior, în *Z. și alții c. Regatului Unit*, instanța a reiterat ideea că inacțiunea statului în fața unor semnale clare de abuz sistemic asupra minorilor poate atrage răspunderea sa juridică.¹⁷⁹ Un alt exemplu relevant este cauza *O’Keeffe c. Irlanda*, în care s-a stabilit că lipsa unui sistem eficient de supraveghere a personalului educațional a dus la eșecul statului în îndeplinirea obligațiilor sale pozitive de protecție a copilului.¹⁸⁰

Articolul 8 din Convenție garantează dreptul copilului la respectarea vieții private și de familie, iar Curtea a interpretat această dispoziție în mod dinamic, adaptând-o la particularitățile

¹⁷⁷ Articolul 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la 4 noiembrie 1950, intrată în vigoare la 3 septembrie 1953, disponibilă la:

https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf, accesat la 1 mai 2025.

¹⁷⁸ CtEDO, *A. c. Regatului Unit*, cererea nr. 25599/94, hotărâre din 23 septembrie 1998, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58232>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁷⁹ CtEDO, *Z. și alții c. Regatului Unit*, cererea nr. 29392/95, hotărâre din 10 mai 2001, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59455>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁸⁰ CtEDO, *O’Keeffe c. Irlanda*, cererea nr. 35810/09, hotărâre din 28 ianuarie 2014, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-140235>, accesat la 1 mai 2025.

de vârstă și vulnerabilitate ale minorilor.¹⁸¹ În *Kutzner c. Germania*, s-a afirmat că separarea unui copil de părinții săi este admisibilă doar în prezența unui pericol real și dacă măsura luată este proporțională scopului urmărit.¹⁸² În aceeași linie jurisprudențială, Curtea a reținut în cauza *Neulinger și Shuruk c. Elveția* că interesul superior al copilului trebuie să fie considerentul primordial în orice decizie privind returnarea internațională.¹⁸³

În *R.M.S. c. Spania*, s-a decis că plasarea unui copil într-o instituție de protecție, fără o evaluare individualizată a circumstanțelor sale personale, constituie o încălcare a articolului 8, subliniind necesitatea adaptării măsurilor la situația fiecărui copil în parte¹⁸⁴. Această jurisprudență a contribuit decisiv la clarificarea obligațiilor statelor de a interveni cu prudență, proporționalitate și grijă față de interesul superior al copilului.

Dreptul copilului de a fi ascultat în cadrul procedurilor judiciare derivă din intersecția dintre articolul 6 CEDO (dreptul la un proces echitabil) și articolul 8 (dreptul la viață privată și

¹⁸¹ Articolul 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

¹⁸² CtEDO, *Kutzner c. Germania*, cererea nr. 46544/99, hotărâre din 26 februarie 2002, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60163>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁸³ CtEDO, *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, cererea nr. 41615/07, hotărâre din 6 iulie 2010.

¹⁸⁴ CtEDO, *R.M.S. c. Spania*, cererea nr. 28775/12, hotărâre din 18 iunie 2013, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122625>, accesat la 1 mai 2025.

familială), fiind susținut de principiul consacrat în Convenția ONU privind Drepturile Copilului, conform căruia opinia minorului trebuie luată în considerare în funcție de vârstă și maturitate.

În cauza *M.S. c. Slovaciei*, Curtea a considerat că omisiunea autorităților de a audia un copil implicat într-o procedură de custodie poate aduce atingere dreptului la respectarea vieții familiale.¹⁸⁵ Evaluarea capacității de discernământ nu poate fi formală, ci trebuie realizată individual, ținând cont de contextul emoțional și dezvoltarea cognitivă a minorului implicat.

Detenția minorilor este reglementată de articolul 5 CEDO, privind libertatea individuală, și de articolul 3, care interzice tratamentele inumane sau degradante. Curtea Europeană a stabilit standarde stricte pentru privarea de libertate a copiilor, subliniind că aceasta trebuie să fie un ultim resort și adaptată nevoilor specifice de protecție.

În cauza *Blokhin c. Rusiei*, Curtea a subliniat că detenția unui minor pentru presupusă reeducare, în lipsa unor garanții procedurale reale, încalcă principiile unui proces echitabil și ale protecției vulnerabilității copilului.¹⁸⁶ Într-un caz similar, *A.B. și alții c. Franței*, instanța a reținut că menținerea unui copil mi-

¹⁸⁵CtEDO, *M.S. c. Slovaciei*, cererea nr. 17189/11, hotărâre din 18 iunie 2013, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122629>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁸⁶CtEDO, *Blokhin c. Rusiei*, cererea nr. 47152/06, hotărâre din 23 martie 2016, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161822>, accesat la 1 mai 2025.

grant într-un centru de detenție, fără condiții adecvate, echivalează cu un tratament degradant.¹⁸⁷

Dreptul copilului la identitate este recunoscut atât la nivel internațional, cât și prin jurisprudența Curții Europene, fiind legat de dimensiunea vieții private reglementată de articolul 8 CEDO. Acest drept implică accesul la informații privind originea biologică și istoricul personal, elemente fundamentale pentru dezvoltarea autonomiei identitare.

În cauza *Godelli c. Italiei*, Curtea a statuat că imposibilitatea absolută de a obține informații despre părinții biologici constituie o ingerință disproporționată în dreptul la viață privată al copilului, în ciuda protejării anonimatului mamei.¹⁸⁸

Articolul 14 CEDO interzice discriminarea în exercitarea drepturilor garantate, fiind aplicabil și copiilor aflați în situații vulnerabile. Curtea a extins acest principiu în contexte educaționale, de sănătate și protecție socială. În cauza *Oršuš și alții c. Croației*, Curtea a constatat că organizarea copiilor romi în clase separate, fără criterii obiective și nediscriminatorii, a constituit o formă de discriminare indirectă.¹⁸⁹ Această decizie subliniază

¹⁸⁷CtEDO, *A.B. și alții c. Franței*, cererea nr. 11593/12, hotărâre din 12 iulie 2016, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-165262>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁸⁸CtEDO, *Godelli c. Italiei*, cererea nr. 33783/09, hotărâre din 25 septembrie 2012, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113460>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁸⁹CtEDO, *Oršuš și alții c. Croației*, cererea nr. 15766/03, hotărâre din 16 martie 2010, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97689>, accesat la 1 mai 2025.

obligația statelor de a asigura egalitatea de șanse în educație, evitând segregarea nejustificată a minorilor pe criterii etnice.

Doctrina juridică evidențiază contribuția Curții Europene la completarea vidului normativ privind drepturile copilului în Convenție. Deciziile acesteia au dus la conturarea unor standarde minime de protecție, aplicabile în mod coerent statelor membre. Acest demers reflectă un proces continuu de adaptare a jurisprudenței la nevoile reale ale minorilor. Curtea Europeană a Drepturilor Omului acționează ca un vector al dezvoltării continue a dreptului copilului în Europa. Jurisprudența sa determină evoluții normative și influențează substanțial atât legislația națională, cât și reflecția doctrinară.

§ 2. Principii juridice privind interacțiunea dintre drepturile copilului și drepturile părinților

Noțiunea de „viață de familie”, în sensul articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, include relațiile dintre părinți și copii, indiferent de statutul lor legal sau biologic. În jurisprudența CtEDO, se conturează constant nevoia de echilibru între drepturile parentale și interesul superior al copilului. Această relație nu este statică, ci evoluează în funcție de dezvoltarea copilului și de circumstanțele concrete ale fiecărui caz.

Conflictele dintre interesul superior al copilului și drepturile parentale apar frecvent în spețele privind custodia, plasamentul și separarea de familie. Curtea Europeană a reiterat că ingerința în viața de familie trebuie justificată și proporțională. În cauza

Kutzner c. Germaniei, Curtea a afirmat că doar necesități imperative de protecție a copilului pot justifica o măsură atât de gravă precum înlăturarea autorității parentale.¹⁹⁰ Astfel de decizii evidențiază importanța evaluării contextuale în situații de risc sau neglijență, pentru a nu transforma protecția în ingerință arbitrară.

Dreptul copilului de a fi ascultat este consacrat în articolul 12 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului și este reflectat în interpretarea articolului 8 CEDO. În cauza *M.S. c. Slovaciei*, Curtea a apreciat că excluderea copilului dintr-o procedură de custodie, în absența unei justificări obiective, poate încălca dreptul acestuia la respectarea vieții familiale.¹⁹¹ Într-o jurisprudență similară, *Elsholz c. Germaniei*, s-a constatat că lipsa consultării minorului în luarea unei decizii esențiale pentru relația cu părintele său poate afecta echilibrul impus de principiul proporționalității.¹⁹² Aceste decizii confirmă obligația statelor de a trata opinia copilului ca element activ al procesului judiciar.

Marja de apreciere recunoscută statelor de către CtEDO le oferă o anumită flexibilitate în aplicarea standardelor convențio-

¹⁹⁰CtEDO, *Kutzner c. Germaniei*, cererea nr. 46544/99, hotărâre din 26 februarie 2002.

¹⁹¹CtEDO, cauza *M.S. c. Slovaciei*, cererea nr. 17189/11, hotărâre din 18 iunie 2013.

¹⁹²CtEDO, *Elsholz c. Germaniei*, cererea nr. 25735/94, hotărâre din 13 iulie 2000, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58774>, accesat la 1 mai 2025.

nale, în funcție de specificul național. Totuși, această marjă nu este nelimitată. Cu toate acestea, Curtea a subliniat în *T.P. și K.M. c. Regatului Unit* că existența acestei marje nu exonerează autoritățile de obligația pozitivă de a preveni încălcarea drepturilor copilului.¹⁹³ Astfel, acolo unde măsurile autorităților au fost arbitrare sau disproporționate, Curtea a constatat încălcarea articolului 8, chiar în prezența unor justificări interne.

În doctrină s-a remarcat existența unei tensiuni între protejarea interesului superior al copilului și respectarea autonomiei familiale. Uneori, Curtea a fost criticată pentru că a aplicat acest principiu într-un mod disproporționat, în detrimentul drepturilor parentale.¹⁹⁴ Astfel, este necesar ca fiecare decizie să fie susținută de o justificare temeinică, care să reflecte un echilibru real între protecția copilului și drepturile legitime ale părinților.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului reflectă o viziune echilibrată asupra protecției vieții de familie, în care drepturile copilului și cele ale părinților sunt puse în dialog. Curtea nu anulează autoritatea părintească, ci o interpretează prin prisma interesului superior al copilului. Această abordare flexibilă și contextuală susține evoluția standardelor europene în domeniul protecției minorilor.

¹⁹³ CtEDO, *T.P. și K.M. c. Regatului Unit*, cererea nr. 28945/95, hotărâre din 10 mai 2001, disponibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59453>, accesat la 1 mai 2025.

¹⁹⁴ FRA, *Manual de drept european privind drepturile copilului*, 2015, p. 35–38.

***Secțiunea 3. Principii juridice de asigurare a protecției
drepturilor copilului aplicabile la nivel european.
Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene***

Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) are un rol major în interpretarea și aplicarea Cartei Drepturilor Fundamentale a UE, inclusiv în materia protecției drepturilor copilului. Prin hotărârile sale, CJUE oferă standarde obligatorii pentru statele membre, mai ales în cauze privind migrația și statutul minorilor. Comparativ cu alte instanțe europene, precum Curtea de la Strasbourg, CJUE acționează în cadrul dreptului unional și impune obligații directe legate de aplicarea drepturilor fundamentale.

Articolul 24 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene recunoaște explicit drepturile copilului, stipulând că „în toate acțiunile referitoare la copii, interesul superior al copilului trebuie să constituie o considerație primordială”¹⁹⁵. Această formulare oferă o bază normativă clară pentru aplicarea principiului în toate politicile Uniunii, atât administrative, cât și jurisdicționale. Dispozițiile articolului 24 se completează cu articolul 7 privind protecția vieții private și de familie și cu articolul 21 privind nediscriminarea, creând un sistem coerent

¹⁹⁵ Articolul 24 alin. (2) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

de garanții. Astfel, Carta nu doar declară, ci și impune protecția copilului ca obligație juridică în spațiul comunitar.

Cauza *Chakroun c. Olanda* (C-578/08) a avut ca obiect interpretarea Directivei 2003/86/CE privind reîntregirea familiei în contextul drepturilor copilului prevăzute de articolul 24 din Carta UE. Statul olandez a impus solicitantului condiții financiare stricte pentru a obține reîntregirea cu soția sa, măsură care afecta, în mod direct sau indirect, interesul copilului. CJUE a apreciat că impunerea unor condiții financiare excesive nu poate bloca automat dreptul la reîntregirea familiei, în special atunci când este în joc interesul unui minor.¹⁹⁶ Astfel, CJUE a reafirmat obligația statelor de a analiza fiecare caz în funcție de interesul superior al copilului, interpretând normele în sens favorabil protecției acestuia.

De asemenea, în cauza *Alheto* (C-585/16), Curtea a interpretat Directiva 2013/32/UE privind procedurile comune pentru acordarea și retragerea protecției internaționale, subliniind că statele membre trebuie să efectueze o evaluare individualizată a fiecărei cereri. În cazul minorilor, această analiză trebuie să țină cont de vulnerabilitatea specifică a solicitantului și de particularitățile situației personale.¹⁹⁷ În această speță, autoritățile bulgare nu au analizat suficient situația personală a solicitantei,

¹⁹⁶CJUE, *Chakroun c. Olanda*, C-578/08, hotărâre din 4 martie 2010, ECLI:EU:C:2010:117, disponibilă la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:62008CJ0578>, accesat la 2 mai 2025.

¹⁹⁷CJUE, *Alheto c. Bulgaria*, C-585/16, hotărâre din 25 iulie 2018.

încălcând standardele privind dreptul la azil și interesul superior al copilului. Hotărârea reafirmă obligația statelor de a trata cazurile care implică minori într-un mod diferențiat, centrat pe protecția integrală a copilului.

În cauza *M.A.* (C-648/11), CJUE a stabilit că un minor neînsoțit nu poate fi returnat într-un alt stat membru fără o examinare individuală detaliată. Curtea a arătat că interesul superior al copilului și capacitatea efectivă de îngrijire din țara de origine trebuie analizate înainte de luarea unei decizii de expulzare.¹⁹⁸ În plus, plasarea minorilor în centre de detenție destinate adulților contravine standardelor prevăzute de Cartă și reprezintă o atingere gravă adusă demnității copilului. Curtea a subliniat totodată că plasarea minorilor în centre de detenție destinate adulților este incompatibilă cu drepturile consacrate în Carta UE. Prin această decizie, instanța a reafirmat obligația statelor membre de a adopta măsuri concrete pentru protejarea efectivă a copiilor vulnerabili.

CJUE a consolidat progresiv dreptul copilului de a fi ascultat în procedurile administrative și judiciare care îl privesc, inclusiv în cauze privind migrația sau custodia. Acest drept, prevăzut de articolul 12 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului, este reflectat în jurisprudența europeană prin obligativitatea autorităților de a ține cont de opinia copilului, proporțional cu gradul său de maturitate. Curtea a precizat că simpla formalitate

¹⁹⁸CJUE, *M.A. c. Belgia*, C-648/11, hotărâre din 6 iunie 2013, ECLI:EU:C:2013:367.

a audiției nu este suficientă, fiind necesară o ascultare efectivă și adaptată vârstei.¹⁹⁹ Aceste principii sunt întărite de standardele UE referitoare la garantarea participării copiilor în proceduri ce le afectează drepturile fundamentale.

CJUE a subliniat că dreptul la educație, consacrat de articolul 14 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, trebuie să se aplice tuturor copiilor, inclusiv celor aflați în situație de migrație, indiferent de statutul lor juridic. În cauza *Cimade și GISTI* (C-179/11), Curtea a afirmat că minori aflați în situație ilegală nu pot fi privați de accesul la prestații sociale fundamentale, inclusiv educația, atunci când sunt dependenți de autoritatea publică.²⁰⁰ În acest sens, orice barieră administrativă care restricționează accesul la învățământ este susceptibilă de a încălca principiul interesului superior al copilului și obligația pozitivă a statului de protecție activă.

Jurisprudența CJUE a consolidat conceptul obligațiilor pozitive ale statelor membre în ceea ce privește protecția copilului, inclusiv în contexte sensibile precum migrația, azilul sau reîntregirea familiei. Aceste obligații presupun nu doar abținerea de la încălcări, ci și luarea unor măsuri active pentru a garanta drepturile fundamentale prevăzute în Cartă. Curtea a afirmat că statele trebuie să adopte măsuri corespunzătoare, legislative și

¹⁹⁹ Articolul 12 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.

²⁰⁰ CJUE, *Cimade și GISTI c. Ministrul de Interne*, C-179/11, hotărâre din 27 septembrie 2012, ECLI:EU:C:2012:594, disponibilă la: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=127909>, accesat la 1 mai 2025.

administrative, pentru asigurarea protecției efective a copilului.²⁰¹ Aceasta implică, de asemenea, colaborarea între autoritățile naționale și instituțiile europene, precum și adaptarea politicilor publice interne în conformitate cu standardele interpretative ale CJUE.

Doctrina juridică a evidențiat constant importanța aplicării uniforme a principiului interesului superior al copilului în toate procedurile cu relevanță transfrontalieră. S-a subliniat că interpretările diferite ale acestui principiu în dreptul intern al statelor membre generează riscuri de inegalitate și insecuritate juridică. În acest sens, Curtea de Justiție a Uniunii Europene este apreciată pentru contribuția sa la conturarea unei abordări comune și progresive în materie. Potrivit Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului, participarea copilului nu trebuie să fie formală, ci efectivă și integrată în toate deciziile și politicile care îl privesc, ca expresie a calității sale de subiect activ de drept.²⁰²

Contribuția Curții de Justiție a Uniunii Europene la consolidarea drepturilor copilului este esențială pentru conturarea unei protecții uniforme la nivelul statelor membre. Articolul 24 din Carta Drepturilor Fundamentale capătă valențe operaționale, fiind interpretat în mod activ în jurisprudența CJUE.²⁰³ Deciziile instanței nu doar că oferă repere interpretative, ci generează

²⁰¹ Articolul 24 alin. (1) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

²⁰² Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 5 (2003)*, par. 2 și 12.

²⁰³ Articolul 24 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

Gabriela Velenciuc

*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

obligații concrete pentru autoritățile naționale. CJUE sprijină astfel evoluția unei justiții europene sensibile la nevoile copilului. Hotărârile sale trasează standarde minimale, dar dinamice, de protecție. Prin acest rol, Curtea devine un pilon central în garantarea efectivă a drepturilor copilului în Uniunea Europeană.

CAPITOLUL **PROVOCĂRI ȘI SOLUȚII ÎN PROTECȚIA** **DREPTURILOR COPILULUI**

Protecția drepturilor copilului constituie un domeniu în transformare permanentă, influențat de dinamica accelerată a contextului global și regional. Acest sector a beneficiat de o atenție susținută din partea decidenților publici, fiind consolidat atât prin reforme legislative și instituționale, cât și prin implicarea activă a societății civile și a partenerilor internaționali.²⁰⁴ Deși cadrul normativ internațional și european este bine consolidat, aplicarea sa concretă se confruntă cu o serie de provocări, ce reclamă o analiză atentă și integrată. Războaiele, migrația, precaritatea economică, digitalizarea și inegalitatea socială afectează în mod direct realizarea efectivă a drepturilor copilului.

Totodată, pandemia a accentuat vulnerabilități deja existente, în special în ceea ce privește accesul la educație, sănătate și protecție împotriva violenței. Acest capitol urmărește să identifice principalele dificultăți cu care se confruntă sistemele de protecție, atât la nivel global, cât și european, și să evidențieze răspunsurile posibile. În egală măsură, vor fi analizate soluțiile

²⁰⁴ Guvernul României, *Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014–2020*, aprobată prin H.G. nr. 1113/2014, publicată în M.Of. nr. 33 bis/15.01.2015, disponibilă la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/164922>, accesat la 2 mai 2025.

juridice, instituționale și educaționale menite să îmbunătățească eficiența protecției copilului.

Secțiunea 1. Provocări actuale în protecția drepturilor copilului

§ 1. Provocări globale

Aplicarea efectivă și coerentă a Convenției ONU privind Drepturile Copilului (CRC) continuă să fie afectată de o serie de dificultăți structurale și instituționale. Deși ratificată aproape universal, implementarea acesteia variază considerabil de la un stat la altul, fiind influențată de factori precum disparitățile economice, instabilitatea politică și lipsa unei voințe ferme din partea autorităților. În lipsa unui mecanism sancționator coercitiv, monitorizarea rămâne un proces limitat, cu eficiență variabilă.²⁰⁵

Inegalitățile sistemice, accentuate de criza globală și de lipsa accesului la servicii de bază, afectează în mod disproporționat copiii din medii vulnerabile. Accesul la educație și servicii de sănătate rămâne profund inegal în multe regiuni, fiind influențat de gen, etnie, locație geografică sau statutul de migrant.²⁰⁶

²⁰⁵ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 5 (2003)*, par. 7–9.

²⁰⁶ UNICEF, *The State of the World's Children 2023 – For Every Child, Vaccinations*, p. 14–19, disponibil la: <https://www.unicef.org/reports>, accesat la 1 mai 2025.

Absența documentelor de identitate împiedică înregistrarea oficială a copiilor, iar lipsa mecanismelor eficiente de justiție adaptate nevoilor lor duce adesea la o protecție insuficientă, în special în cazurile de abuz, neglijare sau exploatare.²⁰⁷

Această problemă este accentuată și de un studiu realizat de Save the Children, care relevă că pandemiile, conflictele armate și migrația forțată au dus la scăderea drastică a accesului copiilor la servicii de educație, sănătate și protecție socială.²⁰⁸

Discriminarea structurală accentuează marginalizarea, afectând în mod disproporționat minoritățile etnice sau copiii cu dizabilități. Potrivit unui raport UNICEF, milioane de copii din lume continuă să fie privați de educație formală, din cauza sărăciei, conflictelor sau barierelor sociale. Într-un alt raport recent, se precizează că, în contextul crizelor globale, peste 200 de milioane de copii nu beneficiază de un acces constant la educație incluzivă și de calitate.²⁰⁹

În Africa Subsahariană, spre exemplu, rata abandonului școlar în rândul fetelor continuă să fie alarmantă.²¹⁰ În Asia de Sud-Est, munca infantilă limitează accesul copiilor la educație și la o

²⁰⁷ FRA, *Manual de drept european privind drepturile copilului*, p. 27–45.

²⁰⁸ Save the Children International, *Protect a Generation: The Impact of COVID-19 on Children's Lives*, 2020, disponibil la: <https://resourcecentre.savethechildren.net>, accesat la 1 mai 2025.

²⁰⁹ UNICEF, *Education Cannot Wait: Annual Results Report 2022*, p. 6, disponibil la: <https://www.educationcannotwait.org/news-stories/press-releases/annual-results-report-2022>, accesat la 1 mai 2025.

²¹⁰ UNICEF, *The State of the World's Children 2023 – For Every Child, Vaccinations*.

dezvoltare armonioasă.²¹¹ Aceste inechități reflectă un dezechilibru profund între normele internaționale și realitatea de pe teren.

Conflictele armate contemporane au efecte devastatoare asupra copiilor, care devin adesea victime directe ale violenței sau instrumente ale acesteia. În zone precum Yemen sau Mali, recrutarea forțată a minorilor de către grupări armate este o practică frecventă, încălcând flagrant dreptul internațional umanitar.²¹² Școlile și spitalele sunt adesea ținte deliberate ale atacurilor, în pofida protecției prevăzute de Convențiile de la Geneva. Copiii sunt folosiți nu doar ca soldați, ci și pentru activități precum spionaj, transport de muniție sau chiar atentate, ceea ce agravează trauma fizică și psihologică. În plus, lipsa unui sistem eficient de azil și protecție internațională îi expune pe copiii refugiați la rețele de trafic și abuz.²¹³ Conform UNICEF, în peste 20 de conflicte armate active s-au înregistrat forme grave de violență asupra copiilor, precum recrutarea forțată, uciderea sau rănirea gravă.²¹⁴

²¹¹ OIM și UNICEF, *Child Labour: Global Estimates 2020, Trends and the Road Forward*, Geneva, 2021, disponibil la: <https://www.ilo.org/publications/major-publications/child-labour-global-estimates-2020-trends-and-road-forward>, accesat la 6 mai 2025.

²¹² Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, *Annual Report 2022*, disponibil la: <https://childrenandarmedconflict.un.org/document-type/annual-reports>, accesat la 2 mai 2025.

²¹³ Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, *Annual Report 2022*.

²¹⁴ UNICEF, *25 Years of Children and Armed Conflict*, 2023, disponibil la: <https://www.unicef.org/reports/25-years-children-armed-conflict>, accesat la 1 mai 2025.

Separarea de familie duce la creșterea numărului de minori neînsoțiți, aflați în afara oricărui sistem de protecție. În aceste condiții, doctrina subliniază că respectarea drepturilor copilului devine dificilă în situații de criză.

Munca infantilă rămâne una dintre cele mai grave forme de încălcare a drepturilor copilului, afectând milioane de minori la nivel global. Copiii sunt implicați în activități economice informale sau ilegale, în special în agricultură, construcții, industria textilă și comerțul stradal. Această exploatare este frecvent corelată cu lipsa accesului la educație și cu fenomenul traficului de minori. În unele cazuri, formele de muncă infantilă ating limitele sclaviei moderne, prin constrângere fizică, amenințări sau lipsa oricărei remunerări.²¹⁵ Potrivit Organizației Internaționale a Muncii, peste 160 de milioane de copii sunt afectați de muncă infantilă, iar mulți dintre aceștia lucrează în condiții ce le pun în pericol sănătatea și dezvoltarea.²¹⁶

Pandemia de COVID-19 a generat o întrerupere prelungită a accesului la educație pentru peste 1,6 miliarde de copii la nivel

²¹⁵ UNICEF, *Child Alert: Children on the Move*, 2017; OIM și UNICEF, *Child Labour: Global Estimates 2020, Trends and the Road Forward*, Geneva, 2021; Human Rights Watch, *Forced Child Labor in India's Garment Sector*, 2022; Walk Free Foundation, *Global Slavery Index 2023 – Child Labour Focus*, toate disponibile online, accesate la 6 mai 2025.

²¹⁶ Organizația Internațională a Muncii și UNICEF, *Child Labour: Global Estimates 2020, Trends and the Road Forward*, 2021.

global, conform estimărilor UNICEF.²¹⁷ Această ruptură a accentuat inegalitățile deja existente, în special în rândul copiilor din medii dezavantajate sau fără acces la tehnologie. Discriminarea digitală se manifestă astăzi prin „anumite situații speciale, precum prelucrarea datelor cu caracter personal”²¹⁸.

În paralel, izolarea socială a fost însoțită de o creștere alarmantă a violenței domestice și a abuzurilor online, în condițiile în care sistemele de protecție au fost depășite. Pe fondul crizei climatice, tot mai mulți copii sunt afectați de dezastre naturale, care le compromit sănătatea, alimentația și siguranța. Se estimează că în următoarele decenii milioane de minori vor fi forțați să migreze din cauza schimbărilor de mediu.

În fața provocărilor globale persistente, este necesară o abordare intersectorială și coordonată, în care statele, organizațiile internaționale și partenerii privați să colaboreze pentru a asigura o protecție reală a copiilor. Mecanismele de monitorizare și raportare trebuie consolidate, iar accentul trebuie pus pe prevenție și intervenție timpurie, nu doar pe reacție. Astfel, sistemele de protecție devin proactive, nu doar corective. Această dinamică globală pregătește terenul pentru analiza provocărilor specifice cadrului european, unde complexitatea normativă ridică alte tipuri de dificultăți.

²¹⁷UNICEF, *COVID-19 and School Closures: One year of education disruption*, 2021, disponibil la: <https://data.unicef.org/resources/one-year-of-covid-19-and-school-closures/>, accesat la 1 mai 2025.

²¹⁸ A. Gentimir, op. cit., p. 109.

§ 2. Provocări europene

Deși spațiul european se distinge prin existența unui cadru juridic avansat în materia protecției drepturilor copilului, aplicarea efectivă a normelor variază considerabil între statele membre. Atât Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cât și Curtea de Justiție a Uniunii Europene au avut un rol determinant în conturarea unor standarde comune. Totuși, transpunerea acestor standarde este influențată de contextul național specific, ceea ce generează discrepanțe semnificative în practică.

Spațiul european juridic este marcat de o aplicare inegală a jurisprudenței CEDO și CJUE în ceea ce privește protecția drepturilor copilului. Hotărâri importante, precum *Neulinger și Shuruk c. Elveția* sau *Chakroun c. Olanda*, nu generează întotdeauna modificări coerente ale cadrului legislativ intern.²¹⁹ Deși articolul 24 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene consacră dreptul copilului la protecție, îngrijire și participare proporțională cu nivelul său de dezvoltare, acest temei juridic nu este întotdeauna invocat în mod efectiv în cadrul proceselor naționale.²²⁰ Diferențele de cultură juridică, nivelul de pregătire profesională și resursele instituționale explică, în parte, aceste decalaje.

²¹⁹ CtEDO, *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, cererea nr. 41615/07, hotărâre din 6 iulie 2010; CJUE, C-578/08, *Chakroun c. Olanda*, hotărâre din 4 martie 2010, ECLI:EU:C:2010:117.

²²⁰ Articolul 24 din *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*.

Minorii care migrează neînsoțiți sunt adesea supuși unor proceduri administrative care nu respectă standardele internaționale și europene de protecție a copilului. Deși ar trebui tratați prioritar în funcție de interesul superior al copilului, mulți sunt reținuți în centre administrative fără evaluări individualizate, sprijin juridic sau acces la traduceri.²²¹ Instanțele europene au criticat constant lipsa unei aplicări efective a acestui principiu în cadrul procedurilor de azil, returnare sau transfer²²², iar organizațiile neguvernamentale semnalează necesitatea unor măsuri sistemice pentru protejarea acestor copii vulnerabili²²³. În cauza *M.A. c. Belgia*, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut că expulzarea minorilor fără garanții procedurale adecvate încalcă obligațiile pozitive ale statului.²²⁴

Discriminarea structurală a copiilor romi continuă să reprezinte o provocare semnificativă în mai multe state europene. Segregarea școlară, accesul inegal la educație de calitate și expunerea la violență instituționalizată subminează principiile egalității și demnității copilului. În cauza Orșuș și alții împotriva Croației,

²²¹ CtEDO, *Fișă tematică – Minori migranți neînsoțiți luați în custodie publică*, 2020, disponibilă la:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/FS_Unaccompanied_migrant_minors_detention_ROM, accesat la 1 mai 2025.

²²² PICUM, *Child Immigration Detention in the EU*, 2019, disponibil la: <https://picum.org/wp-content/uploads/2019/06/Child-Immigration-Detention-in-the-EU-ENG.pdf>, accesat la 1 mai 2025.

²²³ Terre des hommes România, *Este nevoie de un Pact care protejează copiii neînsoțiți*, 2021, disponibil la: <https://www.tdh.ro/ro/este-nevoie-de-un-pact-care-protejeaza-copiii-neinsotiti>, accesat la 1 mai 2025.

²²⁴ CJUE, *M.A. c. Belgia*, C-648/11, hotărâre din 6 iunie 2013.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că separarea elevilor romi în clase distincte, motivată formal de bariere lingvistice, a generat o discriminare indirectă, contravenind dispozițiilor articolului 14 din CEDO, interpretat împreună cu articolul 2 din Protocolul nr. 1.²²⁵

Accesul copiilor la justiție continuă să fie limitat de lipsa unor mecanisme adecvate, adaptate vârstei și nevoilor acestora. În multe state europene, audierea minorului este tratată formal, fără ca opinia sa să influențeze cu adevărat procesul decizional. Mai mult, în lipsa unor proceduri judiciare special adaptate, copiii se confruntă adesea cu obstacole birocratice și juridice care le limitează implicarea reală în proces. Potrivit rapoartelor UNICEF, sistemele de justiție din multe state nu oferă sprijinul necesar minorilor pentru a se putea exprima în mod eficient în fața autorităților.²²⁶ De asemenea, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene atrage atenția că, în practică, opinia copilului nu este întotdeauna luată în considerare în mod real și activ, ceea ce contravine obligațiilor asumate prin articolul 12 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului.²²⁷ Aceste lacune evidențiază necesitatea reformării procedurilor interne, astfel încât acestea să devină cu adevărat prietenoase copilului.

²²⁵ CtEDO, *Oršuš și alții c. Croației*, cererea nr. 15766/03, hotărâre din 16 martie 2010.

²²⁶ UNICEF, *Access to Justice for Children: Advocacy Toolkit*, Geneva, 2014, p. 17, disponibil la: <https://www.unicef.org/documents/access-justice-children-advocacy-toolkit>, accesat la 1 mai 2025.

²²⁷ FRA, *Manual de drept european privind drepturile copilului*, pp. 36–37.

Cazurile de violență instituțională asupra copiilor continuă să reprezinte o problemă serioasă în Europa, în special în centrele de plasament, spitalele psihiatrice și instituțiile de detenție pentru minori. Studiile arată că, în Europa Centrală și de Est, copiii instituționalizați sunt frecvent expuși la tratamente inadecvate, inclusiv violență fizică sau verbală, adesea nesancționată de autorități.²²⁸ Deși articolul 3 din CEDO interzice tratamentele inumane și degradante, măsurile adoptate de unele guverne rămân strict declarative, fără o aplicare efectivă, Consiliul Europei atrage atenția, într-o strategie recentă, asupra faptului că minorii aflați în instituții sunt printre cei mai expuși membri ai societății și necesită intervenții specifice pentru a fi protejați în mod adecvat.²²⁹ Lipsa unor mecanisme de supraveghere eficiente și a personalului specializat contribuie la perpetuarea acestui fenomen.

Deși cadrul juridic european și internațional este bine conturat, provocările persistă la nivelul aplicării concrete. În continuare, analiza se va concentra asupra provocărilor generate de digitalizare și mediul online.

²²⁸ A. Găină, „*Violența instituțională asupra copilului – dimensiuni, implicații, răspunsuri*”, în *Revista Dreptul*, nr. 12/2022, p. 131–138, disponibil la: <https://revistadreptul.ro/>, accesat la 1 mai 2025.

²²⁹ Consiliul Europei, *Strategia pentru Drepturile Copilului 2022–2027*, p. 15.

§ 3. Rolul digitalizării și protecția copiilor online

Digitalizarea a remodelat profund modul în care copiii interacționează cu lumea, influențând educația, relațiile sociale și accesul la informație. Timpul petrecut în spațiul virtual a crescut semnificativ, devenind o componentă centrală a vieții cotidiene. Deși tehnologia oferă oportunități importante, ea generează și riscuri juridice și psihosociale distincte, mai ales pentru categoriile vulnerabile.²³⁰ Această realitate impune o reevaluare a protecției juridice a copilului în mediul online.

Abuzurile online asupra copiilor au devenit o realitate alarmantă a spațiului digital contemporan. Fenomene precum cyberbullying-ul, grooming-ul și sextortion-ul pun în pericol nu doar integritatea psihică a minorilor, ci și siguranța lor personală. Lipsa unei maturități emoționale și cognitive îi expune pe copii riscului de manipulare și exploatare, în special pe platformele de socializare și în aplicațiile de mesagerie.²³¹ Consecințele psihologice pot fi severe – de la anxietate și depresie, până la izolare socială și idei suicidare. În plus, legislația națională și europeană

²³⁰ OECD, *Children in the Digital Environment: Revised Typology of Risks*, Paris, 2021, p. 9–16, disponibil la:
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/01/children-in-the-digital-environment_9d454872/9b8f222e-en.pdf, accesat la 7 mai 2025.

²³¹ UNICEF, *Child Safety Online: Global Challenges and Strategies*, Geneva, 2021, p. 6–11, disponibil la:
<https://www.unicef.org/protection/violence-against-children-online>, accesat la 7 mai 2025.

este adesea reactivă, nu preventivă, iar lipsa unor reglementări coerente la nivel internațional amplifică aceste vulnerabilități.

În Uniunea Europeană, nu există încă o abordare unitară cu privire la protejarea copiilor în mediul digital, fapt ce generează diferențe notabile între statele membre. Vârsta minimă pentru consimțământul digital, de exemplu, variază între 13 și 16 ani, ceea ce creează dificultăți în garantarea unui standard echitabil de protecție.²³² De asemenea, lipsesc reglementări clare privind colectarea datelor personale ale minorilor de către platforme online. Într-un mediu digital transfrontalier, aplicarea eficientă a legislației devine complexă. Evoluția rapidă a tehnologiei depășește adesea capacitatea normativă a statelor, iar protecția copiilor ajunge să fie inegală.²³³ Lipsa unui cadru juridic adaptat la noile realități digitale a fost semnalată de specialiști în domeniul drepturilor copilului, care subliniază importanța garantării unor măsuri de protecție nediscriminatorii pentru toți copiii, indiferent dacă interacțiunea lor cu societatea se realizează în spațiul fizic sau online.²³⁴

²³² Articolul 8 din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date (Regulamentul General privind Protecția Datelor), adoptat la 27 aprilie 2016, intrat în vigoare la 24 mai 2016, disponibil la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32016R0679>, accesat la 7 mai 2025.

²³³ OECD, *Children in the Digital Environment: Revised Typology of Risks*, op. cit., pp. 15–21.

²³⁴ Ombudsman Moldova, *Dreptul copilului la informație și rolul părinților – provocări și vulnerabilități în era digitală*, disponibil la: <https://ombudsman.md>, accesat la 1 mai 2025.

Echilibrul dintre nevoia de protejare a vieții private a copilului și obligația părinților de a-l supraveghea în mediul online ridică probleme juridice și etice majore. Deși supravegherea poate preveni riscuri precum grooming-ul sau expunerea la conținut dăunător, aceasta poate deveni invazivă și excesiv restrictivă. În special, consimțământul informat al copilului este dificil de obținut atunci când nivelul său de înțelegere nu este suficient dezvoltat. Jurisprudența și doctrina au avertizat asupra tendinței de a neglija autonomia copilului, inclusiv dreptul său la viață privată digitală.²³⁵

În fața amplificării riscurilor din mediul digital, este esențial ca statele să instituie politici legislative coerente care să prevină formele de abuz digital îndreptate împotriva copiilor, iar platformele online să adopte sisteme eficiente de monitorizare, semnalare și intervenție. Deși Digital Services Act constituie un progres notabil în reglementarea conținutului nociv la nivelul Uniunii Europene, eficiența deplină a protecției necesită o cooperare internațională extinsă. Conform UNICEF, protejarea copiilor în mediul virtual nu poate reveni unei singure entități, ci implică un parteneriat între guverne, sectorul privat și organizațiile societății civile.²³⁶

²³⁵ UNICEF, *Child Privacy in the Digital Age: Growing Up Online*, Geneva, 2021, p. 7–12, disponibil la: <https://www.unicef.org/globalinsight/reports/child-privacy-digital-age>, accesat la 6 mai 2025.

²³⁶ UNICEF, *Child Protection Strategy 2021–2030*.

Integrarea educației digitale în programa școlară a devenit o necesitate pentru pregătirea copiilor în fața riscurilor specifice mediului online. Este important ca atât părinții, cât și cadrele didactice să beneficieze de formare adecvată în domeniul siguranței cibernetice. Campaniile de informare derulate de autorități și organizații internaționale pot contribui la reducerea vulnerabilității minorilor în spațiul digital. Totodată, cooperarea dintre guverne, organizații non-guvernamentale și platforme digitale este indispensabilă în promovarea unor standarde unitare de protecție. Conform UNICEF, dezvoltarea competențelor digitale ale copiilor este esențială pentru a le asigura o navigare sigură și responsabilă în mediul online.²³⁷

Riscurile generate de mediul digital necesită o redefinire coerentă a cadrului de protecție a copilului la nivel internațional. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene prevede că toți copiii trebuie să beneficieze de măsuri adecvate de îngrijire și protecție care să le asigure bunăstarea.²³⁸ Acest principiu justifică dezvoltarea unor mecanisme actualizate și eficiente de reglementare. În continuare, analiza se va concentra asupra soluțiilor posibile pentru consolidarea protecției copiilor în societatea contemporană.

²³⁷UNICEF, *Digital Literacy for Children – A Scoping Paper*, Geneva, 2020, p. 6, disponibil la: <https://www.unicef.org/innocenti/media/1216/file/UNICEF-Global-Insight-digital-literacy-scoping-paper-2020.pdf>, accesat la 1 mai 2025.

²³⁸Articolul 24 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

Secțiunea 2. Soluții pentru îmbunătățirea protecției drepturilor copilului

§ 1. Consolidarea mecanismelor internaționale și europene

Crizele globale din ultimele decenii – conflicte armate, migrație, pandemii – au subliniat limitele funcționale ale mecanismelor internaționale de protecție a copilului.²³⁹ Deși cadrul normativ este extins, aplicabilitatea sa practică rămâne inegală și deseori ineficientă. Această realitate impune revizuirea și consolidarea instrumentelor existente, în special în ceea ce privește cooperarea instituțională. În acest sens, coordonarea între ONU, instituțiile europene și statele membre devine un imperativ strategic.

Plângerea individuală prevăzută de Protocolul opțional nr. 3 la CRC oferă un mecanism suplimentar de acces la justiție pentru copii sau reprezentanții acestora în cazurile de încălcare a drepturilor prevăzute în Convenție.²⁴⁰ Cu toate acestea, aplicarea sa rămâne limitată, întrucât nu a fost ratificat de toate statele membre ale ONU. De exemplu, până în prezent, țări precum Germania, Irlanda sau Estonia nu au ratificat acest instrument,

²³⁹ UNICEF, *Protecting Children in Humanitarian Settings*, 2022, disponibil la: <https://www.unicef.org/child-protection>, accesat la 6 mai 2025.

²⁴⁰ Protocolul opțional la Convenția ONU privind Drepturile Copilului privind o procedură de comunicare, adoptat la New York la 19 decembrie 2011, intrat în vigoare la 14 aprilie 2014, disponibil la: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=I-V-11-d&chapter=4, accesat la 1 mai 2025.

ceea ce restrânge posibilitatea recursului individual la nivel internațional.²⁴¹ Extinderea ratificării ar consolida vizibilitatea drepturilor copilului în plan juridic și ar favoriza dezvoltarea unei jurisprudențe relevante pentru interpretarea drepturilor prevăzute în CRC.

Unul dintre elementele esențiale ale protecției internaționale a copilului este oferirea posibilității de a apela la mecanisme externe atunci când căile naționale sunt inefficiente. Protocolul opțional nr. 3 la Convenția privind Drepturile Copilului (CRC) oferă această oportunitate, consolidând legătura dintre copii și sistemele internaționale de monitorizare a drepturilor omului. Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului a subliniat că ratificarea extinsă a acestui instrument juridic este crucială pentru asigurarea unei protecții globale cuprinzătoare.²⁴²

Una dintre provocările actuale constă în lipsa unui mecanism integrat de cooperare între cadrul normativ al ONU și cel european. Deși CRC și Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene sunt complementare, lipsa unei structuri comune de evaluare și monitorizare împiedică aplicarea coerentă a standardelor internaționale în spațiul european. În acest context, UNICEF recomandă o coordonare mai strânsă între organismele internaționale și europene, precum Comitetul ONU, FRA, Con-

²⁴¹ Ibidem.

²⁴² UNICEF, *The United Nations Convention on the Rights of the Child: A Guide for Children*, disponibil la: <https://www.unicef.org/child-rights-convention>, accesat la 1 mai 2025.

siliul Europei și autoritățile naționale, pentru a asigura o supraveghere eficientă și coerentă.²⁴³

Această fragmentare instituțională relevă nevoia înființării unei autorități europene specializate – fie o agenție comunitară, fie un Ombudsman pentru copii – care să contribuie la monitorizarea unitară a drepturilor copilului, oferind în același timp sprijin statelor membre în armonizarea legislației naționale.²⁴⁴ Divergențele apărute între jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, a Curții Europene a Drepturilor Omului și interpretările Comitetului ONU creează neclarități juridice care pot afecta protecția copilului.²⁴⁵ Pentru evitarea acestor consecvențe, este recomandată formularea unui set de principii comune de interpretare.

Consolidarea mecanismelor naționale este necesară pentru implementarea efectivă a standardelor internaționale privind drepturile copilului. Instituții precum Avocatul Poporului, autoritățile tutelare și instanțele specializate pentru minori trebuie sprijinite prin resurse financiare adecvate, formare profesională

²⁴³ UNICEF România, *Protecția copilului: perspective internaționale*, disponibil online la: <https://www.unicef.org/romania>, accesat la 1 mai 2025.

²⁴⁴ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), *Children's Rights and Justice: Developing Indicators*, 2021, disponibil la: <https://fra.europa.eu>, accesat la 6 mai 2025.

²⁴⁵ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), *Handbook on European Law Relating to the Rights of the Child*, ed. 2022, p. 21–26, disponibil la: <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/handbook-child-rights-law>, accesat la 6 mai 2025.

continuă și standarde uniforme.²⁴⁶ Uniunea Europeană poate contribui decisiv prin finanțare și diseminarea de ghiduri de bune practici.

Consolidarea cadrului internațional privind drepturile copilului nu se limitează la elaborarea de norme, ci presupune și asigurarea eficienței aplicării acestora. O protecție autentică poate fi realizată doar prin colaborarea efectivă a instituțiilor internaționale și naționale.²⁴⁷ Sinergia mecanismelor juridice contribuie la garantarea uniformității și previzibilității în aplicare. În continuare, este esențial să analizăm rolul statelor în transpunerea acestor standarde în legislația și practica internă.

§ 2. Rolul statelor membre în implementarea standardelor internaționale

Simpla ratificare a tratatelor internaționale precum Convenția ONU privind Drepturile Copilului (CRC) sau Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene nu este suficientă pentru a garanta respectarea drepturilor copilului. Aceste instrumente juridice devin cu adevărat eficiente doar atunci când sunt transpuse în mod coerent și substanțial în ordinea juridică internă. Procesul presupune nu doar modificări legislative, ci și o adaptare instituțională profundă, capabilă să reflecte standardele de

²⁴⁶ UNICEF, *Building Strong National Child Protection Systems*, Geneva, 2021, disponibil la: <https://www.unicef.org/protection>, accesat la 6 mai 2025.

²⁴⁷ Committee on the Rights of the Child, *General Comment No. 5 (2003)*.

protecție impuse la nivel internațional. Așa cum subliniază doctrina, „prevederile prezentei legi se completează cu alte reglementări care se referă la drepturile copilului, inclusiv cu prevederile cuprinse în convențiile și tratatele internaționale la care România este parte”²⁴⁸.

Implementarea standardelor internaționale începe prin ratificarea tratatelor, dar nu se oprește acolo. Conform articolul 4 din Convenția ONU privind Drepturile Copilului (CRC), statele părți au obligația de a adopta toate măsurile legislative, administrative și alte măsuri corespunzătoare pentru aplicarea drepturilor recunoscute. În România, această obligație s-a concretizat prin Legea nr. 18/1990 și prin Legea nr. 272/2004, care transpune în legislația internă principiile CRC. Așa cum arată Emese Florian, „drepturile recunoscute copilului în cuprinsul său sunt evident corespondente celor afirmate prin Convenție”²⁴⁹.

Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene are aplicabilitate directă în dreptul statelor membre, în special în domeniile reglementate de Uniune. Articolul 24 consacră drepturile copilului, iar articolele 14 și 33 consacră dreptul la educație și la protecția vieții de familie. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene a întărit acest cadru. În cauza *Zambrano*, Curtea a arătat că exercitarea drepturilor fundamentale ale copilului, în calitate de cetățean al Uniunii, implică pentru statele

²⁴⁸ Institutul Român pentru Drepturile Omului, *Drepturile copilului – Dreptul la educație*, p. 249.

²⁴⁹ E. Florian, *op. cit.*, p. 40.

membre obligația de a proteja aceste drepturi într-un mod concret și efectiv.²⁵⁰

Curtea Europeană a Drepturilor Omului are un rol major în influențarea aplicării naționale a standardelor privind protecția copilului. În cauza *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, instanța de la Strasbourg a subliniat că interesul superior al copilului trebuie să fie considerat un criteriu determinant în orice procedură care îl vizează direct, inclusiv atunci când aceasta pare neutră din punct de vedere juridic.²⁵¹ În dreptul român, articolul 20 din Constituție stabilește prioritatea tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului față de legislația internă. Curtea Constituțională a subliniat că normele interne trebuie, pe cât posibil, interpretate în spiritul convențiilor internaționale la care România este parte.²⁵²

Implementarea eficientă a standardelor internaționale privind drepturile copilului depinde în mod esențial de implicarea activă și coordonată a actorilor instituționali naționali. În primul rând, Parlamentul are rolul central de a transpune aceste standarde în

²⁵⁰ CJUE, *Zambrano c. Belgia*, C-34/09, hotărâre din 8 martie 2011, ECLI:EU:C:2011:124, par. 45–46, disponibilă la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0034>, accesat la 1 mai 2025.

²⁵¹ CtEDO, *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, Hotărârea din 6 iulie 2010, Cererea nr. 41615/07, par. 135.

²⁵² Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 8 din 17 ianuarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, disponibilă la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/16120>, accesat la 2 mai 2025.

legislația internă, asigurând coerența normelor cu tratatele ratificate.

Avocatul Poporului, în calitatea sa de garant al drepturilor fundamentale, are un rol activ în monitorizarea respectării normelor care vizează copilul. Prin sesizări adresate Curții Constituționale și prin elaborarea de rapoarte tematice privind situația minorilor instituționalizați, instituția contribuie la corectarea deficiențelor legislative sau administrative. Într-un raport publicat în 2020, s-a evidențiat faptul că tinerii din sistemul de protecție specială continuă să fie afectați de deficiențe sistemice care le limitează accesul la educație, sprijin individualizat și condiții adecvate de dezvoltare.²⁵³

În ceea ce privește instanțele de judecată, acestea au responsabilitatea de a aplica dreptul intern în concordanță cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene. Practica judiciară din România reflectă această tendință, instanțele invocând frecvent interesul superior al copilului în deciziile legate de custodie, adopție sau acces la educație. Într-o decizie pronunțată în 2021, Curtea de Apel București a subliniat importanța respectării efective a dreptului copilului de a fi ascultat și de a participa activ în procedurile care îl privesc, în conformitate cu standardele stabilite de

²⁵³ Avocatul Poporului, *Raport special privind respectarea drepturilor copilului aflat în sistemul de protecție specială*, București, 2020, pp. 5–7, disponibil la: <https://avp.ro/wp-content/uploads/2020/06/Raport-copii-in-institutii-2020.pdf>, accesat la 1 mai 2025.

CEDO și de articolul 24 din Carta UE.²⁵⁴

Colaborarea între aceste instituții – legislativă, executivă și judecătorească – este fundamentală pentru asigurarea unei aplicabilități coerente și uniforme a standardelor internaționale în materia drepturilor copilului.

Aplicarea reală a standardelor internaționale în domeniul drepturilor copilului este verificată prin mecanisme de monitorizare, dintre care cel mai important este raportarea periodică către Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului. Statele părți au obligația de a demonstra prin rapoarte concrete măsurile luate pentru implementarea CRC. Pe lângă acestea, ONG-urile și instituțiile internaționale, precum UNICEF sau Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), au un rol activ în monitorizarea aplicării drepturilor copilului, oferind constant recomandări și rapoarte critice. Aceste organisme contribuie la formularea de standarde și la presiunea exercitată asupra statelor pentru a implementa reforme. După cum afirmă doctrina, „statele trebuie să se asigure că adolescenții sunt implicați în dezvoltarea, punerea în aplicare și monitorizarea legislației, politicilor, serviciilor și programelor relevante care le afectează viața, la nivel de școală și comunitate, pe plan local, național și internațional”²⁵⁵.

²⁵⁴ Curtea de Apel București, Secția a IV-a Civilă, decizia civilă nr. 789/2021, disponibilă în baza de date juridică Sintact, accesat la 1 mai 2025.

²⁵⁵ Institutul Român pentru Drepturile Omului, *Drepturile copilului – Dreptul la educație*, p. 126.

Receptivitatea statelor la aceste recomandări este un indicator semnificativ al angajamentului lor politic și juridic. În doctrină se arată că „copiii și tinerii constituind o preocupare fundamentală a instituțiilor europene, acestea intervin periodic asupra garanțării drepturilor acestor persoane vulnerabile”²⁵⁶.

Implementarea standardelor internaționale privind drepturile copilului reprezintă un proces dinamic, care presupune adaptare constantă, nu o simplă conformare inițială. Este nevoie de o cultură juridică profundă și de o responsabilitate instituțională continuă pentru asigurarea eficienței normelor.

§ 3. Educația privind drepturile copilului

Educația constituie un pilon esențial în prevenirea și combaterea încălcărilor drepturilor copilului, reprezentând o formă anticipativă de protecție juridică. Lipsa accesului la cunoștințe juridice elementare sporește vulnerabilitatea copiilor și reduce capacitatea adulților de a reacționa adecvat.²⁵⁷ În acest sens, includerea sistematică a educației privind drepturile copilului în programele de formare civică și școlară devine o necesitate. Această abordare contribuie la dezvoltarea unei culturi a respectului pentru demnitatea copilului în cadrul unei societăți demo-

²⁵⁶ A. Gentimir, *op. cit.*, p. 132.

²⁵⁷ UNICEF, *Education as Protection against Exploitation and Abuse*, Geneva, 2021, disponibil la: <https://www.unicef.org/reports>, accesat la 2 mai 2025.

cratice funcționale.²⁵⁸

Integrarea educației privind drepturile copilului în învățământul primar și gimnazial reprezintă un pas esențial în formarea unei generații conștiente de valorile democratice și juridice. Noțiuni precum egalitatea, participarea, libertatea de exprimare și protecția împotriva violenței trebuie predate într-un limbaj adaptat vârstei, în cadrul orelor de educație civică sau ca parte a unor module interdisciplinare.²⁵⁹

Proiectele pilot implementate în România de organizații neguvernamentale au evidențiat că inițierea copiilor în cunoașterea drepturilor proprii și a mecanismelor de protecție sporește capacitatea acestora de a recunoaște situațiile de risc și de a reacționa corespunzător.²⁶⁰ Cadrele didactice au un rol major în acest proces, fiind necesar un program coerent de formare continuă pentru a transmite informații corecte și adaptate nivelului de înțelegere al copiilor.

Protejarea efectivă a copilului presupune ca actorii instituționali implicați direct în cauze care privesc minorii să beneficieze de instruire specializată, continuă și adaptată realităților

²⁵⁸ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 1 (2001) on the Aims of Education*, CRC/GC/2001/1, par. 2–9, disponibil la: <https://tbinternet.ohchr.org>, accesat la 2 mai 2025.

²⁵⁹ Council of Europe, *Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education*, Strasbourg, 2010, disponibil la: <https://www.coe.int/en/web/edc>, accesat la 2 mai 2025.

²⁶⁰ Salvați Copiii, *Drepturile copilului – Salvați Copiii*, disponibil online la: <https://www.salvaticopiii.ro>, accesat la 1 mai 2025.

juridice actuale. Pentru magistrați, cursurile de formare în domeniul drepturilor copilului sunt necesare, în special în dosarele de custodie, abuz sau adopție, „instanța judecătorească, luând în considerare, cu prioritate, interesul superior al copilului”²⁶¹. Polițiștii, în contact direct cu minorii în situații de criză, trebuie să aplice o abordare non-represivă, cu accent pe protecție, nu pe sancțiune. Asistenții sociali și cadrele didactice, fiind primii observatori ai semnalelor de abuz sau neglijență, necesită instruire pentru a reacționa rapid și corect. În acest sens, unele opinii doctrinare afirmă că „cu toate că în țările în curs de dezvoltare există un deficit de aproximativ două milioane de profesori și de peste patru milioane de cadre sanitare, nu există încă strategii pentru formarea profesională și recrutarea acestora”²⁶². În România, rolul este împărțit între INM, instituțiile de învățământ superior și centrele de perfecționare profesională.

ONG-urile joacă un rol activ în promovarea drepturilor copilului prin campanii de educație juridică desfășurate în școli și comunități vulnerabile. Parteneriatele dintre Ministerul Educației, organizații neguvernamentale și instituții europene, precum UNICEF România sau FRA, au dus la dezvoltarea unor materiale accesibile, precum pliante, platforme interactive și ghiduri ilustrate. Un raport recent evidențiază că implicarea activă a copiilor în procesul educațional contribuie semnificativ la dezvoltarea conștiinței lor civice și juridice, consolidând astfel

²⁶¹ E. Florian, *op. cit.*, p. 151.

²⁶² I. Moroianu Zlătescu, *op. cit.* p. 252.

participarea lor în societate.²⁶³ Aceste inițiative susțin o abordare participativă și incluzivă a educației juridice. Educația constituie fundamentul schimbării de mentalitate și al prevenirii eficiente a abuzurilor asupra copilului. Pentru a asigura o protecție reală și durabilă, este necesară o abordare integrată, care să implice în mod activ sistemul educațional, justiția și societatea civilă.

Capitolul de față a evidențiat principalele provocări care subzistă în protecția drepturilor copilului, de la incoerențele jurisprudențiale și lipsa unui mecanism european centralizat, până la deficiențele în transpunerea normelor internaționale la nivel național. În fața acestor dificultăți, soluțiile propuse au vizat întărirea cooperării interinstituționale, dezvoltarea unor mecanisme unitare de interpretare și promovarea educației juridice în rândul copiilor și profesioniștilor. S-a subliniat nevoia imperativă a unei abordări integrate, în care actorii naționali și internaționali – de la parlamente și instanțe, la ONG-uri și instituții europene – să colaboreze activ. Un sistem eficient de protecție presupune coerență legislativă, formare continuă și implicarea societății civile. Doar prin astfel de măsuri corelate se poate construi un mediu sigur, incluziv și echitabil pentru fiecare copil.

²⁶³ World Vision România, *Participarea copiilor în procesul de luare a deciziilor care îi privesc, la nivelul instituțiilor publice*, 2021, p. 27, disponibil online la: <https://worldvision.ro/wp-content/uploads/2021/11/Raport-Participarea-copilului.pdf>, accesat la 1 mai 2025.

CONCLUZIE

Lucrarea de față a avut ca temă centrală analiza protecției drepturilor copilului din perspectiva dreptului internațional și european, cu accent pe modul în care aceste standarde sunt transpuse și aplicate în sistemul juridic românesc. Într-un context global marcat de instabilitate, conflicte, migrație și transformări digitale, asigurarea respectării drepturilor copilului devine o prioritate juridică și socială. Scopul cercetării a fost de a evalua consistența cadrului normativ internațional și european și de a identifica limitele concrete ale aplicării acestor norme în România. Actualitatea temei este incontestabilă, fiind plasată la intersecția dintre obligațiile internaționale ale statelor, exigențele jurisprudenței europene și nevoia imperativă de protecție a celei mai vulnerabile categorii sociale: copilul.

Cercetarea a fost structurată în cinci capitole distincte, care au urmărit o abordare progresivă a problematicii drepturilor copilului, de la fundamente teoretice la provocările actuale ale aplicării efective. În primul capitol s-au analizat conceptele definitorii, evidențiindu-se trecerea de la o viziune paternalistă la recunoașterea copilului ca subiect autonom de drept, cu interese și drepturi proprii, protejate printr-un regim juridic specific.

Capitolul al doilea a abordat cadrul internațional, în special Convenția ONU privind Drepturile Copilului (CRC) și protocoalele sale opționale, precum și contribuția Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului la consolidarea standardelor globale.

A fost evidențiat rolul jurisprudenței și al mecanismelor de monitorizare în garantarea respectării principiilor CRC.

În cel de-al treilea capitol, accentul s-a mutat asupra mecanismelor europene, analizându-se jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și dispozițiile Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. S-a constatat o convergență a celor două sisteme europene în recunoașterea interesului superior al copilului ca principiu fundamental.

Capitolul al patrulea a fost dedicat transpunerii acestor standarde în legislația românească. Au fost analizate Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, atribuțiile instituționale ale autorităților naționale, precum și mecanismele de aplicare concretă, inclusiv prin intermediul instanțelor, Avocatului Poporului și colaborarea cu organizații neguvernamentale.

În final, capitolul cinci a explorat principalele provocări contemporane, precum fragmentarea instituțională, impactul digitalizării, inegalitatea de aplicare a normelor și lipsa unei coordonări între mecanismele internaționale și cele europene. Totodată, s-au conturat direcții de reformă și consolidare a protecției copilului într-o societate în continuă schimbare.

Analiza realizată demonstrează că standardele internaționale și europene joacă un rol fundamental în definirea și consolidarea protecției juridice a copilului în România. Convenția ONU privind Drepturile Copilului și Carta Drepturilor Fundamentale

a Uniunii Europene oferă un cadru normativ clar și cuprinzător, completat de jurisprudența CtEDO și CJUE. Aceste instrumente stabilesc principii-cheie precum interesul superior al copilului, participarea sa activă și interzicerea discriminării. În practică, ele influențează atât legislația internă – prin acte precum Legea nr. 272/2004 – cât și deciziile instanțelor naționale.

Totuși, aplicarea efectivă a acestor standarde întâmpină limite importante: interpretări divergente, resurse administrative insuficiente, lipsa formării specializate a profesioniștilor și o transpunere inegală în politicile publice. De aceea, protecția copilului rămâne un obiectiv în evoluție, dependent de voința politică, colaborarea instituțională și adaptarea constantă la noile provocări sociale și digitale.

Lucrarea de față oferă o sinteză structurată și critică a standardelor juridice aplicabile drepturilor copilului în plan internațional și european, corelând normele teoretice cu provocările identificate în practica românească. Contribuția personală constă în evidențierea diferențelor dintre consacrarea normativă și aplicarea efectivă, dar și în formularea unor observații asupra necesității de coerență instituțională. Cercetarea susține ideea că protecția copilului trebuie privită ca un efort integrat, în care convențiile, jurisprudența și politicile publice se întrepătrund. De asemenea, subliniază importanța colaborării între mecanismele internaționale, europene și cele naționale, în vederea unei implementări sustenabile și adaptate la realitățile contemporane.

În perspectiva consolidării protecției drepturilor copilului, este esențială armonizarea efectivă a legislației naționale cu jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene și a Curții Europene a Drepturilor Omului. Această convergență trebuie să fie susținută instituțional, prin mecanisme clare de transpunere și control. O direcție viabilă constă în instituirea unui Ombudsman European pentru Drepturile Copilului, cu atribuții în monitorizarea aplicării standardelor europene și în sprijinirea autorităților naționale.

De asemenea, investițiile în formarea continuă a profesioniștilor din justiție, educație și ordine publică sunt fundamentale pentru interpretarea corectă a principiului interesului superior al copilului. În plan educațional, integrarea educației juridice în programa școlară ar contribui la formarea unor copii conștienți de propriile drepturi și capabili să le revendice. La nivel instituțional, se impune crearea unui mecanism de raportare și evaluare unificat ONU–UE, care să elimine suprapunerile și să faciliteze aplicarea coerentă a standardelor internaționale. Consolidarea unei rețele interinstituționale europene ar asigura un cadru mai eficient, centrat pe prevenție, transparență și intervenție promptă în favoarea copiilor.

Lucrarea de față s-a bazat în principal pe o analiză teoretică și documentară a standardelor internaționale și europene privind protecția drepturilor copilului, precum și a transpunerii acestora în dreptul român. Limitarea principală constă în absența unei componente empirice, care să analizeze în mod concret aplicarea

acestor standarde în practica judiciară din România. În acest sens, un studiu de jurisprudență asupra instanțelor naționale ar aduce un plus de relevanță practică. De asemenea, având în vedere evoluția rapidă a tehnologiei, se recomandă aprofundarea cercetării în domeniul drepturilor copilului în spațiul digital, cu accent pe protecția datelor, consimțământul digital și riscurile generate de mediile online.

Protecția drepturilor copilului nu reprezintă un simplu dezi-derat juridic, ci o obligație fundamentală care reflectă gradul de maturitate democratică al unei societăți. Într-o lume marcată de inegalități și crize succesive, garantarea efectivă a acestor drepturi devine un indicator real al respectului față de demnitatea umană. Este imperativ ca actorii naționali, europeni și internaționali să colaboreze constant pentru a transforma normele legale în garanții concrete, accesibile fiecărui copil, indiferent de contextul în care trăiește. Numai astfel, protecția copilului va deveni un pilon autentic al statului de drept și al viitorului durabil.

BIBLIOGRAFIE

I. Lucrări cu caracter general: Tratatate, cursuri, monografii

1. Boghirnea, I., Dinică, C., *Teoria generală a dreptului*, Ed. Sitech, Craiova, 2011.
2. Drăghici, A., *Protecția juridică a drepturilor copilului*, Ed. Universul Juridic, București, 2013.
3. Florian, E., *Protecția drepturilor copilului*, Ed. C.H. Beck, București, 2006.
4. Gentimir, A., *Drepturile omului în Uniunea Europeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2021.
5. Institutul Român pentru Drepturile Omului, *Drepturile copilului – Dreptul la educație*, București, IRDO, 2008.
6. Irinescu, L., *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2024.
7. Karacsony, N., *Copilul aflat în conflict cu legea*, Ed. Universității “Al. I. Cuza”, Iași, 2019.
8. Moldovan, C., *Drept internațional public*, Ed. Universul Juridic, ediția a II-a, București, 2019.
9. Moroianu Zlătescu, I., *Drepturile omului – un sistem în evoluție*, București, Editura IRDO, 2008.

Gabriela Velenciuc

*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

10. Pivniceru, M., Luca, C., *Interesul superior al copilului. Expertiza psihologică în caz de separarea/divorțul părinților*, Ed. Hamangiu, București, 2016.
11. Vida, I., *Drepturile omului în reglementări internaționale*, Ed. Lumina Lex, București, 1999.
12. Voiculescu, N., *Protecția internațională a drepturilor omului*, Ed. Hamangiu, ediția a II-a revizuită, București, 2017.

II. Lucrări cu caracter special: articole, studii.

Council of Europe, *Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education*, Strasbourg, 2010.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), *Children's Rights and Justice: Developing Indicators*, 2021.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), *Handbook on European Law Relating to the Rights of the Child*, ed. 2022.

Găină, A., *Violența instituțională asupra copilului – dimensiuni, implicații, răspunsuri*, în *Revista Dreptul*, nr. 12/2022, pp. 131–138.

OHCHR, *Jurisprudence Database – CRC Decisions*.

Terre des hommes România, *Este nevoie de un Pact care protejează copiii neînsoțiți*, 2021.

Gabriela Velenciuc

*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

UNICEF, *Access to Justice for Children: Advocacy Toolkit*, Geneva, 2014.

UNICEF, *Children Recruited by Armed Forces or Armed Groups*.

UNICEF, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Geneva, 2007.

UNICEF, *Strengthening the Convention on the Rights of the Child: Optional Protocols*.

UNICEF, *The United Nations Convention on the Rights of the Child: A Guide for Children*.

Jamal, Fazil, *Rights of the Child under International Law*, SSRN Electronic Journal, 2014.

Ryan, Clare, *Are Children's Rights Enough?*, SSRN, 2021.

Hanson, Karl & Peleg, Noam, *Waiting for Children's Rights*, SSRN, 2018.

Weaver, Jessica Dixon, *A Critical Race Theory Approach to Children's Rights*, SSRN, 2022.

Nolan, Aoife, *Children's Rights*, SSRN, 2022.

Smith, Catherine E., *Brown's Children's Rights Jurisprudence and How It Was Lost*, Boston University Law Review, SSRN, 2022.

Smith, Fazil (eds.), *The Right of the Child to Religious Freedom in International Law*, referință în Jamal, 2014.

III. Jurisprudență

CEDAW – Comitetul ONU pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor

CEDAW, *R.P.B. c. Filipinelor*, CEDAW/C/57/D/34/2011, decizia din 14 februarie 2014.

CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CEDO, *A.B. și alții c. Franței*, cererea nr. 11593/12, hotărârea din 12 iulie 2016.

CEDO, *A. c. Regatului Unit*, cererea nr. 25599/94, hotărârea din 23 septembrie 1998.

CEDO, *Blokhin c. Rusiei*, cererea nr. 47152/06, hotărârea din 23 martie 2016.

CEDO, *Elsholz c. Germaniei*, cererea nr. 25735/94, hotărârea din 13 iulie 2000.

CEDO, *Fișă tematică – Minori migranți neînsoțiți luați în custodie publică*, 2020.

CEDO, *Godelli c. Italiei*, cererea nr. 33783/09, hotărârea din 25 septembrie 2012.

CEDO, *Johansen c. Norvegia*, cererea nr. 17383/90, hotărârea din 7 august 1996.

Gabriela Velenciuc
*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

CEDO, *K. și T. c. Finlanda*, cererea nr. 25702/94, hotărârea din 12 iulie 2001.

CEDO, *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen c. Danemarcei*, cererile nr. 5095/71, 5920/72, 5926/72, hotărârea din 7 decembrie 1976.

CEDO, *Kutzner c. Germaniei*, cererea nr. 46544/99, hotărârea din 26 februarie 2002.

CEDO, *M.S. c. Slovaciei*, cererea nr. 17189/11, hotărârea din 18 iunie 2013.

CEDO, *Neulinger și Shuruk c. Elveția*, cererea nr. 41615/07, hotărârea din 6 iulie 2010.

CEDO, *O'Keeffe c. Irlandei*, cererea nr. 35810/09, hotărârea din 28 ianuarie 2014.

CEDO, *Oršuš și alții c. Croației*, cererea nr. 15766/03, hotărârea din 16 martie 2010.

CEDO, *Ponomaryovi c. Bulgariei*, cererea nr. 5335/05, hotărârea din 28 noiembrie 2011.

CEDO, *R.M.S. c. Spaniei*, cererea nr. 28775/12, hotărârea din 18 iunie 2013.

CEDO, *R. și H. c. Regatul Unit*, cererea nr. 35348/06, hotărârea din 31 mai 2011.

CEDO, *Sahin c. Germaniei*, cererea nr. 30943/96, hotărârea din 8 iulie 2003.

Gabriela Velenciuc

*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

CEDO, *T.P. și K.M. c. Regatului Unit*, cererea nr. 28945/95, hotărârea din 10 mai 2001.

CEDO, *W. c. Regatului Unit*, cererea nr. 9749/82, hotărârea din 8 iulie 1987.

CEDO, *Z. și alții c. Regatului Unit*, cererea nr. 29392/95, hotărârea din 10 mai 2001.

CJUE – Curtea de Justiție a Uniunii Europene

CJUE, *Alheto c. Bulgaria*, C-585/16, hotărârea din 25 iulie 2018.

CJUE, *Chakroun c. Olanda*, C-578/08, hotărârea din 4 martie 2010.

CJUE, *Chavez-Vilchez și alții*, C-133/15, hotărârea din 10 mai 2017.

CJUE, *Cimade și GISTI c. Ministrul de Interne*, C-179/11, hotărârea din 27 septembrie 2012.

CJUE, *M.A. c. Belgia*, C-648/11, hotărârea din 6 iunie 2013.

CJUE, *Zambrano*, C-34/09, hotărârea din 8 martie 2011.

CRC – Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului

CRC, *B.B. c. Australiei*, CRC/C/86/D/51/2018, decizia din 26 octombrie 2020.

Comentarii

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 1 (2001) – The Aims of Education*.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 5 (2003) on General Measures of Implementation of the Convention on the Rights of the Child*.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 12 (2009) on the Right of the Child to be Heard*.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, *General Comment No. 14 (2013) on the Right of the Child to Have His or Her Best Interests Taken as a Primary Consideration*.

Rapoarte

Amnesty International, *Children at War: Violations in Syria and Sudan*, 2024.

Avocatul Poporului, *Raport special privind respectarea drepturilor copilului aflat în sistemul de protecție specială*, București, 2020.

Child Rights Connect, *2024 in Review: Our Critical Support to Ensure a Meaningful Engagement of Civil Society with the CRC Committee*.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Fișă tematică – Drepturile copilului*, Strasbourg, 2023.

Gabriela Velenciuc

*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Ghid privind articolul 2 din Protocolul nr. 1 – Dreptul la educație*.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), *Children's Rights and Justice: Developing Indicators*, 2021.

Human Rights Watch, *Forced Child Labor in India's Garment Sector*, 2022.

INTERPOL, *Our Response to Crimes Against Children*, 2025.

OECD, *Children in the Digital Environment: Revised Typology of Risks*, Paris, 2021.

Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, *Annual Report*, 2022.

Ombudsman Moldova, *Dreptul copilului la informație și rolul părinților – provocări și vulnerabilități în era digitală*.

Organizația Internațională a Muncii și UNICEF, *Child Labour: Global Estimates 2020. Trends and the Road Forward*, Geneva, 2021.

Salvați Copiii, *Drepturile copilului – Salvați Copiii*.

Save the Children International, *Protect a Generation: The Impact of COVID-19 on Children's Lives*, 2020.

UNICEF, *25 Years of Children and Armed Conflict*, 2023.

UNICEF, *Building Strong National Child Protection Systems*, Geneva, 2021.

UNICEF, *Child Alert: Children on the Move*, 2017.

Gabriela Velenciuc

*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

UNICEF, *Child Privacy in the Digital Age: Growing Up Online*, Geneva, 2021.

UNICEF, *Child Protection Strategy 2021–2030*, New York, 2021.

UNICEF, *Children Recruited by Armed Forces or Armed Groups*.

UNICEF, *COVID-19 and School Closures: One Year of Education Disruption*, 2021.

UNICEF, *Digital Literacy for Children*, Geneva, 2022.

UNICEF, *Education as Protection against Exploitation and Abuse*, Geneva, 2021.

UNICEF, *Education Cannot Wait: Annual Results Report 2022*, New York, 2022.

UNICEF, *Equitable Access to Justice for Children in Central and Eastern Europe and Central Asia*, 2020.

UNICEF, *Protecting Children in Humanitarian Settings*, 2022.

UNICEF, *The State of the World's Children 2023 – For Every Child, Vaccinations*, New York, 2023.

UNICEF România, *Protecția copilului: perspective internaționale*.

Walk Free Foundation, *Global Slavery Index 2023 – Child Labour Focus*.

World Vision România, *Participarea copiilor în procesul de luare a deciziilor care îi privesc, la nivelul instituțiilor publice*, 2021.

Instanțe naționale

Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 8 din 17 ianuarie 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 69/1994.

Curtea de Apel București, Secția a IV-a Civilă, Decizia civilă nr. 789/2021, disponibilă în baza de date juridică Sintact.

IV. Site-uri web

1. <https://avp.ro>
2. <https://childrightsconnect.org>
3. <https://childrenandarmedconflict.un.org>
4. <https://commission.europa.eu>
5. <https://curia.europa.eu>
6. <https://ec.europa.eu>
7. <https://eur-lex.europa.eu>
8. <https://fra.europa.eu>
9. <https://hudoc.echr.coe.int>
10. <https://juris.ohchr.org>

Gabriela Velenciuc
*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*

11. <https://ks.echr.coe.int>
12. <https://legislatie.just.ro>
13. <https://ombudsman.md>
14. <https://picum.org>
15. <https://resourcecentre.savethechildren.net>
16. <https://revistadreptul.ro>
17. <https://rm.coe.int>
18. <https://salvaticopiii.ro>
19. <https://tbinternet.ohchr.org>
20. <https://treaties.un.org>
21. <https://unicef.org>
22. <https://www.amnesty.org>
23. <https://www.coe.int>
24. <https://www.echr.coe.int>
25. <https://www.icc-cpi.int>
26. <https://www.ilo.org>
27. <https://www.interpol.int>
28. <https://www.irdo.ro>
29. <https://www.oecd.org>
30. <https://www.ohchr.org>

31. <https://www.omct.org>
32. <https://papers.ssrn.com>
33. <https://www.refworld.org>
34. <https://www.salvaticopiii.ro>
35. <https://www.tdh.ro>
36. <https://www.un.org>
37. <https://www.unicef.org>
38. <https://www.unicef.org/romania>
39. <https://www.walkfree.org>
40. <https://worldvision.ro>

V. Alte surse

1. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, J.O. C 326 din 26 octombrie 2012, articolul 14, 21, 24, 33.
2. Comisia Europeană, Regulamentul General privind Protecția Datelor (GDPR), articolul 8.
3. Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, Comentariile Generale nr. 1, 5, 6, 12 și 14 privind interpretarea Convenției.

4. Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, Comentariul General nr. 17 (1989) privind drepturile copilului.
5. Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării și abuzului sexual (Convenția de la Lanzarote), 2007.
6. Convenția Europeană a Drepturilor Omului.
7. Convenția ONU privind Drepturile Copilului, adoptată la New York, 20 noiembrie 1989.
8. Convenția ONU privind Drepturile Copilului, articolul 12, 1989.
9. Convenția nr. 138 privind vârsta minimă de admitere la muncă (OIM), 1973.
10. Convenția nr. 182 privind cele mai grave forme de muncă ale copiilor (OIM), 1999.
11. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948.
12. Directiva 2011/36/UE privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.
13. Ghid CEDO privind articolul 2 din Protocolul nr. 1 – Dreptul la educație.
14. Legea nr. 18/1990 pentru ratificarea Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului, publicată în M. Of. nr. 314/2001.

15. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, M. Of. nr. 159/2014.
16. Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, republicată.
17. Legea nr. 53/2003 – Codul muncii, republicată.
18. Pactul internațional privind drepturile civile și politice, ONU, 1966.
19. Protocolul Opțional privind implicarea copiilor în conflicte armate, adoptat la 25 mai 2000.
20. Protocolul Opțional privind o procedură de comunicare, adoptat de ONU.
21. Protocolul Opțional privind vânzarea de copii, prostituția și pornografia infantilă, adoptat la 25 mai 2000.
22. Statutul Curții Penale Internaționale, Roma, 1998 (articolul 8).
23. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, articolul 3 și 8.

Gabriela Velenciuc

*Drepturile copilului. Perspective normative și jurisprudențiale
internaționale și europene*